

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

L. t. n
1453

1999

ԼԻՑԻԱ ՍՈՒՐՉԱՆԳԱԿԱՐ

ՏՐԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀՐԿԻ ԱՐԱՐՈՒԱԾՍ ԵՒ ՅՈՒԹՆ ՊԱՏԿՈՐՈՒ

ԳՈՐԾ

ՄՕՐՈՅԻ, ՍԻՐՈՏԷՆԻ ԵՒ ՏԵԼԵՔՈՒՐԻ

ԹԱՐԳԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԵՂԻՍ Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ԶՄԻՐՈՒՄ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՂԵՍԻՑ ՏԵՏԵՑԱՆ

1880

ԼԻՑԻԱ ՍՈՒՐՅԱՆԴԱԿԸ

ՏՐԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՍ ԵՒ ՅՈՒԹՆ ՊԱՏԿԵՐՍ

ԳՈՐԾ

ՄՕՐՈՅԻ, ՍԻՐՈՏԷՆԻ ԵՒ ՏԸԼԱՔՈՒՐԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԵՆԿԻ Ա. ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ

ԶՄԻՐՈՆԻԱ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ՏԷՏԷՆ

1880

1554

Ք-է եւ ազգերնու մէջ վէպ գրողները սակաւաթիւ են, այլ զանոնք թարգմանողները հազուագիւտ չեն եւ փոխարինարար ընթերցողները — ահա՛ այս պարագան է որ քաջալերած է մեր գործատունը 'ի շարունակել զանազան թարգմանութեանց՝ ի լոյս ընծայուելուն, ոչ միայն մեզ, այլ եւ թարգմանիչներուն ալ խրախոյս տալով:

Անշուշտ ՏԻԿԻՆ ՄՈՆՄԱՐՕՅԻ թարգմանութենէն ետք, սոյն երկն ալ (որոց երկուքն ալ երեւելի հանդիսացած են Վաղղիոյ տեսարաններու վրայ կրկնապատկարար ներկայացմամբ) մեր ազգին մէջ մուտ գտնուել էր, 'ի շարս այնքան թարգմանութեանց, առաւել 'ի քաջալեր նորոգի, որոջան եւ ուսումնասէր թարգմանչուհոյն սոյն թատրերգութեան, որ ամբողջութեամբ Տպարաննու մէջ երեւցողներուն չորրորդն է, եւ հաւասարեմբ որ լինեն օրինակին հետեւողուհիներ ալ ոմննալու է այսուհետեւ:

Առանց երկարօրէն գովարանելու այս երկու թատրերգութեանց բարոյականները, կը յանձնարարեմք զանոնք յարգի ընթերցողոց, որք հաճուցական անցժամ, աւելի արժանի ընթերցանութեան քան զնորոգարան վէպս:

1 Փետրուար, 1880.

ԱՂԱՐՏԻՆԻՆԻՆ

ՀՊ, 1456

41403-60

Ա Ն Ձ Ի Ն Բ

ԺԵՐՕՄ ԼԵՂԻՐԻՔ
 ԺՕՋԷԸ ԼԵՂԻՐԻՔ
 ՏԻՏԻԷ
 ԺՕԼԻՐՔԻ
 ԼՍՄՊԵՐ
 ՏՕՊԷՆՔՕՆ
 ԿԷՐՆՕ
 ՏԻՒՊՕՍԻՔ
 ՇՕՐԱՐ
 ԳՈՒՐԹՕԼ
 ՀՈՒՆՆԱՐ
 ՏԻՒՄՕՆ
 ՄԱԿԼՈՒՄՔ
 ՃԱՄԱՐՈՒՄ ՄԸ
 ԱԳԱՐԱՆԻ ՄԱՆՁ ՄԸ
 ՄՐՃԱՐԱՆԻ ՄԱՆՁ ՄԸ
 ԱՏՅՆԱԳՊԻՔ ՄԸ
 ԳՈՐԾԱԿԱԼ ՄԸ
 ԲԱՆՏԱՊԱՆ ՄԸ
 ԴՍԱԻՃ ՄԸ
 ԵՐԿՈՒ ՁԻՆՈՒՈՐ
 ԿՍԱՍՆԱՅ ՄԸ

ԺԱՆՆ
 ԺԻՒԼԻ
 ԲՂՐՕՍԱՐԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Ժօղէֆ Լեւորտի հայր
 Ժերո՛ Լեւորտի որդի, հրեւոյր աշխատել
 Ժեւորտի նշանակել
 Ժերո՛ Լեւորտի ծառայ
 Ժօղէֆ Լեւորտի Բարեկամ
 Դրեւոյր, Լեւորտի Բարեկամ
 Թշուաբ
 Առաջնորդ
 Մայնաւորներու Սերուն, Յիւզան և առաջնի
 Առաջնի
 Պանդուխտ, Իրեհրաբից առաջնից
 Սարհանբա
 Չեւորտից

Տեղորտի Կնի
 Տեղորտի նշանակել, Ժօղէֆ Լեւորտի աշխատել

ԼԻՕՆԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԸ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԿԵՐ

Պանդուխտի մը սրահը — Այս եւ ծախս կողմը սեղաններ, մէջ տեղ կտր սեղան մը — Խորը, պատուհաններուն ամեն մէկ կողմը երկու բնուոյ, որոց վրայ շիշեր եւ ըմպելիներ կան — Այս ու ծախս կողմը կողմնական դռներ:

ՏԵՍԻԼ Ա՛

ՇՕՐԱՐ, ՓՈՒԻՆԱՐ (ալ Իւրի Եւրեւել Զորոյ Բարեկամ), ՄԱՆՁ ՄԸ,

ՄԱՆՁԸ (ներս Բարեկամ) • Բաղաբացիներ, ձեր բարեկամաց սպասելու ժամանակ, չէք ուզէր բան մը առնուլ:

ՇՕՐԱՐ • Ո՛չ:

ՓՈՒԻՆԱՐ • Ո՛չ:

ՄԱՆՁ • Կնչայէս որ կ'ուզէք, բաղաբացիք: Եթէ բանի մը կարտիք, կրնաք կոչել զիս: (Յօի կողմէն կը ձեռնէ)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՇՕԲԱՐ, ՓՈՒԻՆԱՐ:

ՅՕԲԱՐ. Լաւ ուրեմն, Փուինար, միթէ ձանձրալի չէ՞ սպասե-
լով ժամանակ կորսնցընելը:

ՓՈՒԻՆԱՐ (պարտաւորին յօդակալով). Կորսնցընել նաև այս արե-
զակը . . . Շօբար, այսպիսի աղւոր օր մը . . . որչափ իրաւունք
ունեցան այս ամիսը ծաղկամիտ ըսելու:

ՅՕԲԱՐ. Որպէս թէ ձիու վրայ Ապրիլ և Մայիս ամսոց վրայ
խօսուէր:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ծաղկամիտ . . . աղւոր անուն. դեռ ծաղիկ չկայ
իրաւ, բայց դրաւ կը դնեմ թէ տասնհինգ օրէն առաջ տերևները
պիտի երևին:

ՅՕԲԱՐ (էնէնով) Այդ փաշան, այդ սուլթանը, այդ մեծ քուր-
մը, այդ Գուրիօլը պիտի չղայ . . . այն՝ որ միայն երևելով պի-
տի կարենայ մեր չունեցած ստակները ոսկիներու փոխել:

ՓՈՒԻՆԱՐ (նորէն նօրեով). Պէտք է հաւատալ թէ գործ մը
պիտի բերէ մեզ, ինչ կրնայ ըլլալ իւր գաղափարը, չէ՞ . . .
Շօբար, նախազգացում մը ունիմ, թէ այդ՝ Հասարակացեցողութեան
զինուորներուն համար պատրաստութիւն մ'է:

ՅՕԲԱՐ. Աղւոր գործ մը պիտի ըլլայ այդ. պատրաստութիւններ,
տեսնելու համար պէտք է նախ որ և է նուէրներ հաւաքել, ըսէ՞
նայիմ, ինչ պիտի տաս դու Հասարակացեցողութեան:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ե՛ս. ինչ ըսեմ. . . բան մը չունիմ. փիլիսոփայ
մ'եմ. . . բայց դու ձիրք կը վարձես, ժամը քսան սուխ վարձած
ձիրքդ պիտի նուիրես անչուշտ:

ՅՕԲԱՐ. Եթէ Հասարակացեցողութեան ձիւորները իմ վարձու
առած ձիրքով որոտրուութեան ելնեն Բրուսիացոց կէմ, կ'երգ-
նում որ բռնուողները Բրուսիացիք պիտի չըլան . . . բայց եկող
չկայ. կայծակներէ:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ստոյգ ես թէ հոս է ժամադրութեան տեղը . . .

ՅՕԲԱՐ. Կը հարցընես . . . նայէ . . . կը ճանչես այս դիրք.
. . . այս մշկահոտ դիրք, վայն դրողին նման մրտաուած գիրք =

ՓՈՒԻՆԱՐ. Գուրիօլին գիրքն է այս . . . լաւ ուրեմն . . .

ՅՕԲԱՐ. Լաւ ուրեմն, դու ինքզ կարդա . . . Քուինար և դու
ծաղկամիտին ծին, առտուան ժամը 10ին, Հարսուէնի առնը գրտ-
նուեցէք, որ պանդոկապետ է, Պաք փողոցը, թիւ 17: Ես հոն պի-
տի ըլլամ: Ընկերութիւնը կ'ուղէ լաւ գործ մը յառաջացընել:
Ժամադրութեան զանուեցէք, ամեն ինչ ձեզ պիտի բացատրեմ:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ամեն ինչ պիտի բացատրե՞ մեզ:

ՅՕԲԱՐ. Շատ պարզ չէ . . . ծաղկամիտին ուլթն չէ՞նք, Չոր-
րորդ տարին:

ՓՈՒԻՆԱՐ. 1796, հին ոճով, այո:

ՅՕԲԱՐ (Փուինարէ ներքէն երևալով). Պաք փողոցն ենք, թիւ
17, և չէն կարդար սա կանթեղին վրայ Հարսուէն պանդոկապետին
աղնիւ անունը:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ճիշդ է:

ՅՕԲԱՐ. Կը կարծես թէ ժամը 10 եղած ըլլայ (կէտր կը շարնէ)

ՓՈՒԻՆԱՐ (ժողովով). Կը լսեմ որ կէսօր կը զարնէ:

ՅՕԲԱՐ (յարաջանալով). Ամենէ աղւոր գործը չկրնար ալ զիս կե-
ցընել. խիստ անօթեցած եմ, կ'իմանամ, Փուինար, անկախութիւնը
կը սիրեմ ես, ալ ձանձրացած եմ Գուրիօլի ծառայելէ, որ քա-
ղաքացի Պարրաս Տեսուչին նման աղւոր կ'ուղէ երևիլ, և որ կը թո-
ղու զմեզ որ իրեն սպասելով ժամանակնիս կորսնցընենք: Այդ Գու-
րիօլը մեզմէ աւելի ինչ ունի. սպիտակ ձեռքեր, մարդ մը որ
դպրոց գացած է, չպիտու մը, որ միշտ ամեն գործերու մէջ եր-
կու կողմ կը բռնէ:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Անիրաւ չըլանք, աղւոր կը հագուի:

ՅՕԲԱՐ. Եւ այդ կը բաւէ՞ քեզ որ իրեն հնազանդիս . . . հա-
ւատս վկայ, թող սատանային երթայ այն. խիստ անօթի եմ և
կը մեկնիմ:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Լուէ, եթէ մանչը լսէր խօսքդ . . .

ՅՕՐԱՐ . Ա՛Տ , լւս , այս . . . Հողս չէ , այս ժամէս սկսեալ՝
 Կ'ողեմ գլուխ վերցընել . կ'ողեմ ես ինքս ընել իմ գործերը ,
 ուտել՝ երբ անօթենամ , խմել՝ երբ ծարաւիմ , և որովհետեւ երկու
 ժամէ ի վեր է որ կ'ըստասեմ , կ'ըսկսիմ ապստամբելու և կը փախ-
 չիմ . . . : Մ'նաս բարեաւ , ֆուխնար : (կ'ողեմ Ժողիւ)

ՓՈՒԻՆԱՐ (Ժ Ե Զոյն յԵւ) . Ա՛Տ , եթէ դու մեկնիս ես ալ կը
 մեկնիմ :

ՅՕՐԱՐ . Փախչի՞նք . . . յառանջ . . . (Մ'նային յոյնը առնելով կայ
 կ'առնան)

ՏԵՍԻԼ Գ .

ՆՈՅՆԲ , ՄԱՆԶԸ , ԳՈՒՐԻՈՒ :

ՄԱՆԶԸ (ալ կ'ողեմ Գալ) . Այս կողմէն , քաղաքացի , այս կող-
 մէն , այս կողմը տեղ կայ :

ՓՈՒԻՆԱՐ (ԸՔարէ) . Ա՛Տա՛ Գուրիօլը . . . կենանք :

ԳՈՒՐԻՈՒ (Երեւել) . Ա՛Տ , բարի լոյս . . . բայց ինչ է այդ ,
 կը մեկնէիք . . .

ՅՕՐԱՐ . Այո՛ , վասն զի ժամը տաս զարնելը երկու ժամ է . . .
 և . . .

ԳՈՒՐԻՈՒ . Եւ ժամանակը երկայն կը գտնէիք . . . : Ներեցէք
 ինձ , դարու ժամանակս այնպիսի գէմբերու հանդիպեցայ , որք ան-
 ախորժ թուեցան ինձ և ամենէ երկայն ճամբան բռնեցի :

ՅՕՐԱՐ . Պատրուակ մ'է այդ . . . կարծեմ թէ հոս հանդիստ
 պիտի ըլլանք :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Այո՛ , այս թաղին մէջ ոչ զոր կը ճանչեմ :

ՄԱՆԶԸ . Այս պարոնները պիտի նախաձաշնէն :

ՓՈՒԻՆԱՐ . Այո՛ , քաղաքացի :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Ճաշացանկը նայէ , ֆուխնար : (ԸՔարէ)՝ Սամակիս
 վրայ խորհեցա՞ք . . . (Պատնար մանչին հետ կը խօսի)

ՅՕՐԱՐ . Հարիւր երեսուն վայրկեան :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Գործը կը յարմարի՞ ձեզ . . .

ՅՕՐԱՐ . Ի՞նչ գործ , խոստացար որ պատմես զայն մեզ :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Պատմելու համար ճանչնալ պէտք է զայն , և ես ձեզ
 նման բան մը չեմ գիտեր :

ՅՕՐԱՐ . Ո՛րեմն ի՞նչ կ'ընենք այս տեղ . . .

ԳՈՒՐԻՈՒ . Նոր գլխաւորի մը կ'ըստասենք . . . անձանօթի մը
 . . . այն որ այս գործը գլուխ հանելու գաղափարը և միջոցները
 պիտի տայ մեզ :

ՅՕՐԱՐ . Ո՛վ է այդ , չարագործ մ'է :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Չեմ ճանչեր զայն :

ՅՕՐԱՐ . Բայց , ինչ տեսակ մարդ է նա :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Երբէք տեսած չեմ զինք :

ՅՕՐԱՐ (Բարիանալով) . Շատ լաւ տեղեկացած ես եղեր . . . զէթ
 իւր անունը ըմէ մեզ . . .

ԳՈՒՐԻՈՒ . Ա՛Տ , չեմ գիտեր : (Պատնար մանչ կը համբէ և Գա-
 ղիւն ու ԸՔարի կը մտնան)

ՅՕՐԱՐ . Ա՛Տ , աս անիմանալի բան է . . . ինչպէս պիտի ճանչ-
 նաք զայն որեմն . Գաղիչի բոլոր երևելիները կը ճանչեմ , թէ որ
 գոնէ նման մը տայիք ինձ :

ԳՈՒՐԻՈՒ . Ա՛Տա՛ որոշածնին : Հոս Հարտուէնի տունը՝ մարդ մը
 պիտի գայ , ժամը երկուքին . սրահին մէջ գտնուած սեղաններէն
 մէկուն առջև պիտի նստի : Շիշ մը օշինդրօղի պիտի խնդրէ , այս
 իւր սիրելի ըմպիչին է , և ամբողջապէս պիտի խմէ զայն . այս է
 իւր սովորութիւնը . . . : Ա՛Տա՛ նշարը . . . կրցողը պիտի ճանչ-
 նայ :

ՅՕՐԱՐ . Միայն մէկ անձ կը ճանչնամ այդ ուժը ունեցող , բայց
 այդ մարդն ալ այսօր հոս պիտի չգայ :

ՓՈՒԻՆԱՐ . Ինչո՞ւ . . .

ՅՕՐԱՐ . Ղան զի ուրիշ տեղ կը բնակի . . . և տան բժիշկը
 արդիւած է իրեն դուրս ելնելու :

ՓՈՒԻՆԱՐ . Ո՛վ է այն , ճէ . . .

ՅՈՐՈՐ. Է՛Տ, կրող, Տիւպօսքը :

ՔՈՒՐԹՈՒ. Համբաւար Տիւպօսքը . . . այն երկու տարիէ ՚ի վեր է որ Պորտոյի մէջ, Շաթօ Թրօսթէթը կը բնակի :

ՅՈՐՈՐ (Գորբիօլը Բարեւելով). Ա՛հա ինչ որ ձեզ ըսելու պատիւը ունէի : Ա՛Տ, եթէ Տիւպօսք ըլլար այն՝ վստահութիւն պիտի ունենայի . . . : Այնպիսի մէկն է որ աղւոր դաղափարներ ունի երբ գինով չէ . . . բայց դժբաղդարար միշտ կը խմէ :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՆՈՅՆ.Բ, ՄԱՆՁԸ :

ՄԱՆՁԸ (յախ Կողմէն Գոնելով). Սեղանը սպարաւոր է, պարոնաներ :

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ա՛Տ, յօժարակամ պիտի նախաձաշենք (աջ կողմէն առաջին սեղանին առջեւ ինչ Կողմէն) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՆՈՅՆ.Բ, ԿԻՐՆՕ, ԼԱՄՊԻՐ :

ԿԻՐՆՕ (աջ կողմէն Գոնելով). Մանչ . . .

ՄԱՆՁ. Ի՞նչ կը հրամայէք, քաղաքացի . . .

ԿԻՐՆՕ. Կարծեմ թէ հանգիստ պիտի ըլլանք հոս, Լամպէր, այնպէս չէ . . .

ԼԱՄՊԻՐ. Այո՛, Կերնօ, շատ լաւ :

ՔՈՒՐԹՈՒ. Կերնօ՛, Լամպէ՛ր (Կողմէն ինչ Գործնայ) . . . ա՛հ, Ապտուած իմ . . .

ՅՈՐՈՐ (Գորբիօլէ), Ի՞նչ կայ . . .

ՔՈՒՐ. Ի՞նչ դիպուած :

ՓՈՒԻՆԱՐ (Կողմէն). Հրամայէք . . .

ՔՈՒՐ. ճիշդ անոնք են . . .

ՅՈՐՈՐ. Ո՛՛՛, անոնք . . .

ՔՈՒՐ. Գպրոցի երկու դասընկերներս :

ԿԻՐՆՕ (Լամպէրէ). Կարծեմ թէ լաւ ձաշ մը պիտի ընենք :

(Մանչ) Մէտքի Կրօնի դիմի և ստորէ :

ՄԱՆՁ. Լաւ, քաղաքացի : (յախ Կողմէն ինչ Գոնելով)

ՔՈՒՐ. Եթէ զիս ձեր հետ տեսնեն, ետքը ապացոյց մը պիտի ունենան :

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ինտոր ընենք :

ՅՈՐՈՐ. Մէկդի քաշուէ, մենք պիտի ձաշենք, մենք՝ որ անոնց հետ գպրոց գացած չենք :

ՔՈՒՐ. (առ ելլելով) Կարծեմ թէ իրաւունք ունիք :

ԿԻՐՆՕ (Գորբիօլը Գոնելով). Է՛Տ, բայց ըսէ ինձ, Լամպէր, կարծես թէ . . .

ԼԱՄՊԻՐ. Բայց, այո՛, Գորբիօլն է . . .

ՔՈՒՐ. (այնչով) Օ՛ն, լաւ, ահա՛ ձանչցան զիս :

ԿԻՐՆՕ. Գորբիօլ, դո՛ւ ես, Գորբիօլ . . .

ԼԱՄՊԻՐ. Կրօն, կը հարցընեն եթէ ինքն է . . . բարի լոյս, Գորբիօլ :

ՔՈՒՐ. Օ՛ն, Լամպէ՛ր, Կէ՛րնօ . . . բարի լոյս . . . ի՞նչ զեպուածով . . .

ԿԻՐՆՕ. Լըզի ոքի կ'ըսպասենք, որ այս առտու Տուէյէ պիտի դայ . . . լաւ, կը ձանչեն զայն, այն բարի Լըզիւրքը :

ՔՈՒՐ. Կը հարցընեն թէ կը ձանչեմ զայն . . .

ԼԱՄՊԻՐ. Բարիչ պիտի բնակի իւր աղջիկը կարգելու համար և մեր թալին մէջ իւր գալու ստը կը տօնենք :

ՔՈՒՐ. Իրան, իրան կ'ըսես, իրան :

ՅՈՐՈՐ (Գորբիօլէ). Այո՛ խօսքերով սակայն՝ չնախաձաշուիր . . .

ԿԻՐՆՕ. Բայց գո՛ւ, ի՞նչ կ'ընես դու այս տեղ : Այս . . . պարօններուն հետն ես . . . ի՞նչ անձառնի դէմք :

ՔՈՒՐ. Ե՛ս . . . երբէք, երբէք: Առանձին պիտի նախաճաշէի և . . . այս պարոններուն սեղանը նստած դտնուեցայ . . .

ՅՕՐԱՐ. Կ՛ուրանայ զմեզ, մշկահոտը . . .

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ա՛՛՛՛, լակոտը . . . խոհեմ է . . .

ԼԱՄՊԻՐ. Այնպէս թուեցաւ ինձ թէ երեք հոգի միատեղ սեղան նստած էիք երբ ներս մտայ . . .

ՔՈՒՐ. Ո՛չ . . . այս պարոնները իրենց նախաճաշը լմնցուցին . . . լաւ նախաճաշ մը . . .

ՅՕՐԱՐ. (սեղանին վրայ կը դարձէ). Ի՞նչ կ'ըսէ . . .

ՔՈՒՐ. Ի՛՛՛՛՛, մանչը կը կոչեն, որ հաշիւը պահանջեն և մեկնին:

ՅՕՐԱՐ. (որո՛ւ էլնէլ). Ա՛՛՛՛, լաւ . . . այս աղւոր խաղ մ'է . . .

ՓՈՒԻՆԱՐ. (նոյնպէս) Եւ անտանելի բան մ'է . . .

ՔՈՒՐ. Կարծեմ նաև թէ վար պիտի իջնեն վճարելու համար, վասն զի մեկնելու աճապարած կ'երևին: (Գործէ՛լ կրկնապարկաբար նշաններ կ'ընէ երկու ճարտոյ)

ՓՈՒԻՆԱՐ. (Շօքաբէ). Երմանք, պէտք է ըսածը կատարել:

ՅՕՐԱՐ. (Փոքնաբէ). Կայծակներ, նուաստացուցիչ է այդ:

ՓՈՒԻՆԱՐ. Ինքզինքը ազատելու մէջ նուաստացուցիչ բան մը չկայ. (Բարձր) բարեկամ, երթանք դրասնեակը վճարինք: Ահա, սկուայ մաքրող, սու հատ մը: (Շօքաբ որո՛ւ հարուած մը կը դարձէ, Վի՛նէլը կը պարբաստուին)

ՔՈՒՐ. (Լաւալէրէ և Կէրնէ) Կը տեսնէք . . . կը մեկնին:

ԼԱՄՊԻՐ. Լաւ ուրեմն, քանի որ առանձին պիտի նախաճաշէիր՝ մեզ հետ սեղան նստիր:

ՔՈՒՐ. (ցած՝ Փոքնաբէ և Շօքաբէ) Մեկնեցէք, ես կը մնամ և կը հսկեմ, զայցէք զուք և ժամը երեքին՝ հոս . . . (Շօքաբ և Փոքնաբ կը մեկնին ալ կողմ դռանն, միտալով)

ԼԱՄՊԻՐ. (Բարձրէլ). Լաւ ուրեմն:

ՔՈՒՐ. (Վի՛նէլերուն) Բարեկամներ, քանի սպաս պէտք է:

ԿԷՐՆՕ. Մենք միայն երեք հատ ապսպրած էինք, բայց չորս հատ պիտի բերէ քանի որ զու մեզ հետ պիտի մնաս. մանչ, մանչ . . .

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆԻ, ՄԱՆՁԸ, ԿՐԻՆԻԵԸ ԲԵՐԵԼԸ:

ՄԱՆՁԸ. Ահաւասիկ, ահաւասիկ . . . լաւ ուրեմն, ո՛ւր են այս պարոնները:

ՔՈՒՐ. (հանչելով) Այն պարոնները մեկնեցան . . . Ես այս բարեկամներուս հետ կը նախաճաշեմ. հոս մեծարէ ինչ որ հոն պիտի բերէիր և լռէ: (որո՛ւ կու որոյ)

ԼԱՄՊԻՐ. Կէսօր քառորդ անցած է . . . ո՛՛՛՛, Լըզիւրք ուշացաւ:

ԿԷՐՆՕ. Ներենք անոր, վասն զի Տուէյէ կու գայ . . .

ՏԵՍԻԼ Է.

ՆՈՅՆԻ, ԼԸՁԻՒՐԻ, ԵՒՅԻ ԺԻԼԻ, ՏԻՏԻԷ:

ԼԸՁԻՒՐԻ. (ալ կողմն մտնելով). Եւ անոր որ իւր աղջկան և փեսային հետ կու գայ:

ԿԷՐՆՕ. Ի՛՛՛՛, ահաւասիկ ինքը:

ԼԸՁԻՒՐԻ. Ներս մտէք, զաւակներս, ներս մտէք: Բարի լոյս, սիրելի բարեկամներս, բարի լոյս, Կէրնօ, բարի լոյս, Լամպեր. (կը շրջէ շուրճ) ներեցէք ինձ որ ձեզ ներկայացընեմ իմ փոքրիկ ժիւլիս և իւր նշանածը Տիտիէ . . . մինչև հոս ինձ ընկերացան և հիմակ պիտի բաժնուին մեզմէ:

ԿԷՐՆՕ. Ի՛նչ սիրուն զաւակ . . . ո՛րչափ աղւոր և բարձրահասակ է:

ԼԸՁԻՒՐԻ. Տանեվեց տարեկան . . . : Այս ստիպեց զիս որ նշանեմ զինք. ես երեսունևութ տարեկան եմ, և ինձ համար փոքր քոյր մ'է . . . օն, զո՛ւ ես: Բուրիօլ:

ՔՈՒՐ. Բարի լոյս, Լըզևւոք, որչափ ժամանակէ ի վեր զերար տեսած չենք . . .

ԼԸԶԻՒՐՔ. Ո՛Տ ուրեմն, Լուի լը Կրան դպրոցի բոլոր աշակերտները հոն են :

ԿԻՐՆՕ. Աստուած իմ, Լըզևւոք, որչափ գեղանի է աղջկդ : Ա՛Տ, Պարոն Տիտիէ, շատ լաւ ըրիք աճապարելով, վասն զի շատ նախանձորդներ պիտի ունենայիք : զիտէք :

ՏԻՏԻԷ. Այն ատեն, պարոն, պիտի թողուի զայն մէկ պայմանաւ . այն է՝ թէ պետք էին ապացուցանել ինձ թէ ինձմէ աւելի իը սիրեն Օրիորդ Ժիւլին :

ԺԻՒԼԻ (ՏԻՒԷԷ). Շնորհակալ եմ. և սակայն հարկ պիտի ըլլար ապացուցանել թէ Տիտիէէ զատ ուրիշ մը պիտի կրնամ սիրել . առանց ասոր պիտի չթողուի զքեզ :

ԼԱՄՊԷՐ. Շատ լաւ խօսուածք :

ԿԻՐՆՕ. Անոնց խօսիլը լսելը շատ ասորո՞ծելի է : (Ժիւլիէն արտաստում է ինչ ինչ անհարկ խօսքեր որոնք ինչ ինչ անհարկ են . . .)

ԼԸԶԻՒՐՔ. Երջանկութիւնը լաւ բան մ'է, այնպէս չէ՛ :

ՔՈՒՐ. Դուք երջանիկ էք, Լըզևւոք :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Եթէ երջանիկ եմ . . . ո՛Տ . . . այդ չհարցուիր, այլ կը գուշակուի . . . Եթէ երջանիկ եմ . . . բայց ամբողջ կեանքս յաջողութեան շղթայ մ'է . բարի աղջկաններ, լաւ առողջութիւն մը, քիչ մը խելք զոր Աստուած տուած է ինձ . Օվէրնէյի գնդին մէջ եղած ժամանակս, բանակին մէջ պատուաւոր ծառայութիւններ . . . աշխատութեան սէր . . . քիչ մը հարստութիւն որ այս աշխատութեամբս ժողվեցի . . . և ապա ունեցածիս նման աղջիկ մը . . . յետոյ, ունենալու քիս նման փեսայ մը, ասով հանդերձ, գեւ. քիչ մը երիտասարդ եմ ու բարի բարեկամներ ունիմ . . . : Ո՛Տ, ես այնքան երջանիկ եմ, որ Աստուած երբէք ստեղծած չէ ինձ նման երջանիկ անձ մը :

ՔՈՒՐ. Ձեր խօսքերը լսելով կը զարմանամ :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Ա՛Տ, վասն զի հաղուագիւտ բան է այս . (Ժիւլիէն քիչ քիչ) բայց կը մեկնիս, Ժիւլի :

ԺԻՒԼԻ. Ժամը մէկն է, հայր իմ :

ՏԻՏԻԷ (ԼԸԶԻՒՐՔ). Եւ զիտէք որ շատ բաներ ունինք գնելու :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Այո, զաւակներս, այո, գացէք, գացէք . . .

ԺԻՒԼԻ. Ե՛րբ զքեզ նորէն պիտի տեսնենք, ժամը հինգին, այնպէս չէ՛ . . .

ԼԸԶԻՒՐՔ. Այո, այո . . . այսինքն . . . ո՛չ, մի սպասէք ինձ :

ԺԻՒԼԻ. Ինչո՞ւ . . .

ՏԻՏԻԷ. Ի՞նչ. մեզ հետ ճաշելու չի պիտի գաք :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Երկար ժամանակ սեղան նստիլ կ'ուզեմ, և վաղուքնէ առաջ պիտի չանօթենամ . . .

ԺԻՒԼԻ. Բայց, հայր իմ . . . որ և է տեղ մը ժամադրութիւն տուր մեզ :

ՏԻՏԻԷ. Կ'ուզէք որ հոս վերադառնանք զքեզ առնելու համար :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Ո՛չ . . . ո՛չ . . . տունը պիտի երթամ . . . Զոն պիտի սպասէք ինձ : Երթաք բարեաւ . . . երթաք բարեաւ . . .

ԺԻՒԼԻ (ՏԻՒԷԷ). Ի՞նչ ունի ուրեմն :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Գացէք, զաւակներս, գացէք . . .

ԺԻՒԼԻ և ՏԻՏԻԷ (չափով քարկելով). Մնաք բարեաւ, պարոններ :

ՔՈՒՐ, ԿԻՐՆՕ, ԼԱՄՊԷՐ (չափով քարկելով). Օրիորդ, պարոն, երթաք բարեաւ :

ԼԸԶԻՒՐՔ. Լաւ ուրեմն, Ժիւլի, չեն գրկեր զիս : (Ժիւլիէն ինչ քիչ քիչ հարկերով և ՏԻՒԷԷԷ հետ մը ինչ քիչ քիչ քիչ)

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՈՏՆԵ ԺԻՒԼԻԷ և ՏԻՏԻԷԷ շար :

ԿԻՐՆՕ (ԼԸԶԻՒՐՔ). Կը տխրեցընես այս զաւակները :
ԼԱՄՊԷՐ (նուս. յլ.). Օրիորդ Ժիւլին անհանգիստ է :

ՔՈՒՐ. (նոյն յև) Ինչո՞ւ համար ըրածնիդ չէք լսեր իրենց :

(Թանկերը մեջ տեղի սեղանը կը յառաջացնեն և կը մեծարեն)

ԼԸԶԻՒՐՔ (Բորբոսէ) . Բայց զիս միշտ դուրս կը կուգես : Գուտա-
խօսէ ինձ հետ . . . Կը հարցընես թէ ինչո՞ւ իմ ըրածս չեմ ը-
սեր անոնց , հիմակ պիտի պատասխանեմ . . . բայց նախ սեղան
նստինք (կը նստին , երաժշտութիւնը կ'ըսէ) : Ա՛հ , փոքր գաղանիք
մ'է այս , գարշելի , նորէն քիչ մը առաջուան բսածիս դառնալ
պէտք է : Որչափ կատարելապէս երջանիկ որ ըլլայ մէկը , միշտ
քիչ մը վիշտ կ'ունենայ : Ես երկու ցաւ ունիմ . կորսնցուցած կնոջս
յիշատակը և հայրս :

ԿԷՐՆՅՈ . Հայրդ :

ԼԱՄՊԻՐ . Ի՞նչ ունի . . .

ԼԸԶԻՒՐՔ . Ի՞նչ ունենայ . իմ ունեցած երջանկութիւնս չունե-
ցաւ նա . յեղափոխութիւնը կործանեց զինք . հպարտ է նա և ինձ
ծանրութիւն տալ չտոգեց , և մեր աղաչանքներուն չնայելով՝ մեկ-
նեցաւ Տուէյէ երկու տարիէ ի վեր :

ՔՈՒՐ . Ի՞նչ եղաւ :

ԼԸԶԻՒՐՔ . Երևակայեցէք թէ իւր ունեցած գումարին մնացոր-
դովը Բարեղի մտակայները հիմնարկութիւն մը հաստատեց , պան-
դոկ մը , գինետուն մը , օթեան մը և չեմ գիտեր ինչ մը : Շատ
նուաստ բան մ'էր այս . բայց պատուաւոր անձերու համար նուաս-
տացուցիչ արհեստ մը չկայ : Լաւ ուրեմն . հոն՝ դժբաղդութիւնը
նորէն զինքը հալածեց . սնանկութիւններ , կորուստներ ունեցաւ :
Հիմակ ստիպուած է իւր հաստատութիւնը ծախել որ պարտապա-
հանջները գոհ ընէ , և որովհետև դնող չկրնար գտնել , իւր ստա-
ցուածքը ձեռքէն պիտի կորզեն . . . խեղճ հայր :

ԿԷՐՆՅՈ . Եւ ինչո՞ւ քեզ չդիմեր :

ԼԸԶԻՒՐՔ . Ա՛հ , չես ճանչեր զինք . . . նախադաս պիտի սե-
պէր անօթութենէ մեռնիլ . . . ծեր զինուոր մ'է նա . մարդ մը՝
որ բաւական հարստութիւն ունեցած է , նոյն ինքն պատիւը և առա-
քինութիւնն է նա :

ՔՈՒՐ . (Լափփոցելով) Կը չափազանցէ :

ԼԱՄ . (Բորբոսէ) Ա՛հ , կը հասկընամ ես զայս :

ԿԷՐ . (Լալէ-բոսէ) Եւ ի՞նչ պիտի ընես . . .

ԼԸԶ . Կ'ուզեմ որ մեր քով վերադառնայ , և իւր չափազանց փափ-
կասրտութեան չնայելով պիտի կարենամ ստիպել զինք : Իմ փոքր
բարի աղջկանս համար զարմանք մը պիտի ըլլայ այս . ծիւլի և Տի-
տիէ պիտի սիրեն զայն ինչպէս որ զիս կը սիրեն : Տիտիէ վաճա-
ռական մ'է որ ապագայ մ'ունի : Եթէ հայր Լըզիւրք դեմ գնէ՝
հաշիւները բռնելու , կամ գործակատարներու վրայ հսկելու պի-
տի դատելոցընենք զինք : Պիտի աշխատինք իւր անձնասիրութիւնը
չվերաւորելու և կամայ ակամայ պիտի ստիպենք զինք որ մեզ հետ
կարկանդակ ուտէ փոխանակ իւր չոր հացը կըծելու . . .

ԼԱՄ . Բարի Լըզիւրք , զի . . . Աստուած պիտի վարձատրէ զքեզ :

ՔՈՒՐ . Ե՛հ . բայց կարծեմ թէ արդէն զինք վարձատրած է . . .

հարուստ . . . ուրախ . . . և յառաջացած է նա . տեսէք զինք

. . . պարկեշտ մարդ մը ըլլալու փափաք կ'ազդէ նա :

ԿԷՐ . Ինչպէս . . .

ՔՈՒՐ . Անոնց՝ որք պարկեշտ չեն . . .

ԼԸԶ . (Կէրէօ) Կէրնօ , կարծէի թէ ձի մը ունէիր դու :

ԿԷՐ . Ա՛հ , այո՛ . բայց զինուորութեան համար առին զայն :

ԼԸԶ . Փոխ պիտի խնդրէի զայն :

ԼԱՄ . Ի՞նչ պիտի ընես ձին :

ԼԸԶ . Ոչինչ , պտոյտ մը :

ՔՈՒՐ . (Լալէ-բոսէ) Ձեռ վարձեր հատ մը :

ԼԸԶ . Ա՛հ , չեմ գիտեր թէ ո՞ւր են վարձիչները :

ՔՈՒՐ . (Մէլ-բոսէ) Օ՛ն , հարիւր սու պիտի վաստղեցընել տամ՝

մէկու մը որ գոհ պիտի ըլլայ . . . (Քարչը) Շօբարը կայ :

ԼԸԶ . (Բորբոսէ) Ո՛ւր է այդ Շօբարը :

ՔՈՒՐ . Սէնթ-Օնօրէ փողոցը , թիւ 213 :

ԼԸԶ . Լաւ ձիեր ունի :

ՔՈՒՐ . Այո՛ , և աժան :

ԼԸԶ . Սէնթ-Օնօրէ փողոց , թիւ 213 . . . Լաւ . . . շնորհա-

կալ եմ . . . ահա՛ լաւ նախաճաշ մը ըրինք . . .

4581

ԳԻՐ. (Լըշէ-բէ) Ըտել կ'ուզես թէ մեղմէ կը բաժնուիս, հէ :
ԼԲԳ. Կը խոստովանիմ որ ստիպողական գործ ունիմ :
ԼԸՄ. (Լըշէ-բէ) Լաւ, լաւ . . . նորէն պիտի տեսնուինք :

ԼԲԳ. Նախ վաղը պիտի տեսնուինք նորէն, վաղը ծիւղիի և Տի-
տիէի ամուսնութեան դաշնագիրը պիտի ստորագրեմ. նոր կարա-
սիններով գեղեցիկ բնակարան մը կահաւորեցի . . . այս նոր բնա-
կարանը շնորհաւորելով պիտի ճաշենք. յետոյ պիտի աշխատինք
քիչ մը զուարճանալու : Մեր Տօպէնթօն բարեկամը պիտի ըլլայ
հոն, որ Բօն-Նէօֆի բաժնին խաղաղութեան դատաւորն է. կու-
գան, Կէրնօ, դու ալ, Լամպէր . . . իսկ դու, Բուրիօլ, քանի
որ դպրոցական ընկեր մը կը գանեմ նորէն . . . կարծեմ որ ծիւ-
ղիի դաշնագիրը ստորագրելու պիտի չկրնաս մերժել :

ՔՈՒՐ. Շնորհակալ եմ . . . յօժարակամ . . . : Եւ հասցէդ . . .

ԼԲԳ. Մօնմարթը փողոցը, թիւ 118 :

ՔՈՒՐ. Ժամը քանիին . . .

ԼԲԳ. (որտե՛ս ելելով) Ժամը չորսին : Լաւ ուրեմն, քանի որ կը
ներէք ինձ, իմ բարի բարեկամներս, կը մեկնիմ : Ի վաղն :

ԳԻՐ. Ա՛հ, բայց մենք հոս պիտի չմնանք, քանի որ կը մեկնիս,
հետո կուզանք :

ԼԸՄ. Այո, վճարենք և մեկնինք :

ԼԲԳ. (Էր Ժամացոյցը նայելով) Ժամը երեքին քառորդ կայ. սա-
տանայ, ձեզ հետ ժամանակը շուտ կ'անցնի : Ներքե՛ք, բարե-
կամներս, ձեզմէ առաջ կը մեկնիմ, վասն զի ստիպուած եմ : (տղ
կ'ուզէ կ'ելնել)

ՔՈՒՐ. (տեսնելն ելնելով) Գառորդէ մը միւսը հոս պիտի ըլլայ .
. . . : Եթէ հոս մնամ կասկած պիտի ազգեմ . . . լաւ, անոնց ըն-
կերանալու և վերադառնալու ժամանակ ունիմ : (այս միջոցին պան-
դուին սորու էր վճարուի)

ԳԻՐ. Բուրիօլ, չե՞ս գար. Լըզելրը մինչև Թիւրքիոյ պիտի ա-
ռաջնորդենք : Մանչ, ղըլարկս և դաւազանս : (ժանչը կուստի գանտն)

ՔՈՒՐ. (Էր Գիւղարը տեսնելով) Ահա ապիկ եմ :

ԼԲԳ. (Կարտիգիլին տղ) Օ՛ն ուրեմն, Բուրիօլ, շուտ բրէ :

ՏԵՍԻԼ Թ.

ՏԻՊՈՍԷ ԽՈՒՍՏԻ ԸՆ ԵՆԻ ԽՈՒՍՏԻ ԸՆ ԲՈՒԿ ԵՆԻ ԵՆԻ ԺԱՆՆ :

ՏԻՊ. Մարդ չկայ . . . լաւ . . . : (Լըշէ-բէ Թեմա՞ն Գանէն
ՄԸՆԶ. (Դոնելով) Ի՞նչ կը հրամէք, պարոն : Կ'երթայ նայելու)

ՏԻՊ. Սպասէ՛ք քիչ մը. (սպասուողը տեսնելն սպասելը էր վերջը
նէ և էր Թեմա) ձիւնը այս է, որոշեալ սրահը, և ոչ ոք եկած է
ժամադրութեան . . . : Ահա, վեր կ'ելնեն : (կը նստի)

ՓԸՆՆ. (Յաի կուստի Դոնելով էր Բուրիօլէն էր նայի, և Տիւղարու
դռնակով որ կուստի էր Դոնելով էր յետոյն Կ'ելնէ) Ի՞նչն
է, Տիւղար :

ՏԻՊ. (սարսուելով) Իմ անունը . . .

ՓԸՆՆ. Տիւղար, Տիւղար, մի՛ վախնար . . .

ՏԻՊ. (Թեմա) Այս ձայնը . . . Ժանն . . .

ՓԸՆՆ. (անոր Գիւղարը կայնելով) Տիւղար, էս եմ . . . Ժաննը . . .

ՏԻՊ. Ներքե՛ք, իմ հետս կը խօսիք, քաղաքացուհի . . . :

ՓԸՆՆ. Ձե՛ս ճանչնար զիս . . . սպասէ՛ որ օգնեմ քու յիշո-
ղութեանդ . . . չե՛ս ճանչնար այն խեղճ աղջիկը որ գբեզ պար-
կեշտ մարդ մը կարծելով փրկեց զքեզ :

ՏԻՊ. Ձեմ գիտեր թէ ինչ ըսել կ'ուզէք . . . :

ՓԸՆՆ. Ձե՛ս ճանչեր զայն՝ որու պատիւը արատեցիր, որու ստակը
գողացար, այն՝ որ երեսի վրայ ձգեցիր երբ մայր էր . . . կըճանչես զայն :

ՏԻՊ. Ո՛չ :

ՓԸՆՆ. Ձե՛ս ճանչեր զայն՝ որ սլ ևս ծնողք չունի (վիշտը և ա-
մօթը սպաննեցին զանոնք . . .) այն՝ որ քիչ ատենէն զաւակ պի-
տի չունենայ (վասն զի չբաւորութեանէս կը մեռնի . . .) այն՝ որ սլ
ևս ապաստանարան մը չունի, և ոչ իսկ հաց . . . այն՝ զոր մոլոր-
ութիւնը կ'ըստատէ և պիտի կ'ընէ զայն եթէ անօթութիւնը ժամանակ
ձգէ . . . : Կը ճանչես զայն, Տիւղար . . . :

ՏԻՒՊ. (Կիւն) Այս կիւնը . . . միշտ այս կիւնը . . . :

ԺԸՆՆ. Չե՛ս պատասխաներ, քու ոճիրը դարմանելու համար բան մը չե՛ս ուզեր ընել. . . : Մտիկ ըրէ՛, որորմութիւն կը խընդդրեմ ոչ թէ ապրելու համար, վասն զի բարձրաձայն մահը կը գոչեմ, այլ՝ յուսահատ, անիծեալ, և գեհե՛նի դատապարտեալ չմեռնելու համար . . . : Դու Պօրտոյի բանտերէն խոյս աուիր, Տիւպօսք, հետևեցայ քեզ. . . : Ա՛հ, ինձմէ աւելի շուտ կը վազէիր, վասն զի ստակ ունէիր դու . . . : Ես հետի եկայ իմ քայլերուս ամեն մէկը համբելով, Նսրէն կը գտնեմ զքեզ և կը պաղատիմ քեզ որ Ալլաս երթալու համար բաւական ստակ տաս ինձ. հոն՝ որորմասէր անձինք պիտի անուջանեն զիս եթէ աշխատիմ. . . և սա օգուտն ալ պիտի ըլլայ որ իմ խեղճ՝ զաւակս պիտի կերակրեն . . . : Իսկ ես՝ Աստուծոյ հետ հաշտուելու ժամանակ պիտի ունենամ. . . կը հաւանիս . . . :

ՏԻՒՊ. Ձձեղ ճանչնալու պատիւը չունիմ, բարի կիւն :

ԺԸՆՆ. Եթէ այդ շնորհե՛ս՝ ինձ ըրած ամեն գէշութիւններուդ պիտի ներեմ. . . : Եթէ իմ աղաչանացս ականջ դնես, երբէք իմ վրայ խօսուիլը պիտի չլսես . . . երբէք . . . կ'երգնում իմ խեղճ ծնողացս յիշատակին վրայ . . . կ'երգնում զաւակիս կենաց վրայ . . . :

ՏԻՒՊ. Ա՛խ, ստակ չունիմ :

ԺԸՆՆ. Ա՛յդ է քու վերջին խօսքը . . . :

ՏԻՒՊ. (Կոտեմարէ և յառաջ անցնելով) Օ՛ն, ահա սպասուորը վեր կ'ելնէ. եթէ դուրս չելնէք՝ ես պիտի մեկնիմ :

ԺԸՆՆ. Տիւպօսք, կը թողում որ մինչև վաղը խորհիս . . . Եթէ վաղը, քու բնակարանիդ մէջ զոր կը ճանչեմ, իմ զաւակս կերակրելու համար քեզնէ խնդրած ստակս չթողուս և իմ ամօթս անհետացընելու չօգնես . . . :

ՏԻՒՊ. Լաւ ուրե՛մն . . . :

ԺԸՆՆ. Լաւ ուրե՛մն, վաղը պիտի յուսահատիմ, և պիտի գիտնաս այն ատեն, Տիւպօսք, թէ ի՛նչ է յուսահատ մայր մը, կ'իմանաս . . . :

ՏԻՒՊ. Վաղը . . . լաւ . . . վաղը . . . : Ո՛վ որ ժամանակ կ'առնէ՛, պարտք չունենար . . . : Ես այս իրիկուն շատ հեռու պիտի ըլլամ :

ԺԸՆՆ. Մնաս բարեաւ, Տիւպօսք, անօթի եմ, բայց մինչև վաղը պիտի սպասեմ : (ալ կոտեմարէ և անցնէ)

ՏԻՒՊ. (Երբեք անցնելով) Երթաք բարեաւ, քաղաքացուհի . . . : Ահա՛ ի՛նչ է այլ ևս բանտը չըլլալը. ազատ չես կրնար ըլլալ որ . . . : Ա՛հ . . . ա՛հ . . . քայլերու ձայն : (կը նստի — Ժամը ետէ՛ և շարժէ)

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՏԻՒՊՈՍԷ, ՇՕԲԱՐ, ՓՈՒԻՆԱՐ :

ՇՕԲ. (Յառաջ անցնելով) Ժամը երեք կը զարնէ. ահա, մէկը կայ հոն . . . :

ՓՈՒ. Բայց, այո՛ . . . :

ՏԻՒՊ. (անուշ և այլով) Ահա՛ երկու անձուռնի գէմեր : Ինձ կը թուի թէ զանոնք կը ճանչեմ. . . :

ՇՕԲ. (Փոփոխութիւնով) Յառաջանա՛նք . . . :

ՓՈՒ. Սպասէ՛ վայրկեան մը :

ՏԻՒՊ. Կը վարանին, որոշել տանք զանոնք . . . : Մանչ . . .

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՆՈՅՆԷ, ՄԱՆՉԸ և ԿՈՒՄԻՆԻՆԻՆԻ և ԿՈՒՄԻՆԻՆԻ :

ՏԻՒՊ. Օշինդրօղի բեր :

ՇՕԲ. Է՛հ . . . :

ՓՈՒ. Ո՛հ . . . :

ՄԱՆՁԸ. Փոքր բաժակ մը :

ՏԻՒՊ. Շիշ մը և մեծ բաժակ մը : (Մանչը դուրս կ'ելնէ և ան-
միջադէս ին վերադարձայ)

ՅՕՐ. (Փոխաբերել) Ո՛՛՛՛՛՛, տեսնենք : (Տիպագոս ամբողջ բաժակ մը օ-
ՓՈՒ. Ո՛՛՛՛՛՛, օ՛՛՛՛՛՛ . . . : շինարարի վերջնական ին խօսել)

ՅՕՐ. Նոյն ինքն է :

ՏԻՒՊ. (աննոց նայելով) Դեռ չհամոզուեցան . օն : (Երկրորդ բա-
ժակ մը ին վերջնական)

ՅՕՐ. Ա՛՛՛՛՛՛, այս անգամ, սի տարակոյս չկայ : (Ին օտարներուն)

ՏԻՒՊ. (Գիտակցել) Օ՛ն ուրեմն . . . :

ՅՕՐ. (Տիպագոսի) Քաղաքացի, օշինդրողի այս երկու աղւոր բա-
ժակները լիկելու ձեռք, կարծեմ թէ կը դուշակեմ . . .

ՏԻՒՊ. Թէ շիշ պիտի լնայընեմ, այնպէս չէ : (նորէն ին խօսել)

ՓՈՒ. Ի՛նքն է :

ՅՕՐ. Տիպագոսն է :

ՏԻՒՊ. Ար ճանչէք զիս . ինչպէս կ'ըլլայ որ . . . :

ՅՕՐ. Թէ կը ճանչեմ զքեզ , քանի որ զու՛ զիս չես ճանչնար :
Մտիկ ըրէ ուրեմն , ամբողջ բանակ մը իւր հրամանատարը կը ճան-
չէ , բայց հրամանատարը իւր բոլոր զինուորները չճանչեր :

ՏԻՒՊ. Լաւ կը նկարագրես , շնորհակալ եմ . . . շողքորթիչ
է այդ , բայց երկայն , և կորսնցընելու ժամանակ չունինք :

ՅՕՐ. Տեսնենք , միթէ պիտի խմենք :

ՏԻՒՊ. Այո՛ : Շրջան մը պիտի ընենք : Մանչ , շիշ մը օղի :
(Մանչը ետէն դուրսէ շիշ մը ին վերջնական օտարներու և ին միջին)
Չեր երկու բէն սրն է ձիավարձը :

ՅՕՐ. Ե՛ս եմ , Բիէր Շօքար , ձիավաճառ , մականունանեալն Սի-
րուն : (Փոխաբերական բար շերտ ին բարեկէն)

ՏԻՒՊ. Եւ այն անպիտան ֆուխնարը , որ փիլիսոփայ կ'անուանի :

ՓՈՒ. (շողքորթիչ ին բարեկէն զայն) Ար ճանչէ զիս . . . : Ես
ինքն եմ :

ՏԻՒՊ. Երրորդ մը կը պակսի ինձ . կը պակսի . . .

ՅՕՐ. Քուրիօլը պակաս է , որ երբէք ժամապահ չպանուիր :

ՏԻՒՊ. Պիտի չսպասեմ իրեն , գործ ունիմ . . . : Ա՛հա : (Տի-
պագոս ֆուխնարի նշան կ'ընէ իրեն օտարներու , բաժակները ին վերջնական , երա-
բու ին զարնեն և ին խօսել) (Շօքարի) Չորս ձի ունիս :

ՅՕՐ. Այո՛ :

ՏԻՒՊ. (Երեւ զլուսնիկները երաբու ին օտարներուն) Ե՛րբ պատրաստ պի-
տի ըլլան . . . :

ՅՕՐ. Ժամէ մը :

ՏԻՒՊ. Շարանթօնի պատնէշը . . . :

ՅՕՐ. Լաւ :

ՓՈՒ. (Երկուստեք փերտ) Եւ ի՛նչ բանի վրայ է խնդիրը . . . :

ՏԻՒՊ. 75,000 սակի վրայ է . 30,000ը ինձ և 45,000ը ձեր
երեքին համար :

ՅՕՐ. Օ՛՛՛՛՛՛, օ՛՛՛՛՛՛, և ո՛ր պիտի գտնենք զանոնք . . . :

ՏԻՒՊ. Երբ ձերուն վրայ հեծնենք , պիտի ըսեմ ձեզ :

ՅՕՐ. Չի հեծնենք , ձի հեծնենք :

ՏԻՒՊ. Որոշեալ է :

ՅՕՐ. ՓՈՒ. Այո՛ , որոշուեցաւ :

ՏԻՒՊ. Այս բանս ֆուրիօլի իմացընելը յանձն կ'առնէք : (Քի-
շելու ին պարտադրուել) Ես կը փստորեմ :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՆՈՅՆՔ. ՔՈՒՐԻՕԼ. օտարներու և ին վերջնական ին օտարներ :

ՔՈՒՐ. Ահաւասիկ եմ , եկայ . . . :

ՅՕՐ. Ա՛հ , պարոն ֆուրիօլ , միշտ կ'ուշանաս :

ՔՈՒՐ. Յանցանքը իմն չէ , հիմակ բաժնուեցայ Լըղիւրբէ : (Տի-
պագոս օտարներու) Ա՛հ , Աստուած իմ . . . :

ՏԻՒՊ. (Շօքարի) Ամեն ինչ բացատրէ իրեն , ես գրատունը կ'անց-
նիմ : Մնաք բարեաւ , ձայերս , մնաք բարեաւ : (յախ կողմէն ին միջին)

ՓՈՒ. (Բարեբեկ) Ի՞նչ կայ :
 ՔՈՒԲ. Ո՛վ է այս մարդը :
 ՓՈՒ. (Բարեբեկ) Երևելի Տիւպօսքն է . . . օշինգրմուկն :
 ՔՈՒԲ. Տիւպօսքը . . . Տիւպօսքն է այն . . . : Եթէ մուսին ձի
 հեծնելը չտեսնէի, ես ինքս այս ժամուս՝ երգում պիտի ընէի . . . :
 Այսպիսի նմանութիւն մը կրնայ բանի մը օգտակար ըլլալ . . . :
 ՅՕՔ. Օ՛ն, ծն, միայն ժամ մը ունինք, երթանք, տէ՛հ, փստո-
 րենք : (Փոփոքը ինչ հրէ, յո՛ւ ի՞նչէն դուրս չ'ենէն)
 ՓՈՒ. Փստորենք :

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Տախտակեայ նշանով գինետան մը առջեւ : — Դրան մօտ սեղան : — Խո-
 րը՝ մեծ նամբան : — Տեսարանը տեղի կ'ունենայ Լիթօսէնի մեծ բլրին եզ-
 րը : — Երեկոյեան ժամը հիմզն է : — Սենեակին մէջ կան դարան մը, նրա-
 զարաններ, աշտանակներ, շիշեր եւ բաժակներ, սեղաններ, աթոռակներ .
 խորը՝ սենեակ մը, աջ կողմը՝ տունը . երեք աստիճան շտեմարանը իջնելու
 համար եւ անոր լուսամուտը ժողովրդեան դիմացն է :

Տ Ե Ս Ի Լ Ա

ժե՛րթՄ, յե՛րս ժՕԼԻԲԷԷ :

ԺԻՐԹՄ. (դռնէն դուրս ելնելով և դուրսը քրտնառած սեղանին փոխ
 նստելով) Տեսէք, իմ ստացուածքիս վերջին օրն իսկ, բան մը գնե-
 լու համար և ոչ անցորդ մը կուգայ . . . մարդ չերևար . . .
 այս տունը անիծեալ է . ծն, պէտք է որօշել, պէտք է որ Լիթօս-
 սէնէ հեռանամ և հաւանութիւն տամ որ ծախսի այս իջևանը ,

որպէս զի սարտատէրներս ինձմէ բան մը չունենան պահանջելու
 . . . և վաղը . . . լաւ ուրեմն, վաղը . . . առանց բնակարանի,
 առանց ապաւենի պիտի մնամ, բայց դէ՛մ, պատիւս պիտի մնայ ինձ :
 ԺՕԼԻԲԷԷ. (Խորը երեւելով) Տէր իմ, անհ, տէր իմ :
 ԺԷԲ. Ի՞նչ կ'ուզես, ԺՕԼԷԲԷ :
 ԺՕԼ. Եթէ ձեզ բան մը տամ՝ դուք ի՞նչ պիտի տաք ինձ :
 ԺԷԲ. Աղէ՛կ է թէ գէշ :
 ԺՕԼ. Տուէ՛յէ կուգայ, նայեցէք, պէտք է որ աղէկ եղած ըլլայ :
 (նամակ յը կոտորայ)
 ԺԷԲ. Տուէ՛յէն, իմ Լըզիւրք որդիէս . . . : Ա՛հ, շնորհակալ
 եմ . . . Աստուած իմ . . . պիտի յուսահատէի և ինձ միսիթա-
 րութիւն մը կը խրկես : (ինչ կորորայ)

«Սիրելի եւ բարի հայր իմ,

«Վաղը Բարից պիտի հասնիմ իմ Ժիւլի աղջկանս հետ :
 «Մօմակարթը փոխուցը պիտի բնակիւնք, թիւ 118 : Ժիւլին
 զլաւ երիտասարդի մը հետ կը կարգեմ որ պիտի երջան-
 «կացընէ զինք . . . : Այս նամակը ընդունած ժամերնիդ՝
 «եկէք զմեզ տեսնելու : Վաղը կէսօրէն ետք դաշնագիրը
 «պիտի ստորագրենք :

«Ձեր բարի զաւակը որ կը սիրէ զանց
 «ԼԸԶԻԻՐԷ»

Վաղը . . . (դռնէն դուրս ելնելով) այո՛, վաղը պիտի կարենամ ձեր տու-
 նը գալ, Լըզիւրք, վաղը ազատ պիտի ըլլամ, այլ ևս դործ պի-
 տի չունենամ : Օ՛ն, ըմբռնենք, որգիս կը վերադառնայ, չեմ ու-
 գիք որ զիս չբաւորութեան մէջ կարծէ, չեմ ուզեր որ զիս շրջա-
 պատող այս ամեն դժբաղդութիւնը տեսնէ . . . : Խեղճ տղայ, նա
 որ այնքան աշխատած է . . . նա որ այնքան լաւ յաջողած է, ին-
 չուն իմ անբաղդութեամբս ակրեցընեմ զինք, երջակիկ մարդիկ նե-
 դութիւն չին տար երբէք . . . : Վաղը կիրականօրեայ հազուստ-
 ներս պիտի հազնիմ, և գոհ դէմքով իմ թոռանս հարսնախօսու-

Թեան ճաշին պիտի ներկայ գտնուիմ . . . և յետոյ պիտի տեսնենք . . . Թօլեքէ :

ԹՈՒ. (որ խորը բառեր էր) Տէր իմ :

ԹԷՐ. Գուրս պիտի ելնեմ, լաւ պահէ տունը :

ԹՈՒ. Ա՛՛՛՛, այդ դժուար բան չէ . . . տան մէջ բան մը չկայ :

ԹԷՐ. ձիւղ է . . . սակայն գինի կայ, օղի կայ. պէտք է որ հոս մէկը գտնուի՝ երբ Լիօնի սուրհանգակն անցնի : Այն մեր միակ յաճախորդն է . կը բաղձամ որ լաւ մեծարուի սուրհանգակը :

ԹՈՒ. Մի վիտնաք, տէր իմ, փոքր բաժակ մը խիստ գինի՝ ձիւ ընթացին, կէս շիշ հին գինի՝ սուրհանգակին . . . : Ահա, կանոնն այս է, ժամը ութնէ մինչև ութը քառորդ անցած, այս երբեք չփոխուիր : Բայց ինձ ըսիք թէ կը մեկնելք . ո՛ր կ'երթաք, եթէ կը հաճիք, տէր իմ :

ԹԷՐ. Լիէօստէն կ'երթամ, Թօլեքէ :

ԹՈՒ. Ի՞նչ ընելու համար, եթէ կը հաճիք, տէր իմ :

ԹԷՐ. Այս տունը ծախելու ու քեզի լաւագոյն տէր մը գըտնելու համար :

ԹՈՒ. Տունը ծախելու . . . : Եւ զիս ալ հետը . . . :

ԹԷՐ. Գեղ ալ հետը, այո՛ :

ԹՈՒ. Ա՛՛՛՛ . . . և այսպէս առանձին գուրս պիտի ելնէք գիւ շերով :

ԹԷՐ. Ինչո՞ւ չէ . . . :

ԹՈՒ. Կ'ըսեն թէ ճամբաներն ապահով են, բայց ինչ որ ըլլայ, ես պիտի չվստահէի : Զէնք մը առէք, տէր իմ, զէնք մը առէք :

ԹԷՐ. Հանգիստ թող զիս . . . : Որոշուեցաւ ուրեմն, ասկէ պիտի չչարժիս, այնպէս չէ՛ :

ԹՈՒ. Ե՛՛ս, երբէք . . . :

ԹԷՐ. Ո՛՛՛ է եկողը, ձիւ մը տրոփիւնը կը լսեմ :

ԹՈՒ. Ոչինչ, սուրհանգակ մը որ պարսպ կ'անցնի . . . և չկեանար . գացէք, տէր իմ :

ԹԷՐ. (հարտաշու փշ) Օ՛ն, զլիւարկս . . . գտազանս . . . այո՛,

այս զոհողութիւնը պէտք է ընել . . . հարկ է որ այս տունը ծախուի . . . երթամ . . . : (Յի կողմէն կ'երևէ)

ԹՈՒ. (բերանը և հարտաշու կոտոր) Բարի ճամբորդութիւն, տէր իմ, բարի յաջողութիւն :

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԺՈՒԻՔԷ ԿՈՒՅՅԷ :

Տարօրինակ բան . կը հաճիմ երբ զիս առանձին կը թողու, վասն զի կը վախնամ . . . և երբ վախնամ, կը փախչիմ ասկէ և կ'երթամ բլրին վրայ գտնուած դրացի գինետունը : Հոն կը խնդան, հոն կը շատախօսեն, այս տեղի նման անապատ մը չէ հոն : Նախիք իրօք մեկնեցան, այո՛ : Մէկ, երկու, երեք, թուիս կ'առնում . . . ժամը ութին վերադարձած պիտի ըլլամ, սուրհանգակին անցքին համար : Շատ դժբաղդ պիտի ըլլայի եթէ ասկէ մինչև մէկ ժամ մէկը գար հոս, թէև ամբողջ օրեր կ'անցնին և ոչ որ կուգայ : (Լընթիւն տեսնելով որ խորը կ'երևէ) Օ՛ն, ի՛նչ է այս . ճամբորդ մը . . . ի՛նչ կը նայի . . . ինչո՞ւ կայ կ'առնու . . . ի՛նչպէս կը դառնայ . . . : Ա՛՛՛՛, Աստուած իմ, կ'ըսկսիմ վախնալ . . . եթէ ինքզինքս պահեմ . . . տեսնենք հեղ մը . . . : (Տունը ինչ մտէ, դրան ետին կը պահուի : Մտնել աստիճանաբար կը կոխէ լսարանի և աստիճանի կանխեղադրի վրայ : Բուրբոնի գինի է, սուրհանգակի կարտին վրայ յարյուրան ժամանակ :)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԺՈՒԻՔԷ ԿՈՒՅՅԷ, ԱՐՁԻՐԻՔ ԼԵՐԵՐԻՍՈՒԼ ԻՄԿՈՒՄՈՒՅՅԷ :

ԱՐՁ. Կարծեմ թէ անոր հեռանալը տեսայ . . . : Ո՛՛՛, այո՛, լաւ ճանչցայ զինք, այն բարի հայրը : Տխուր և ակնկար կը քայլէր .

. . փառք Աստուծոյ, ահա իւր ներդրութիւնները կը վերջանան . .
 . . Ի՞նչ, հոս կը բնակէր նա . ի՞նչ առանձնութիւն, սրչափ տա-
 ուպուած է . . . և ի՞նչ չքաւորութիւն . . . : Մարդ չկայ որ
 ճամբորդներն ընդունի . . . աղէկ ըրի ձիւ վարը փոքր անտառը
 ձգելով . . . հոս անձայն կըցայ դալ . . . : Ո՞վ գիտէ, գուցէ
 ասան մէջ մէկը չկայ . երթամ տեղեկանամ . . . ներս մտնենք :
 (Էր խեղճերէ մին է՛նչոյ, է՛երեւոյ դրան շարնէլ-)

ԹՕԼ. Ո՞վ է ան :
 ԼԸԶ. (հեռանալով) Հո՛ւ, հո՛ւ, ներսը մարդ կայ :

ԹՕԼ. Ե՛տ կը քաշուի . Գո՛ղ կայ . . . գո՛ղ կայ . . . :
 ԼԸԶ. Է՛հ, բարեկամ, մեր երկուքէն՝ գողը ո՞վ է բայց

գուռը :
 ԹՕԼ. Ի՞նչ կ'ուզէք :

ԼԸԶ. Ա՛ռ զեմ . . . կ'ուզեմ . . . կ'ուզեմ խմել :
 ԹՕԼ. Հոս չեն խմեր, ճամբադ քայլէ :

ԼԸԶ. Ուրեմն ի՞նչ բանի կը ծառայէ այս նշանատախտակը . բայց
 ուրեմն :

ԹՕԼ. Պարկեշտ մարդիկ այս ժամուս տունները չեն մտներ :
 ԼԸԶ. Տղան, իրաւունք ունիս չվտառհելու : Իրօք շատ չար մար-

դիկ կան, բայց կան նաև պարկեշտներ : Բու լաւ շիշերէդ հաս
 մը տուր ինձ, և ահա սկուտ մը եթէ գինիդ լաւ է :

ԹՕԼ. Սկուտ մը . . . (դուռը կ'սող լա՛ն քանակով կը նայէ) Ա՛հ,
 հաւատա վկայ, բայց բարի մարդու մը տեսքը ունի : (դուռս ելնե-

լով) Ուրեմն, ծարա՛ւ էք գուք :
 ԼԸԶ. Բայց, այո՛ :

ԹՕԼ. Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ բլրին վրայի գինետունը իջած չըլ-
 լաք . . . հոսկէ աւելի հանդիստ կ'ըլլան հոն . . . : Աւերջապէս
 . . . կարմիր թէ ճերմակ կ'ուզէք . նայեցէ՛ք, ձեր խթանին մէկը
 պիտի կորսնցընէք . շղթայիկը կտրուեր է :

ԼԸԶ. Ճիշտ է, քիչ մը գերձան տուր ինձ, օղակները իրար պի-
 տի կապեմ, իսկ գինին՝ ինչ որ կ'ուզես : Ո՛ւր է մառանը : (դուռը
 կը ճրթէ)

ԹՕԼ. (խեղճերէ ցոյցելելով) Հո՛ն, վարը : (Լուրերէ դերձան կո-
 յայ)

ԼԸԶ. Լաւ . . . գնա . . . սա տեղ կրնայ խմուիլ : (ճեղքալայ
 «Ենե՛նք կը ցոյցընէ»)

ԹՕԼ. Հո՛ն, ո՛չ, ո՛չ, տիրոջ սենեակն է այն : Երբ ինքը հոս
 չէ, մարդ չմտնէր ներս, սրահին մէջ կամ դուրսը կը խմեն :

ԼԸԶ. (Էր խեղճը կողմով) Հո՛ն է իւր սենեակը . . . լաւ, գի-
 նիս բեր, մանչ, և լաւ ըլլայ :

ԹՕԼ. (որ էր աշտանակը վառած է) Ա՛րթամ : (խեղճերէ կը բանայ
 և աներևոյի էլլայ)

ԼԸԶ. (Էր ղեկորին գոկէն բառի մը հանելով) Խեղճ հայրիկ, այս
 ստակով քու պարտքերը պիտի վճարես, և շնորհապարտ պիտի
 չըլլաս և ոչ մէկու և ոչ իսկ ինձ . . . : Քսակին վրայ գիր մը
 գրեցի որ պիտի ընդունել տայ . . . այն է . . . վերահասարակու-
 թի՛ն : Այս խեղճ հայրը այնքան անդամ կողոպտուեցաւ որ իւր
 գողերէն մէկուն խղճի խայթը պիտի կարծէ . . . : Օ՛ն, պահա-
 րանին վրայ դնենք քսակը : (սենեակը կը ճրթէ և շար մը դուռս կ'ել-
 նէ . Թօլէիէ երէք կը լաւէ) Հիմակ, ա՛լ հոս գործ մը չունիմ . . .
 մեկնիմ . . . իմ փոքրիկ Թիւլիս ինձ կ'ըստատէ, և չեմ ուզեր որ
 անհանգիստ ըլլայ . . . : (Ժամը վեց կը դարնէ) Ո՛հ, ժամը եօթե-
 առաջ Բարիդ պիտի ըլլամ : (Եկած ճամբէն կը փոխէ — Թօլէիէ կը
 վերադառնայ)

ԹՕԼ. (Երբեք) Ա՛հ, այս գինին շատ լաւ է . . . սպասեցէք
 որ ճրագ մը վառեմ . . . Ահաւասիկ : (կը վառէ) Բաժակը չկարէք,
 վասն զի դժբաղդութիւն կը բերէ և երկու սկուտ կ'արժէ
 կ'ուզէք որ բաժակը լեցընեմ . բայց ո՛ւր էք . . . : (կը փոխէ և
 դուռս կ'ընէ)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԺՈՒԻՔԻ, ՏԻԻՊՈՍՔ ԿԻՐԱԿԻՆ ԿԵՐԱ ԿԵՆԵԼԸ:

ՏԻԻՊ. (ԼՂԷԻՐԻՒ ԿՈՍՆ ՎԵՐԱՐԿՈՒ ՎԵ ԿՈՒՄԺ ԵՄԻ ԿՈՒՄԻ ԵՐՐՈՐԵՔ ԿԻՐԱՎՈՂԸ ԿԵ ԿՈՒՄԻ) ՍԿՈՍԵՅԷՔ ԴՈՒՔ, ՎՋՐՐ. սա խրճԹին դՈՒՈՐ պիտի զարնեմ:

ՓՈԼ. (ԴՅՆԻ ԿԵՆԵԼԸՎ) Ա՛Տ, հո՞ղ էք . . . խմեցէք նայիմ սա, և ըսէք ինձ թէ ի՞նչպէս կը գտնէք զայն: Ես նախադաս կը համարիմ ճերմակ գինին, սակայն ամեն մարդ իւր ճաշակն ունի: (ԲՈՒՄԻՆ ԿԵ ԿԵՐԿՅՈՅՉԷՒ)

ՏԻԻՊ. Ի՞նչ ունի այս անասունը որ մինակը կը խօսի:

ՃՈԼ. (որ շեշտ ԿԵՆԵԼԸՎ ԵՐՐՈՒՄ Ե) Անասուն . . . :

ՏԻԻՊ. Առանձին ես հոս . . . :

ՃՈԼ. Կրող, այո՛, և բաւական կը ձանձրանամ, ճշմարիտ . . . :

ՏԻԻՊ. Խմելիք տուր մեզ:

ՃՈԼ. (շեշտ ԿՈՒՄԻՆԸՎ) Բայց, ահա՛ ձեր շիշը:

ՏԻԻՊ. Միթէ մէկ շիշ չորս հոգւոյ կը բաւէ:

ՃՈԼ. Չորս . . . չորս հոգի էք . . . : (ՏԵՎՈՒՄԻ ԵՐԵԿ ԸՆԿԵՐՎ)

ԿԵՐԱ ԿԵ ԿՈՒՄԻ) Ո՛Տ, այս դէմքերը . . . :

ՏԻԻՊ. Օ՛ն, մառանք երթանք . . . կրող . . . ուր է մառանք:

ՃՈԼ. (ԿՈՒՄԻՆԸՎ) Գիտէք զայն, արդէն հարցուցիք:

ՏԻԻՊ. Ի՛Տ. բայց խելքին եկած ըլլալու է:

ՃՈԼ. Ես որ պարկեշտ մարդու մը դէմք ունի կ'ըսէի:

ՏԻԻՊ. (ԿՈՒՄԻՆԸՎ) Լաւ ուրեմն, խմելիք բերելու ես:

ՃՈԼ. (ԿՈՒՄԻՆԸՎ) Կ'երթամ, կ'երթամ: (ԿՈՒՄԻՆԸ ԿԵ ԿՈՒՄԻ Ե ԿՈՒՄԻՆԸ ԿԵՆԵԼԸ ԿԵ ԿՈՒՄԻ ԵՐԵԿ)

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՏԻԻՊՈՍՔ, ՓՈՒԻՆԱՐ, ՇՕՒԱՐ, ՔՈՒՐԻՈՒ:

ՏԻԻՊ. Կարգաւ յառաջացէք. կը յուսամ որ աղոթ պտոյտ մը ընել տուի ձեզ, առանց հաշուելու ճաշը և զնդախաղը:

ՇՕՐ. Այո՛, շատ լաւ զուարճացանք. ձիերս խիստ յողնած են:

ՔՈՒՐ. Հո՞ն է տեղը . . . :

ՏԻԻՊ. Ո՛չ բոլորովին, բայց մօտ է:

ՇՕՐ. Բան մը պիտի խմե՞նք:

ՏԻԻՊ. Բնա՛ւ, պէտք է պաղարիւն ըլլալ և աչքերնիդ չորս գին:

ՓՈՒ. Ինչո՞ւ հոս կայ կ'առնունք:

ՏԻԻՊ. Տեսա՞ք մառանք իջնող այն անպիտանը:

ՔՈՒՐ. Այո՛:

ՇՕՐ. Ամենանպիտանը . . . : Լաւ ուրեմն . . . :

ՏԻԻՊ. Պէտք է անորմէ սկսիլ լինցընելը . . . :

ՔՈՒՐ. Ո՛Տ, անօգուտ սպանութիւն մը . . . :

ՏԻԻՊ. Անօգուտ, կարծէք:

ՓՈՒ. Խեղճ պզտիկ . . . :

ՇՕՐ. (ՓՈՒՐԻՆԸ) Երբ գինի խմես՝ զգայուն կը դառնաս դու:

ՔՈՒՐ. Եթէ ասոր համար հոս եկանք, կարծեմ այս տունը ԲԵՐԻ ՈՍԿԻՆԵՐԸ չպարունակեր:

ՓՈՒ. Ի՞նչ պիտի շահիք զայն մեղքընելով:

ՇՕՐ. (ՓՈՒՐԻՆԸ) Կորիւր, վատ . . . :

ՏԻԻՊ. Շահելու քնիս սա ըլլալու է որ մեր ընելիքը պիտի չետեսնէ:

ՔՈՒՐ. Լաւ ուրեմն, անոր բան մը չտեսնելու արդիւնքը յանձն կ'առնում:

ՇՕՐ. (ՓՈՒՐԻՆԸ ԵՐԵԿ ԵՐԵԿ) Երկու բուռի հարուածով անոր աչքերը գոցէ, և փոնդտալու ժամանակ պիտի ըսես. Աստուած օրհնէ զքեզ, Պէտք է քաղաքալար ըլլալ:

ՔՈՒՐ. (Ժուլեէն Կանչելու երկուով) Է՛Տ, պղտիկ, պղտիկ: (Ժուլեէն որ հասանէն վեր ելաք է) Լաւ, ուրիշ շիշ մը ևս բեր . . . Բանի շիշ բերիր, մանչս . . . :

ՃՕԼ. (շէշերը սեղանին վրայ կը դնէ) Երկու, տէր իմ: (Քիսուսի) Այս մարդուն գէմքը աւելի հաճելի է ինձ:

ՔՈՒՐ. Երկու շիշ ևս կ'ուզենք, դնա բեր:

ՃՕԼ. Այս մարդը գուցէ սկուտ մը տայ ինձ:

ՔՈՒՐ. (սորի սուրով) Ա՛ն սա . . . :

ՃՕԼ. (սիւրբ Կոնստանտինով) Ա՛Տ, բայց այսօր ստակ կ'անձրնէ . . . : Կ'երթամ, պարոն, կ'երթամ: (կը հեռանայ և հասնել կ'ընէ)

ՔՈՒՐ. (Շքարի և ֆուֆուսի, որ սորի կը դնէ) Հիմա օգնեցէք ինձ որ դարանը կափարիչին վրայ դնեմ. . . յետոյ այս սեղանը . . . լաւ է . . . Եթէ ասկէ ելնէ՝ կրնայ դժբաղդութիւն մը պատահիլ:

ՏԻՒՊ. Եւ ասոնք խնայողութիւն կ'անուանեն . . . : (սուրբ կը թափուի)

ՅՕԲ. Կարծեմ թէ բողբոջին առանձին ենք: Հիմակ կրնանք խմել . . . :

ՏԻՒՊ. Գուրս ելնենք: (բաժակը կը լեցնէ: Տանէն դուրս կ'ելնեն, և Տեպոստի Իսելէ վերջ ետը կ'երկայ Տրիկ ընէլու) Գեռ բան մը չկայ . . . բայց սըր որ է . . . : (Տրիկ կ'ընէ)

ՔՈՒՐ. Ի՞նչ մտիկ կ'ընէք . . . :

ՏԻՒՊ. Հիմա կ'ըսեմ . . . : Ժամը քանի՞ է . . . :

ՔՈՒՐ. Եօթն երեք քսոորդ անցած:

ՃՕԼ. (Քիսուսի) Ա՛Տ, աս ինչ անձոտնի բան է . . . : Ներսը փակեցին զիս . . . : Է՛Տ, բացէք կ'ըսեմ:

ՅՕԲ. (Տեպոստի) Տէս ուրեմն, Տիւպօսք, այս տղան դուրս ելնելու կ'աշխատի:

ՏԻՒՊ. (սորի կը դնէ և կափարիչին մտնելով Ժուլեէն կ'ընէ) Եթէ պոռաս, եթէ շարժիս, եթէ այս ըրածնիս իբր կատակ չառնես, զղուշացիր, պիտի սպաննեն զքեզ: (սորի կը դնէ)

ՅՕԲ. (Տեպոստի) Յայտնէ մեզ քու գաղափարը:

ՏԻՒՊ. (նշան կ'ընէ անոնց որ յաստիանս և Տրիկ ընէն) Ժամը ուր թիւն, այս բլրին վարեն, մարակներու շաշիւն մը և ձիերու բոժոժներու շշշիւն մը պիտի լսէք:

ԵՄԵՆՔԸ. Լաւ:

ՏԻՒՊ. Լիօնի սուրհանդակն է այն, որ կուգայ և այն խորին կ'անցնի, բլրէն վեր ելնելէ առաջ՝ հոս կայ կ'առնու ուր ձիւն-թացին հետ դաւաթ մը դինի կը խմէ:

ԵՄԵՆՔԸ. Այո . . . :

ՏԻՒՊ. Այս սուրհանդակը կառք մ'ունի, և այս կառքին մէջ . . .

ՔՈՒՐ. Եւ այս կառքին մէջ . . .

ՏԻՒՊ. Այս կառքին մէջ սնտուկ մը կայ . . . :

ՔՈՒՐ. Եւ այս սնտուկին մէջ . . .

ՏԻՒՊ. Եւ այս սնտուկին մէջ՝ այս միջոցիս 75,000 ոսկի կայ, որու վրայ այս առտու խօսեցայ ձեզ . . . ահա՛ շահագիտութիւնը:

ՔՈՒՐ. Հիմա կ'ըսկսիմ հասկընալ . . . :

ՓՈՒ. Աւանդատար մը միշտ ատրճանակներ կ'ունենայ:

ՏԻՒՊ. (Էր սորի մտնելէ շուրջը) Ե՛ս ալ ունիմ:

ՓՈՒ. Եւ ձիւնթացը որսի դանակ մը ունի:

ՅՕԲ. Եւ ես սեղանի դանակ մը ունիմ:

ՔՈՒՐ. Ճամբորդ մը կայ որ սովորաբար սուրհանդակին կ'ընկերանայ . . . ասով երեք մարդ կ'ըլլան:

ՏԻՒՊ. Ես այդ արդէն նախատեսած եմ, անհող եղիք, լաւ հասկըցար մտքս, այնպէս չէ . . . :

ՓՈՒ. Կատարելապէս:

ՏԻՒՊ. 45,000 ոսկի ձեր ամեն մէկուն և 30,000ը ինձ համար . . . բաց ՚ի ընկերութեան տասանորդէն:

ՔՈՒՐ. Թող այնպէս ըլլայ:

ՏԻՒՊ. Արդ, ահա՛ դերերու բաժանումը . . . : Երբ սուրհանդակը հոս կը հասնի, Պ. Բուրիօլ կառքին պիտի հեռուի, ես զիւնին կամ օղին պիտի մեծարեմ . . . Պ. Ֆուինար ճամբան պիտի հսկէ: Իսկ Պ. Շօբար՝ ձիւնթացը, և ես սուրհանդակն ինձ կը պահեմ:

ՅՕԲ. Բայց ես իրենցմէ աւելի զործ ունիմ, և միայն մէկ մաս
կուտան ինձ :

ՏԻՒՊ. Դեռ ժամանակ ունիս մերժելու :

ՅՕԲ. Ա՛Տ, կրճղ : (Ըբբար և Տէպօտ իւր կոտորէն, Գոսնար և
Բորբէլ երկուսն զիւր ինքն : Ժամը որ իւր զարնէ)

ՏԻՒՊ. Օ՛ն, տեսնենք, ժամը կը մտնենայ, սիրտերնիդ պի՛նդ է :

ՅՕԲ. Անշնչա :

ՏԻՒՊ. (Փոռնարէ նայելով) Վարպետ Գոսնար շատ ազգոյն է :
Լաւ ուրեմն, և զո՛ւ, Զօրար . . . :

ՅՕԲ. (հասարակ յայնով ըն) Ո՛Տ, ես . . . պիտի երթամ . . . :

ՏԻՒՊ. (Ըբբարը բնորէլով և Բորբէլը ցոյցնելով) Բայց, պարոն
Բորբիօլ . . . :

ՅՕԲ. Ո՛Տ, անհամ ապուրը :

ՏԻՒՊ. Իւր ճերմակ ձեռքերով . . . :

ՔՈՒՐ. (ցրտաբերածք և չեւանդները հանելով) Պարոն Տիւպօսք, երբ
ստակէ պէտք ունենամ, ոչինչ զժուար կը թուի ինձ և ոչ իսկ
ձեռքերս աղտոտելը :

ՏԻՒՊ. Ս՛ուր . . . : (Բորբէլներու և Բորբիօլու յայն)

ՅՕԲ. Կողմի կոր :

ՏԻՒՊ. Այո՛ . . . : Օ՛ն, Գոսնար, յառա՛ջ. Բորբիօլ, ծառե-
րուն ետև. Զօրար, փոսին մէջ :

ՅՕԲ. (Տէպօտի, իւր չեւան անոց երկուցնելով) Առանց ոխի :

ՏԻՒՊ. Գնանք բարեկամ, ես հոս պիտի մնամ . . . : (անտէր իւր
հաղանդին : Տէպօտ տառնչին իւր մնայ)

ՏԻՒՊ. Ո՛Տ, կա՛ղքին մինչև բլրէն վեր ելնելը զեռ տաս վայր-
կեսն ունիմ . . . այն անբան աղան ալ ևս տեղէն չշարժիր . . . :
Միթէ բորբովին առանձին է հոս. տեսնենք . . . : (աղանակը
բռնելով սեւեակը իւր մոտէ. և Գոսնարը որոտը իւր բերէ) Օ՛, ի՛նչ է այս .
. . . քրակ մը . . . : Ի՛նչ գրուած է վրան. վերահասարակութիւն
. . . ի՛նչ փափուկ սիրտ . . . : Լաւ. երկու հազար մը ըլլա-
լու է մէջը, 30 և 2, կ'ընեն 32 : (Գոսնարը քրտանը իւր դնէ, աղանակը
իւր մոտէնայ, Բորբիօլը կոտորէ Տէպօտի ինչոց որոտը) Հասան : (Կոտոր
խորը կ'երեւի, ինքնապէս ներքէն է)

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆԲ, ՍՈՒՐԶԱՆՆԱԿԸ, ՃԱՄՐՈՐԳԸ, ՉԻՆԹԱՅԸ :

ՉԻՐՆԹԱՅԸ. Հօլա. Տէ՛, հայր ժէրօմ. Է՛Տ, տան մէջէ՛ն :

ԺՕԼ. (Տառանին յայն) Ահա առիկ, ահա առիկ :

ՏԻՒՊ. Թշուառակներ . . . : (Ժուլիէի յայնը խափանելով) Ահա-
առիկ, ահա առիկ : (Յղիւմ որոտը կ'ընէ)

ՉԻՐՆ. Վա՛հ, ժօղիքէն չէ այս :

ՏԻՒՊ. Ո՛Տ, ես անոր տեղ անցայ . . . : Բայց ահա՛ ձեր բա-
ժակ մը օղին : (տորհանդակը և ճամբորդը կառնէն որոտը կ'ընէն և
կոտորէն խօսելու)

ՉԻՐՆ. (Իմելով) Օղին լաւ է, սակայն ես ձիերուս կ'երթամ . . .
կը վճարէք, պարոն Տիւմօն :

ՍՈՒՐԶԱՆՆԱԿԸ. Գնա՛ Մակլուար, զնա՛ . . . : Վա՛հ, ժօլի-
քէն չէ այս :

ՏԻՒՊ. (Գրինի յայնը իւր) Ա՛Տ . . . սակայն ձեր ուղած զինին
է այս :

ՍՈՒՐ. Իմ՛ ուղած զինին :

ՏԻՒՊ. Համեմտէք :

ՃԱՄՐՈՐԳԸ. Իմենք, սուրհանգակ, իմենք . . . (ինտոր ըլլայ
կը տարցընէ այս :

ՍՈՒՐ. Թող այնպէս ըլլայ. ձեր կ'ընայր, այնտե՛ն : (իւր խօսն,
խորէն աղանակներ)

ՍՈՒՐ. Ի՛նչ է այս . . . :

ՉԻՐՆ. (որ խորը Ըբբարէ կ'ըստանան) Ա՛Տ, կը մտնիմ, օղնու-
թիւն . . . : (Ի՛նչնայ)

ՍՈՒՐ. Չիւրնթացս կ'ըստանենն. սպասէ՛, չարազործ . . . սպասէ՛ :
(տորհանակը յետը դնալով ի Ըբբար իւր վաղէ)

ՏԻՒՊ. (տորհանակը յետը) Կայնէ այդ տեղ : (իւր Գոսնարը վրան)

ՍՈՒՐ. Վերադարձ . . . : Ա՛Տ, աւագակներ . . . գուք

երկու հողի էք, բայց ես ընկեր մը ունիմ: (ճամբորդին) Գանակ մը ունիք, պարոն, օդնեցէք ինձ, պաշտպանեցէք զիս:

ՃԱՄ. Այո, գանակ մ'ունիմ: (Ինչ զարնէ զան, սորհմանքս ինչնայ)

ՏԻԻՊ. Լան, Տիւրօշա . . . : Գացէք դուք, մնասկը բացէք: ՔՈՐԲ. (որ կտրուի մէջն է) Ոսկին ձեռքս է: (Փոսիւնս կտրուի մէջն է և մէջը հրահարած մօն թրտրեցը ու ինչը ինչը դուրս կը ներէ)

ՏԻԻՊ. Տիւրօշա, ահա քու բաժինդ . . . , ձիրնթացին երկվարին վրայ ցատկէ և փակչէ: (ճամբորդը ինչ փութէ) Շօբան, ահա քու կողմդ. առ քու մասդ ալ, քուրիօլ. առ քու կողմ ալ, փութնար. հիմա փակչեցէք: Սուրհանդակին թղթադարանն ալ իմս է: (Ինչ ինչը ինչը)

ԺՈՒ. (ըստմանովն) Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչ է դուրսը անցածը: Տէր իմ, տէր իմ. . . :

ԺԻԲ. (յետ կողմէ երբորք նկարագրէն հալով) Ա՛հ . . . ասորձանակի հարուածներ . . . դիակ մը . . . ուրիշ մը ևս . . . :

ԺՈՒ. Փարզասպանը, մարդասպանը . . . :
ԺԻԲ. (Տէրուսի վրայ ցորկելով) Թշուառական, պիտի չաղատիս ձեռքես . . . :

ԺՈՒ. Բռնէ, բռնէ, տէր իմ:
ՏԻԻՊ. (անոր հետ հարստելով) Ա՛ռ: (սորհմանով շրջան կը պարպէ)

ԺԻԲ. (Ինչպէս ինչպէս Տէրուսի տեսնելով) Չաւակո . . . : (Երբ բալով կ'ենայ: Տէրուսի ինչ փութէ)

ՎԵՐՁ ԱՌԱՅԻՆ ԱՐԱՐՈՒՄԻ

ԱՐԱՐՈՒՄ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐՐՈՐԴ

Պարիզ, Լըզիւրքի տան մէջ սրահ մը: — Խորը՝ երկու դռներ, ուրիշ սենակ մը ցուցնող ցած պատ մը: — Երկու կողմերը մշակել բազմոց, աջ կողմը փոքր աշտանակասեղան մը որու վրայ ասղնեկործովիներ կան: — Գրիչներ, մական, թուղթ, խորը երկու ածու, միջնադուռ մը:

ՏԵՍԻԼ Ա

ՏԻՏԻԻ, ԺԻԻԻ, ԼԸՁԻԻԲ:

ՏԻՏԻԻ. (Ժիւլիէ հօր, յետը անասնոց ցանկ ինչ) Պարսպ սեղը կը համբեմ, ՚ի զուր կը խուզարկեմ. 13 հողի պիտի ըլլանք սեղանը:

ԺԻԻԻ. (յետ կողմէ բազմոցին վրայ նստած) Ճիշդ է . . . : Հայրս ինչպէս չէ մտածէր այս բանին վրայ . . . ամուսնութեան դաշնիցը ստորագրելու օրը, սեղանի վրայ 13 հողի . . . (որտէ կ'ենէ)

ՏԻՏ. Այնպիսի օր մը՝ որ այնքան լաւ սկսաւ քու ըրած մէկ բարի գործովդ, սիրելի ժիւլիս:

ԺԻԻ. Ինչ . . . բարի դժբաղդ մը կ'անուանես զայն, Տիտի. թշուառութեան մէջ կ'ենջ մը օդնել . . . այնքան բնական է այս:

ՏԻՏ. Ժիւլիս, այնքան հարուստներու ըրածին նման կրնայիր ընել. երեսդ դարձնել և անցնել . . . :

ԺԻԻ. Ինչպէս, այս տան մէջ որ մեր երջանկութեան վկայ պիտի ըլլայ, մինչդեռ մենք խնդանք և յուսանք, մեր զլխէն քսան, ոտք վերը, մարդկային արարած մը իւր յուսահատութենէ և անօ-

Թուփեանէ մաննի՛ : Երեք օրէ ՚ի վեր քան մը կերած չէր , իւր որ-
գւոյն հետ պիտի կորսուէր : (Լըշէ-րէ աջ կողմն իւր մտնէ արանց րե-
նուէլու և մոլէ կ'ընէ) Ա՛Տ , Տիտիէ , սոսկալի բան պիտի ըլլար այս :

ԼԸԳ. (Վրէլ ընէլն էր) Այո՛ : բայց Աստուած ամեն տեղ է .
Աստուած տեսաւ այս թշուառութիւնը , զթաց և անմիջապէս իւր
հրեշտակներէ մին՝ իմ փոքրիկ ծիւլիս խրկեց խեղճ մօրը . . . :
Տիտիէ , շատ պիտի սիրես իմ ծիւլիս , այնպէս չէ՛ :

ՏիՏ. Ա՛Տ , եթէ պիտի սիրե՛մ . . . :
Թիի. (Լըշէ-րէ) Հո՞ն էիք . . . մտիկ կ'ընէիք . . . : Ա՛Տ ,
բարկացած եմ հետք , հայր . . . : Բայց զիտեն որ 13 հօգի
պիտի ըլլանք սեղանը :

ԼԸԳ. Անուն մը մոռցած ես , 14 հօգի պիտի ըլլանք , սրգեակ
իմ :

ՏիՏ. (Լըշէ-րէ) Եւ ո՞վ պիտի ըլլայ տանն չորսերորդը :
ԼԸԳ. Աւերջէն պիտի իմանաք , բարեկամ : (Թիւլէ) Սպաս մը տ-
ւելի գնել առ , ծիւլի , կոշնականը պիտի գայ . . . : և զո՛հ
պիտի ըլլաս . . . : Մնաք բարեաւ , զաւակներս , նօտարին տունը
պիտի երթամ : (Վրէլու իւր պարսպարտէ)

Թիի. (Էր հօր) Նորէն կը բաժնուիք մեզմէ . . . : (Լըշէ-րէ իւր
ՏիՏ. Յուսամ թէ այսօր ճաշի պիտի գաք . . . : (Գորանայ)
Թիի. Երեկուան պէս պիտի չէրթաք նորէն չեմ զիտեր ո՛ր ,
որ ձեր իմանները կտոր կտոր ընէք :

ԼԸԳ. (Ինքուով) Ա՛Տ , ճիշդ է , ճիշդ է :
ՏիՏ. Եւ զանոնք գերձանով կապկպել տալ :
ԼԸԳ. (Ինքուով) Արաս կը յարձակիք , խոյս կուտամ . . . : Ի
կրկին տեսութիւն , զամկներս , ՚ի կրկին տեսութիւն . . . : (Վր
տեղի քաննէ քորս կ'ընէ . որ Բայ իւր ճնայ)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԹԻԻԻԻ , ՏԻՏԻԻ :

Թիի. (Էր հօր քորս ելնել րեանելով) Բարի՛ հայր . . . :
ՏիՏ. (Նոյնպէս) Պատուական սիրա . . . : Թիւլի , տակաւին ինձ-
մէ պէտք ունիք : (Էր ինքուով կ'անուս)

Թիի. Ա՛Տ . փեռացու մը միշտ զարգարանքէ պէտք ունի :
ՏիՏ. Եթէ ինքզինքս աւելի սիրցընելու միջոց մը գիտնայի . . .
Ո՞վ է եկողը . . . : (Թանն իրը կ'ընէ)

Թիի. Ա՛Տ , հինգերորդ դասիկոնի խեղճ կինն է , այն՝ որու օղ-
նեցի :

ՏիՏ. Եւ որ կուգայ քեզմէ շնորհակալ ըլլալու . . . զձեզ կը
թողում . . . : (Թանն) Մտէք , տիկին , մտէք :

Թիի. Այո՛ , եկէք : (Տիտիէ) Քիչ ատենէն պիտի տեսնուինք . . . :
(Տիտիէ իրեն իւր Վրէլ)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԹԻՄՆՆ , ԹԱՆՆ :

ԹՄՆՆ. (Գրան մօր) Օրինորդ , զիս և զաւակս աղասկցիք . . . :
Շնորհակալ եմ . . . :

Թիի. (աջ կողմն նստած) Մի գողաք այսպէս . . . : Մօտեցէք .
. . . : աւելի լաւ էք , այնպէս չէ . . . :

ԹՄՆՆ. (մօտենալով) Աղէկ եմ . . . :
Թիի. Ապսպրեցի . . . որ ամեն պէտք ունեցածնիդ տան ձեզ .
ինչպէս կ'ըլլայ որ այսքան տառապեցաք առանց քան մը բռնու :

Ասանկ պարագայի մէջ՝ կը դանդաւան . . . կը խնդրեն . . . :

ԹԱՆՆՆ. Գանդատեցայ, օրիորդ, խնդրեցի :
 ԹԻԻ. Եւ որո՞ւ . . . Աստուած էմ . . . :
 ԹԱՆՆՆ. Ո՛Տ, ձեր սրտին նման սրտերու չէ, օրիորդ :
 ԹԻԻ. Զաւակ մը ունիք . . . բայց . . . ձեր ամուսինը . . . :
 գուցէ այրի՞ էք . . . :

ԹԱՆՆՆ. (Վարձուհի) Այրի եմ . . . այո՛, օրիորդ . . . :
 ԹԻԻ. (Էբ գործը կ'անուս) Անշուշտ քանի մը օղղականներ, բարեկամներ ունիք . . . :

ԹԱՆՆՆ. Ո՛Տ զոք . . . : Այս առտու, քիչ մը ստակի կ'ըստարս
 սէի զոր ինձ խոստացած էին, զոր պարտաւոր էին տալ . . . այս
 տտակը պիտի ծառայէր ինձ մինչև Ալզաս երթալ իմ զաւակիս հետ :

ԹԻԻ. Լաւ ուրե՞մն . . . :
 ԹԱՆՆՆ. Լաւ ուրե՞մն. այն անձը որ այս ստակը ինձի տալ պարտաւոր էր այս առտու, չլսայ զինք. հասկըցայ թէ պէտք էր մնանիլ . . . :

ԹԻԻ. (որո՞ կ'ենէ և գործը ինչու) Ձեր դժբաղդութիւններէն
 մէկ մասը ինձմէ կը պահէք, իմ վրայ վստահութիւն չունիք . . .
 անիրաւ էք . . . Ի՞նչ կրնամ ընել զեւ, խօսեցէք :

ԹԱՆՆՆ. Ոչինչ, ոչինչ . . . արդէն շատ խօսի ըրէք . . . : Բայց
 ինչո՞ւ վարանիմ. միթէ ուրիշ տեղ աւելի ղթասիրտ բարերարուհի
 մը պիտի գտնեմ . . . : Օրիորդ . . . կ'ուզէք բոլորովին ազատել
 զիս : (Թէ՛ւրի՛ մտնալով)

ԹԻԻ. Ի՞նչ ընել պէտք է :
 ԹԱՆՆՆ. Ինձ ըսին, թէ պիտի ամուսնանաք. հարուստ էք, ձեզ
 ծառայող մը պէտք է . . . ինքզինքս ձեզ կը նուիրեմ երախտա-
 դիտութեան բոլոր եռանդով, ցորեկ ու գիշեր, կ'ուզէք ընդունիլ
 իմ աշխատութիւնս, իմ խնամքներս : Պիտի չբաժնուիմ ձեզմէ .
 փափաք մը ունենալու ժամանակ պիտի չընենաք . . . կեանքս ձեզ
 պիտի վերաբերի. միայն խոստացէք ինձ թէ զաւակս բանէ մը պի-
 տի չըրկուի :

ԹԻԻ. Մընդունիմ, մեր հետ կեցիք . . . : Սակայն զեւ սրտիս
 համաձայն վարուելու ազատութիւնը չունիմ . . . : Աւղը ամուսնոյս

խորհուրդ պիտի հարցընեմ . . . : Այսօր հօրս պիտի հարցընեմ
 . . . բայց այնքան բարեսիրտ է . . . պիտի տեսնէք . . . խեղճ
 կին . . . յուսացէք . . . :

ԹԱՆՆՆ. Ո՛Տ, օրիորդ, Աստուած պիտի օրհնէ զձեզ ձեր ը-
 րած բոլոր բարութեանցդ համար :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՆՈՌԵՔ, ՏԻՏԻԷ, ԳՈՒՐԻՕԼ :

ՏԻՏ. (Խորէն մոռնալով) Այս կողմէն, պարոն Գուրիօլ, այս կողմէ :
 ԳՈՒՐ. Գեւ մէկը չկայ, շատ երջանիկ եմ որ առաջ ես եկայ .
 . . : Օրիորդ : (Ինչ բարեւէ) Բիշ մը աւելի ուշ պիտի ըսեմ Տիկին :

ԹԻԻ. (Բարեւելով) Պարոն, բարի եկաք : (Խորը յայտն : Թանկ՛ ոք
 ձեռնէ կ'ուզէ) Սպասեցէք . . . ահա՛ հայրս . . . :
 ՏԻՏ. Այո՛, կը վերադառնայ, Պ.Պ. Ալբրոյի և Լամպլիի հետ :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՆՈՌԵՔ, ԼԸԶԻՒՐՔ, ԿԵՐՆՕ, ԼԱՄՊԻՐ :

ԼԸԶ. (Խորը Էբ բարեկամայ) Նախասենեակները աղւոր են, ինչ-
 պէս որ կը տեսնէք, կրկին դուռեր ունին, և ահա՛ սրահը ուր Թիւ-
 լի ձեզ կ'ըստատէ : (Ինչո՞ւնէրէն ինչ մոռնալով) Ներս հրամայէք, սի-
 բրելի բարեկամներս . . . : Ա՛Տ, խոստմնապահ ենք մերք գաւա-
 ուակներս . . . : Բարի լոյս, Գուրիօլ : (Ալբրոն և Լամպլի կ'երբան
 Թիւլին բարեւելու, և յետ Էրէն բարեկամ լըայ ինչո՞ւնէն. Էբարս հեղ
 ինչ Էբարեկամ)

ԹԻԻ. (Գծ յայտն Լըշէրտէ) Հայր իմ, ահա՛ այս տան այն խեղճ
 կինը :

ԼԲԶ. (նոյն կերպով) Հահ, հահ. շատ լաւ : (էր աղջկան հետ աջ
հոգի բարձրացն Վրայ կը ասոյն)

ԺԻԻ. Ա՛ռաղէի զինք մեր ծառայութեան առնուլ, որպէս զի ա-
ռանց անոր անձնասիրութիւնը վերաորելու օգնենք իրեն :

ԼԲԶ. Շատ աղէկ . . . ի՞նչ է անունը :

ԺԱՆՆ. Անունս Ժանն է, պարոն : (աւերել Լաշի-րէի էր Գրեշէ)

Ա՛Տ . . . :

ԼԲԶ. Ի՞նչ է :

ԱՄԵՆՔԻ. Ի՞նչ կայ :

ԺԻԻ. Ի՞նչ ունիք :

ԺԱՆՆ. Ոչինչ . . . ոչինչ, օրիորդ . . . :

ՔՈՒՐ. (Բեկոսէ) Չարմանալի՛ բան :

ԺԻԻ. Բայց այդ բացազանչութիւնը . . . :

ԺԱՆՆ. (յուզմա՞ք) Ներեցէք ինձ, օրիորդ . . . նմանութիւն
մը . . . :

ՔՈՒՐ. (Բեկոսէ) Նմանութիւն մը . . . :

ԼԲԶ. (որո՞ք էլէլով) Ժանն, յօժարակամ կ'ընդունինք զձեզ, և
այսուհետև մեր տունէն կը սեպուիք : (Տէրիէ Ժէ-լէի Կ'էրնայ Կ'
նորո՞ք Զնայեր էր) Աշխատեցէք որ զօհացընէք զմեզ. մեր ամեն
ձեռքէ եկածը պիտի ընենք որպէս զի ձեր աշխատութիւնը թեթև
և կեանքերնիկ երջանիկ ըլլայ . . . :

ԺԱՆՆ. Շնորհակալ եմ, բոլոր հոգևովս, պարոն . . . : (Բե-
կոսէ) Ո՛հ, այսքան բարի . . . մինչդեռ միւսը . . . :

ԼԲԶ. (էր բարեխոս) Ննջարանները և սրահը ցոյց տուի ձեզ.
եկէք հիմա պատկերաց փոքր սրահս ալ տեսնէք. եկէք որ իմ
բոլոր հրաշակերտացս վրայ զմայլիք . . . :

ԿԻՐ. (Ժէ-լէի ձօրեկոսով) Օրիորդ, կը ներէք ինձ որ թեւ ձեզ
ընծայեմ :

ՏԻՏ. Ներեցէք, պարոն. բայց . . .

ԿԻՐ. Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ. կը ցաւիմ, պարոն փեսացու. բայց
ձեր իրաւունքները աւելի ուշ պիտի ստանար : (յո՞ք կողմն կ'էնեն :
Բարեկէ Ժաննէ հետ կը Զնայ)

ՔՈՒՐ. (Ժաննէ) Ի՞նչ նմանութեան վրայ կը խօսէիք, բարի կին =
ԺԱՆՆ. (Վարանէլով) Ե՛ս, պարոն . . . բայց . . .

ՔՈՒՐ. (Բեկոսէ) Կը վարանի . . . եթէ . . . անկարելի է . . .
: (Բարձր) Լաւ ուրեմն, չէք պատասխաներ . . . :

ԺԱՆՆ. (Բեկոսէ) Ինչո՞ւ այս հարցումը կ'ընէ ինձ : (Տօպէլի՞ծ
Խրեւ կ'էրէի) (Բարձր) Ահա մէկը կուզայ, պարոն . . . :

ՏԵՍԻԼ 2.

ՆՈՅՆԳ, ՏՕՊԷՆԹՕՆ :

ՏՕՊԷՆԹՕՆ. (Ժաննէ) Պարոն Լըզիւրը, օրիորդ :
ԺԱՆՆ. Հոս է, պարոն :

ՏՕՊ. Իմաց տուէք որ պարոն Տօպէնթօն, Բօն-Նեօֆի բաժնին
խաղաղութեան դատարոն է :

ՔՈՒՐ. Գատաւոր մը . . . ա՛հ . . . : (կը բարեկէ)

ԺԱՆՆ. (յո՞ք կողմ Կ'ընէ երբեք) Պարոն Տօպէնթօն, օրիորդ :

ԺԻԻ. (Վաշիլով) Պարոն Տօպէնթօն . . . : Ա՛հ, ո՛րչափ եր-
ջանիկ պիտի ըլլայ հայրս . . . : (Ժանն Կ'ընէ)

ՏՕՊ. Բարի լոյս, իմ փոքրիկ աղւոր բարեկամուհիս . . . : Ա-
հա վերադարձաք . . . ընդ միշտ վերադարձաք :

ԺԻԻ. Ընդ միշտ, այո՛, պարոն. թող տուէք որ հօրս իմաց
տամ . . . իւր պատկերները կը ցուցնէ մեր բարեկամաց :

ՏՕՊ. (Ժէ-լէի արեւելով) Անհանգիստ մ'ընէք զինք, վասն զի
զուցէ ձեր հետ չմնամ :

ԺԻԻ. Ատուած իմ, ինչո՞ւ . . . :

ՏՕՊ. Ժամն երկուքին իմաց տուին ինձ թէ Բարիզի մօտ ո՞՞ր
մը տեղի ունեցեր է : Գործը ինձ յանձնուեցաւ. վկայները պիտի
ընդունիմ . . . և մտիկ ընեմ . . . :

ՔՈՒՐ. (Տօպէնթօնէ) Ո՞՞ր մը . . . ո՛ր, պարոն, կ'աղաչեմ :

ՏՕՊ. (Բարեկէ) Ի Լիէօրսէն, պարոն:

ՔՈՒՐ. Շնորհակալ եմ, պարոն:

ՏՕՊ. Բան մը չէ, պարոն:

ՔՈՒՐ. (Դէկոսէ) Լիէօրսէնի մէջ. անիծից արմատ:

ՏՕՊ. (Ժէլէ) Ո՛վ է այս պարոնը, սիրելիդ իմ ժիւլի:

ԺԻԻ. Պարոն Գուրիօն, Տօրս դպրոցի մէկ բարեկամը . . . որ երէկ անոր հետ ճաշեց . . . : Բայց . . . Ի՛նչ ոճիր է այդ գործուածը, պարոն Տօպէնթօն:

ՏՕՊ. Սոսկալի՛ բան մը . . . ահա ելի՛ գաղտնիք մը . . . :

ՔՈՒՐ. (Դէկոսէ) Գաղտնիք մը, շատ լաւ: (Բարչը) Ա՛հ, գաղտնիք մը:

ՏՕՊ. Բայց արդէն քանի մը նշաններ ունինք. գործակալներ խրկեցի ուրիշ նոր վկայութիւններ դանելու համար . . . Ժէրօմ անուանով գինեպան մը կայ, զոր դեռ չգտան . . . Բայց . . .

ԺԱՆՆ. (Երէն) Պարոն ժէրօմ Լըզիւրը:

ՏԵՍԻԼ Է.

ՆՈՅՆՔ, ԺԵՐՕՄ, ՏԻՏԻ:

ԺԻԻ. (Ժէրօմ ելնալով) Պատասխան:

ԺԻԻ. (Դէկոսէ) Իմ փորձիկ ժիւլիս: (Ժանն ներս կը մտնէ և յոնի կողմէն դուրս կ'ելնէ)

ԺԻԻ. Այս է ուրեմն Տօրս ինձ պահած յանկարծահասութիւնը . . . Իւր սպասած տասնչորսերորդ կողմականը . . . : Կը կասկածէի. Բայց նստեցէք, պատասխան: (աջ կողմէ Բարչը կը դուրս գայ)

ՔՈՒՐ. (Դէկոսէ) Ինձ կ'երևի որ այս դէմքը կը ճանչնամ, և այս ձայնը լսած եմ: (Տէրօմ կը մտնէ)

ԺԻԻ. Ա՛հ, հայրդ կ'ըսպասէր ինձ:

ԺԻԻ. Ո՛րչափ անհամբերութեամբ. եթէ այս առաւուր լսէիք զինք

. . . այնպէս չէ, Տէրօմ: Պ. Տէրօմն, սիրելի պատասխան, իմ ապահանքի ամուսինս որ բարի զուակ մը պիտի ըլլայ ձեզ:

ՏԻՏ. Անշուշտ, այո՛, պարոն . . . :

ԺԻԻ. (Տէրօմի յետոյ կը մտնէ և համբարէ) Խեղճ զաւակներս, կ'ըսէիք թէ Լըզիւրը . . .

ՏԻՏ. Ուղեց օրիորդ ժիւլիին յանկարծահասութիւն մ'ընել ձեր գալտեամբ. մեզ իմաց տուած չէր ճշգրտութեամբ. Բայց մենք լաւ գուշակած էինք:

ԺԻԻ. Հոն է Լըզիւրը:

ԺԻԻ. Այո՛, պատասխան. մեր բարեկամաց հետ կը պտուտի:

ԺԻԻ. Հոն:

ԺԻԻ. Երթամ կանչել ասմ' զինք . . . :

ԺԻԻ. Չէ . . . չէ . . . :

ՏԻՏ. Ներեցէք, ևս կ'երթամ: (Յոնի կողմէն դուրս կ'ելնէ)

ԺԻԻ. (Տէրօմի) Շնորհակալ եմ: Բայց զեղնած էք, պատասխան. գուշակած էք. ո՛րչափ հեռուէն կուգար:

ՔՈՒՐ. (Ժէրօմի) Հրամանքիդ հետո՛ սեղէ կուգար. դուցէ զիւր զէն:

ԺԻԻ. Լիէօրսէն, պարոն:

ՄՄԵՆՔՐ. Լիէօրսէն:

ՏՕՊ. (Ժէրօմ) Լիէօրսէնէ. այդ ժէրօմ անունը . . . : Պարոն, Լիէօրսէնի մէջ ժէրօմ անունով գինեպան մը կը ճանչնէք:

ԺԻԻ. (որտեղեւից) Բայց Էս եմ, պարոն:

ՔՈՒՐ. (Դէկոսէ) Ի՛նք . . . :

ՏՕՊ. (Ժէրօմ) Գո՛ւր էք . . . : Ա՛հ, պարոն . . . զուր, Պ. Լըզիւրի հայրը, Լիէօրսէն բնակող . . .

ԺԻԻ. Իւր հայրը, այո՛ . . . Ի՛նչ զարմանալի բան կայ որ իւր հայրը եղած և Լիէօրսէն բնակած ըլլամ:

ԺԻԻ. Ա՛հ, հայր իմ, պատճառը այն է որ ոչ ոք զիտէր թէ գուր այն երկիրն էիք:

ՔՈՒՐ. (Դէկոսէ) Ա՛հ, Աստուած իմ . . . :

ԺԻԻ. Եւ ապա, սիրելի պատասխան, ահա ստիկ Պ. Տօպէնթօն, զա-

տաւոր մը որ կը պատուէր մեզ . . . այնպէս չէ, պարոն
(Գործիչը ցորչեւել) թէ սպանութիւն մը տեղի ունեցեր է այս գի-
շեր Լիեօրսէնի մէջ:

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՆՈՏՆԻՔ, ԼԸՁԻՒՐԻՔ, ԿԼԻՆՕ, ԼԱՄՊԻՐ ԶԻՒ ԻՆՉ ԴՈՒՐԸ ԻՒՐԵԿՆ:

ԼԸՁ. Սպանութիւն մը գործուեր է Լիեօրսէնի մէջ . . . այս
գիշեր . . . : Ո՛Տ, հայր իմ, սիրելի և պատուական հայր . . .
վերջապէս եկաք: (Էր հօրը հօրեանուով)

ԺԻՐ. (Կը սարսուռ է ինչ հրէ վայն) Ո՛Տ, նոյն ինքն է . . . :

ԼԸՁ. Քաջառողջ ես, այնպէս չէ, հայր իմ . . . :

ԺԻՐ. Քաջառողջ եմ, այո՛:

ԼԸՁ. (Էր հայրը գրեւելով) Գրկէ ուրեմն զիս:

ԺԻՐ. (նորէն հրեւելով վայն) Ա՛Տ, կը ցաւընես զիս . . . :

ԼԸՁ. և ԺԻՐ. Ի՞նչ ունիք:

ԺԻՐ. (նշուրեւաճ) Թեթե վէրք մը ուսիս վրայ:

ԼԸՁ. (յուզմաճ) Աստուած իմ:

ՏՕՊ. (Ժեբօֆ) Վէրք մը . . . :

ԺԻՐ. (աշխատեալ) Բան մը չէ:

ՏՕՊ. Բայց, պարոն, դուք Լիեօրսէն կը բնակիք, նոյն իսկ

սպանութիւնը տեղի ունեցած տեղը:

ԼԸՁ. Նոյն տեղ, քնչպէս, ձեր տան մէջ:

ԺԻՐ. (զարմայած) Ա՛Տ, դիտեն:

ԼԸՁ. Պ. Տօյենթօնն է անանկ ըսողը:

ՏՕՊ. (Ժեբօֆ) Պէտք էք տեսած ըլլալ այս սոսկալի տեսարանը

. . . : Կընեն թէ ճիշդ սպանութիւնը եղած ժամուն հասած էք:

ԼԸՁ. Սպանութեան. խօսեցէք ուրեմն, խօսեցէք, հայր իմ:

ՏՕՊ. (Ժեբօֆ) Այո՛, խօսեցէք, Պ. Ժեբօմ. վասն զի արդէն

փնտուել տալի զձեզ որ տեղեկութիւն ստանամ ձեզմէ . . . : Կե-

րեկի որ մտորիկս ձեզ սպասահած չեն . . . պարազաները պատ-
մեցէք ինձ:

ԼԸՁ. (սպասաոր մը կանչելով) Ժանն, աթոռ մը տուր Պ. Տօ-
յենթօնի: (սպասաորը Պ. Տօյենթօնի ախար մը կը ներխայցընէ և աջ
կողմէ քաղցրէք էր կը բռնէ: Լըշեբօ՛ Տօյենթօնի ախար պէտք է
պարտաստէ, որ կը նստի և մտիկ կընէ Լըշեբօն պարտաստած իր
նին վրայ գրելու համար)

ԺԻՐ. (Ժեբօֆ) Ո՛Տ, խօսեցէք, սիրելի պապս:

ԼԸՁ. Ո՛Տ, այո՛, խօսեցէք, հայր իմ: (Գործիչը էր համարը
Խաչկեանով մը կը սրբէ)

ԺԻՐ. Կուզե՛ս որ խօսիմ, Լըզիւրք . . . : Կուզե՛ս . . . թող
այնպէս ըլլայ . . . : Լիոնի սուրհանդակը սպանութեցաւ երէկ ի-
րիկուն իւր ձիւնթացին հետ, իմ դրամը սողնէն անցնելու ժա-
մանակ:

ԺԻՐ. Ա՛Տ . . .

ԼԸՁ. (զարմայած) Ձեր դրամն սողնէ . . . : Երէկ իրիկուն . . . :
ժամը քանիին . . . :

ԺԻՐ. (զարմայած և փխտալ) Իւր յանդգնութիւնը կ'ահարեկէ զիս:

ՏՕՊ. (գրեւելով) Այո՛ . . . ժամը քանիին . . . :

ԺԻՐ. (հանրաբարութեամբ) Սուրհանդակը միշտ ժամը Տին կ'անցնի:

ՏՕՊ. (Վշտ գրեւելով) Եւ տեսիք դուք . . . :

ԺԻՐ. Բայց ձեր տունը սպասաւոր մը ունէիք, կարծեմ:

ՏՕՊ. Բայց ձեր տունը սպասաւոր մը ունէիք, կարծեմ:

ԼԸՁ. Մտնուկ մը:

ԺԻՐ. (աշխատեալ) Կը ձանձնան զան . . . : այն մանուկը, մար-
դասպանները մառանին մէջ փակեր էին, և հոն . . .

ՔՈՒՐ. (դողուելով) Հո՞ն . . .

ԺԻՐ. Հոնկէ՛ բան մը չկրցաւ տեսնել: (Գործիչը շտան կ'առնէ)

ՏՕՊ. (Ժեբօֆ) Կընեն թէ ատրճանակներու ձայնէն հասած էիք . . .

ԺԻՐ. Ճիշդ է:

ՏՕՊ. Գուցէ այն է զձեզ վերադարձը . . . :

ԺԻՐ. Նա է:

ՏՕԴ. Աւրեմն, սեսաք զինք :

ԺԻԻ. Ինչպէս որ իմ որդիս կը տեսնեմ . . . :

ԼԸԳ. (Ժէրօֆ Ժոթնալով) Աւրեմն, թէ որ տեսնե՞ք՝ պիտի ճանչնաք զինք, և այսպիսի սոսկալի ոճիւր մը անպատիժ պիտի չմնայ : Լաւ նկարագրեցէք զինք, հայր իմ . . . ըսէք ճշդիւ ձեր ամեն զիտցածը . . . :

ԺԻԻ. Ո՛հ, այո՛, պապս :

ՏՕԳ. (Խոչ ելնելով, Ժէրօֆ) Այս պարտք մ'է, Պարոն Ժէրօմ, և կ'աճապարեմ հարցափորձող զատուորի մը իշխանութիւնը ստանձնելու . առննս պիտի վերագառնամ, կը հաւանիք հետեւելու ինձ :
(աւազ կ'անջնէ)

ԼԸԳ. (Տօպէնիճնէ Էրէնալով) Ո՛հ, սիրելի Պարոն Տօպէնիճն . . . մեր փորթիկ ակմբին մէջ սոսկում և տխրութիւն ձգեցիք . այդ տխրութիւնը և սոսկումը պիտի կրկնապատկի եթէ մեր հայրը հետեւնիդ տանիք : Կեցէք հոս, կը պաղատիմ, ձեր տունը եղածի պէս . հայրս հոս պիտի տայ ձեզ իւր վկայութիւնը :

ԺԻԻ. Ա՛հ, այո՛, պարոն :

ՏՕԳ. Կը բաղձայի կենալ, դեթ մեր սիրելի Ժիլիէի հաճելի ըլլալու համար . . . բայց վայրկեան վայրկեան տեղեկութիւններու և վկայութիւններու կը սպասեմ, դույ՛կ հոս գան զիս փնտռելու :

ԼԸԳ. Բայց դույ՛կ չեն գար . . . հաւանեցէք մնալու . եթէ փոքր բան մը պատահի՛ այս սրահը կրնաք իբր ձեր սենեակը պահել . . . : Իսկ եթէ պատահարը աւելի կարեւոր դարձուածք մը առնէ, միշտ ժամանակ պիտի ունենաք ձեր տունը վերագառնալու :

ՔՈՒԻ. (Բէկոսէ) Եթէ փախչիմ . . . կասկած պիտի տամ :

ԼԸԳ. Լաւ ուրեմն, սիրելի Պ. Տօպէնիճն, կը հաւանիք :

ԺԻԻ. (Տօպէնիճնէ) Այս հաճոյքը ըրէք մեզ, Պարոն Գուրիօլ, Պ. Տօպէնիճնը համոզելու համար օլնեցէք մեզ :

ՔՈՒԻ. (Տօպէնիճնէ Ժոթնալով) Ա՛հ, չէք կրնար մերժել մեզ այս բանը, Պարոն Տօպէնիճն, մեր հանդէսը պիտի աւրուի :

ԼԸԳ. (Էնդալով) Անմեզ ենք մենք, հետեւաբար պէտք չէ որ յանցաւորներու համար մենք վճարենք :

ԺԻԻ. (Բէկոսէ) Անմիտ մ'եմ ես . այսպիսի վստահութիւն մը պարկեշտ մարդու մ'է՛ թէ խտտացած չարագործի մը . . . :

ՏՕԳ. (Ժէնիէ Էրէնալով) Լաւ ուրեմն, թող ձեր փափաքը կատարուի . կը մնամ :

ԼԸԳ. Փանք Աստուծոյ . Ժիւլի, մեծարել տուր . . . և պապը նստեցուր . լաւ խնամէ զինք, և նայէ թէ իւր ուսը կը նեղէ՞ զինք :

ԺԻԻ. (Բէկոսէ) Ձիս կը հեռացնէ՛ . . . :

ԺԻԻ. Եկէք, պապս : (Ժէրօֆ և Ժէնիէ ափնուս փնջն կ'անջնէն . Ժէրօֆ պիտի և վշտացած է . յետէ Էնիէն կ'ելնէ)

ԼԸԳ. (Տօպէնիճնէ որ Գուրիօն ելնելու կը դարձուի) Խօսք մը ունիմ ձեզ ըսելու, Պարոն Տօպէնիճն : Կէրնօ, Լամպէր, հիմա կուզամ : Իսկ դուք՝ Գուրիօլ, հետեւեցէք անոնց :

ՔՈՒԻ. (Բէկոսէ) Ի՛նչ պիտի ըսէ Տօպէնիճնի : (յետէ Էնիէն կ'ելնէ)

ՏԵՍԻԼ Թ.

ԼԸԶԻԻՔ, ՏՕԳԻՆԹՕՆ, ԿԵՐՆՕ, ԼԱՍՊԵՐ :

ԼԸԳ. (Տօպէնիճնէ) Ըսէք ինձ, Պ. Տօպէնիճն, միթէ հօրս համար նեղութիւն մը պիտի ըլլայ այս անպիտան գործին մէջ :

ՏՕԳ. Ո՛չ . . . երբ տեղեկութիւնները ստանամ, պիտի աշխատիմ զինք միայն անոնց զիմացը հանելու համար կանչել :

ԿԵՐ. (ԼԸԶԻՐԷ) Երեկ չեսիր ինձ թէ հայրդ Լիէօրսէն կը բնակի . . . :

ԼԱՄ. Եւ ոչ իսկ ինձ . . . :

ՏՕԳ. Ես ալ չէի զիտեր :

ԼԸԳ. Ի՛նչ բանի կը ծառայէր ըսիւ . . . : Ինք ամենէ կը պահուէր . ինձմէ զատ՝ մեր ընտանիքէն ոչ ոք զիտեր :

ԿԵՐ. Երբ երեկ մեզմէ բաժնուեցար, ձիւլ հո՛ն գացիր . ի՛նչ բարեւ զործ . . . կեղծաւոր . . . :

ՏՕՊ. (Լըշէ-բէ) Լիէօրսէն գացիր երէկ . . . :

ԼՐԶ. (Էրան-հո) Ո՛չ, պտոյտ մը ըրի մինչ . . . մինչև Ղէն-սէն :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՆՈՅՆԻ, ԺԱՆՆ ԿԵՆԵԼԷ:

ԺԱՆՆ. (Երէն հոնէլ) Պ. Տօլէնթօն գատաւորը . . . :

ՏՕՊ. Ի՞նչ կը խնդրեն զիս . . . :

ԺԱՆՆ. Գործակալ մը և երկու զինամարդ՝ վկայ մը կը բերեն:

ՏՕՊ. (Լըշէ-բէ) Կը տեսնէք . . . վկայ մը . . . : Պէտք է որ մեկնիմ:

ԼՐԶ. Ես ձեզի չըսի՞ միթէ որ այս սրահը ձերն է . . . : Ի՞նչ պիտի հասկընաք մեկնելու: Ձէք կրնար այդ վկան այս տեղ հարցափորձել . . . :

ՏՕՊ. Ճիշդ է . . . : Այո՛, ձեռակերպութեան պաշտօն մը կատարել է միայն . . . : Տաս վայրկեանին կը լինայ . . . :

ԼՐԶ. (Կերպի և Լափօրի) Եկէք, եկէք, Պ. Տօլէնթօնը իւր սենեկին մէջ ձգենք: Ժանն, այս դռնէն ներս մտցուր ամեն անոնք՝ որ պիտի խնդրեն Պարոնին հետ խօսիլ: Գրիչ, մելան, թուղթ, և քսան չարագործներու գլուխ կտրել տալու չափ բան կայ հոն . . . : շուտ ճամբէ զանոնք, սիրելի բարեկամ, ապուրը պիտի պաղի: (Յի իղի էլ Ժիլի)

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՏՕՊԵՆԹՕՆ, ՉԻՆԱՄԱՐԳԻԿ, ԳՈՐԾԱՊԵԼ ՄԸ, ԺՕԼԻԲԷ:

ՏՕՊ. (Ժաննէ) Ներս մտցուր զիրենք: (Ժանն ալ իղի գործը կ'երբայ և գործաւոր ներս կը հոցընէ: Գործաւոր էլ Բարէնէ)

ՏՕՊ. (Գործաւոր) Չա՞յլ կը բերես հետդ . . . :

ԳՈՐԾ. Այն վկան՝ զոր գտնելու համար Պ. նախաքննիչ գատաւորը զմեզ Լիէօրսէն խրկեց . . . զինտան այն մանչը . . . :

ՏՕՊ. Ա՛հ . . . այո՛. այն՝ զոր մարդասպանները մառանին մէջ փակեցին . . . : Ներս բերէք զինք: (Տօլէնթօն կ'երբայ յի իղի Բարէնէն շարժուի: Ժաննէ ալ իղի էլ հոնէլ) Ի՞նչ է անունդ, աղաս:

ԺՕԼ. Ժօլիքէ . . . Պարոն . . . Պ. Ժէրօմի ծառայութեան տակ:

ՏՕՊ. Պ. Ժէրօմ Լըզիւրքի:

ԺՕԼ. Ա՛հ, չեմ գիտեր եթէ Լըզիւրք է, գիտեմ թէ Ժէրօմ է:

ՏՕՊ. Հո՞ն էիր երբ սպանութիւնը տեղի ունեցաւ . . . :

ԺՕԼ. Մառանին մէջն էի, պարոն գատաւոր:

ՏՕՊ. Բայց . . . սպանութենէ առաջ:

ԺՕԼ. Ո՛հ, սպանութենէ առաջ, մառանին մէջ չէի:

ՏՕՊ. Ուրեմն տեսա՞ր . . . :

ԺՕԼ. Այո անպիսան զործը. անշուշտ տեսայ:

ՏՕՊ. Ի՞նչ բան . . . :

ԺՕԼ. Նախ տեսայ զայն՝ որ ինձմէ զինի խնդրեց . . . որու գերձան ալ տուի որպէս զի իւր խթանը կապէ. Պրըթանի գերձան, չարագործը:

ՏՕՊ. (Կործաւոր) Ա՛հ, ահա տեղեկութիւն մը . . . և ապա:

ԺՕԼ. Ո՛հ, ապա, տեսայ զայն՝ որ զիս . . . :

ՏՕՊ. (ալ իղի գործը կ'երբայ և համար) Կեցիր:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՆՈՅՆԻ, ԳՈՐԾԱՊԵԼ:

ԳՈՐԾ. (Ժիլի և Յի իղի գործը կ'երբայ) Ստուգիւ, ալ չեմ կրնար համբերել. ամեն մի խեղափութիւնը փախչիւն է . . . : (Տօլ-

դէմքով) Ներեցէք, բայց . . . (Ժօղէիէն Կեանքով) Գինետան մանչը:

ԺՅԼ. Ա՛Տ, Աստուած իմ:

ՏՕՊ. Ի՞նչ կայ . . . :

ԺՅԼ. Ա՛Տան անոնցմէ մին . . . :

ՔՈՒՐ. (Չէր-սէ) Կը ճանչէ՛ զիս . . . :

ՏՕՊ. (Ժօղէիէն) Ի՞նչ ըսել կ'ուզես . . . :

ԺՅԼ. Այո՛ զիս մառանին մէջ փակողն է:

ԺԵՆՆ. Մեծազօր Աստուած . . . :

ՔՈՒՐ. (Չէր-սէ) Եթէ վարանիմ, կորսուած եմ. . . : (բարձր Ի՞նչ է ան, ի՞նչ կայ . . . : (Ժօղէիէն վրայ ինչ արհեստայ))

ԺՅԼ. (Կոտորով) Գո՞ղը . . . :

ՏՕՊ. Ի՞նչու ես, երիտասարդ, թէ խղճմտանքիդ համաձայն կը խօսիս:

ԺՅԼ. Կ'ըսեմ ձեզ թէ ան է . . . :

ՔՈՒՐ. Այո տղան իւր խելքը կորսնցուցած է:

ԺՅԼ. Կը ճանչեմ իւր փոքր սրնդի նման ձայնը: Բռնեցէք զինք, բռնեցէք զինք, զինամարդիկ:

ՔՈՒՐ. (Ժօղէիէն օյիէն բռնելով: Գործակալը իւրեն դուրս կ'ելնէ և ինչ վերադարձայ երկու զինամարդոց հետ, որք ետքը ալ կ'ուզէ դրան Ի՞նչ ինչն) Թշուառական, թշուառական: (Գործակալը զանոնք կը բռնէ և Ժօղէիէն ինչ հանդարտեցնէ)

ՏՕՊ. Ի՛Տ, պարոն, թող տուէք որ խօսի . . . :

ՔՈՒՐ. Ի՛Տ, պարոն, անմիտ ամբաստանութեան մը դիմաց . . .

ՏՕՊ. Աւելի զիւրութեամբ պիտի կրնաք պաշտպանել ինքզինքնիդ:

ՔՈՒՐ. Թող ետ առնու իր խօսքը, աստուած. եթէ ոչ. . .

ԺՅԼ. (չարհարած) Ա՛Տ, զինամարդիկ, զինամարդիկ: (այս ցայ- Դէն ասելու ինչ վազէն)

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ՆՈՅՆԻՔԻ ԺԻՒՒԻ ԺԻՐՈՄ, ԺԵՐԿ ԼԸՋԻՐԻՔ:

ԺԻՐ. (Յախ կողմէն գալով) Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ ուրեմն . . . :
ԺՅԼ. Ա՛Տ, տէր իմ, տէր իմ. անոնցմէ մին բռնած եմ. . . :
այսինքն անոնցմէ մին բռնած ենք . . . : (չըն-կէր)

ԺԻՐ. (Յախ կողմէն գալով) Բայց այս Պ. Գուրիօլն է . . . :
ՔՈՒՐ. Այո՛, օրիորդ, այո՛, ես՛ զոր այս թշուառականը կ'ամբաստանէ:

ԼԸՋ. (Յախ կողմէն ինչ հանդէ, որոս ինչ հետեւի կերնօ, Լաճաքեր և Տէրիկ) Ի՞նչ է այս աղմուկը . . . զո՞վ կ'ամբաստանեն հոս:
ԺՅԼ. (Լըճաքերը ցոլցնելով) Ա՛Տ, ահա միւսը . . . :

ՄԹԵՆՔ. Միւսը . . . :
ՏՕՊ. (Ժօղէիէն) Ինտո՞ր ըսիր . . . :
ԺՅԼ. (Լըճաքերէ հետեւի հետեւ երեւոյթով) Ահա սուրհանդակին սպանիչը:

ԼԸՋ. Ե՛ս:
ԺԻՐ. Հայրս:
ՔՈՒՐ. (Չէր-սէ) Ո՛Տ . . . ի՞նչ նմանութիւն:

ՏՕՊ. (Ժօղէիէն) Ինչպէ՛ս, Պարոնս ալ կ'ամբաստանես. բայց խենդութիւն է այս:

ԺՅԼ. Այս մարդն է որ իւր խիճանը կորեց մեր տունը:
ԺԻՐ. Իւր խիճանը . . . մեծազօր Աստուած:
ԺՅԼ. Եւ որոս դերձան տուի որ անոր շղթայիկը կապէ:

ԺԻՐ. (Տէրիկէն) Շղթայիկը . . . : Ա՛Տ, հայր իմ, հայր իմ:
ՏՕՊ. (Մեծազօր վրայ կ'իջնայ նորէն) Ա՛Տ, Աստուած իմ:
ԺԻՐ. (Վարած) Ամեն ինչ կորսուած է:

ՏՕՊ. (Ժօղէիէն) Բայց Պարոնը Լիէօրսէն չզնայ, բարեկամս . . . այս պահուս քառ մեղ:
ԺԻՐ. (Ժօղէիէն) Ո՛Տ, ո՛չ, Լիէօրսէն չզնայ:

ԺՅԼ. Ա՛Տ, օրինակի համար, տէր իմ. . . գուք այգպէս կ'ըսեք, դուք՝ որ իւր ատրճանակի հարուածը ընդունեցաք . . . :

ԺԻԲ. Քեզ կ'ըսեմ թէ այն չէ. ես կ'ըսեմ թէ մեր տունը չեկաւ նա :

ԼԸԶ. Անօգուտ է ստելը, սիրելի հայր իմ. . . :

ԺՅԼ. (Չեկոտի) Իւր հայրը . . . :

ԼԸԶ. Արնամ Լիէօրսէն գացած ըլլալ, բայց ասով հանդերձ յանցաւոր չըլլալ. պէտք չունիմ ստախօսութեամբ ինքզինքս պաշտպանելու :

ՊԵՐ. (Լըշէրտի երջուլ) Լիէօրսէն գացիր :

ԼԸԶ. (Վերջի և Լաճդերի) Այո՛. լաւ ուրեմն . . . միթէ Քուրիօլի ինձ վարձել տուած ձիուն վրայ մեկնիլս չտեսնօք :

ՔՈՒԲ. (Չեկոտի) Ահա՛ ուրիշ մ'ալ :

ՏՕՊ. (Լըշէրտի) Ար խոստովանիք հիմակ թէ երէկ Լիէօրսէն գացիք . . . Քուրիօլի՞ հետ :

ԼԸԶ. Գացի . . . չէ թէ Քուրիօլի հետ, այլ ինձի համար զըտնել տուած մէկ ձիով :

ՊԵՐ. և ՂԵՄ. Ճիշդ է, կը հաստատենք զայս :

ՔՈՒԲ. Բայց, պարոն, կրցայ Լըզիւրքի համար ձի մը վարձուրունել, առանց ասոր համար Լիէօրսէն երթալու. ես հ'ն չգացի :

ԺՅԼ. Ստախօս :

ԺԻԻ. Աստուած իմ, Աստուած իմ :

ՏՕՊ. (Լըշէրտի) Եւ ձեր հօր տունը մտաք, ինչպէս որ կ'ըսէ զկան . . . :

ԼԸԶ. Ար խոստովանիմ :

ՏՕՊ. Եւ ձեր խթանը կտրեցաւ և շտկեցիք հոն :

ԼԸԶ. Ինչո՞ւ ուրանամ . . . :

ՔՈՒԲ. (Չեկոտի) Ա՛Տ, խեղճ տղայ, ինքզինքդ կը կորսնցընես :

ԺԻԲ. (Գոթ յայտնի և արքայի) Բայց լուէ ուրեմն, թշուառ :

ՏՕՊ. Զգուշացիք, Լըզիւրք. եթէ այս ամենը կը խոստովանիք, ուրեմն այս տղան շտխալած է զձեզ ճանչնալով :

ԼԸԶ. Անշուշա, ես ալ զինք կը ճանչնամ :

ՏՕՊ. Բայց զիտէք որ սուրհանդակին սպանիչը կը կոչէ զձեզ :

ԼԸԶ. Զի՛ս . . . ա՛Տ . . . :

ԺԻԲ. (աշխատի) Ո՛Տ, ժօլիքէ այդ չըսեր, չկրնար ըսել :

ԺՅԼ. (աշխատելով) Արո՞ղ, տէր իմ. . . :

ՏՕՊ. (Ժօլիքէ) Ա՛Տ, այլ ևս ստոյգ չես հիմա . . . :

ԺՅԼ. Մտիկ բրէք . . . տիրոջս որդին . . . :

ԼԸԶ. (Ժօլիքէ) Ո՛Տ, բայց այդ չէ իմ ուղած լիզուն . . . ակնամուրդ պէտք չէ, այդ չեմ ուզեր, զիս իմ հօրս տունը տեսնօք, այն կամ ո՛չ :

ԺՅԼ. (որ ժէրօֆի մօտ գացած է) Պէտք է ըսել. . . : (Ժէրօֆ չէ վարձել)

ԼԸԶ. (Ժէրօֆ) Թո՞ղ տուէք որ ըսէ, հայր իմ, հրամայեցէք որ ճշմարտութիւնը խօսի :

ԺԻԲ. (Լըշէրտի ցած յայնի) Ինքզինքդ կը կորսնցընես . . . :

ԼԸԶ. (Ժօլիքէ) Տեսնօք զիս, այս կամ ո՛չ, իմ հօրս տունը, և դերձան տուիր իմ խթանս կապելու. համար, այն ըսէ քանի որ ես այն կ'ըսեմ :

ԺՅԼ. Ուրեմն, այո՛ :

ԼԸԶ. Հիմակ, լաւ գիտես թէ տունէն մեկնեցայ, մինչդեռ դու գինի բերելու գացիր . . . մինչդեռ մտաւնն էիր . . . կ'երդէիր, այնպէս չէ՞ . . . :

ԺՅԼ. (Ժէրօֆ) Պէտք է միշտ այն ըսել :

ԼԸԶ. (Ժէրօֆ) Աստուած իմ. բայց շուտ խօսեցէք, հայր իմ. դուք որ զիտէք թէ ի՞նչ ընելու եկած էի ձեր տունը :

ԺԻԲ. (աշխատեցած) Ե՛ս :

ԼԸԶ. Ըսէք, պէտք է . . . հիմակ փափկալարութիւններ ընելու պէտք չկայ . . . ըսէք ինչ որ գտաք . . . :

ԺԻԲ. (աշխատեցած) Ինչ որ գտայ . . . :

ԼԸԶ. Զեր սենեկին մէջ, բայց խօսեցէք ուրեմն . . . :

ԺԻԲ. Բայց չեմ գիտեր :

ԼԸԶ. Այն քսակը . . . :

ԺԻԲ. (չգոհած) Ա՛Տ, քսակ մը . . . :

- լըջ. Ջոր ձեր պահարանին վրայ թողուցի . . .
- ԺԷԲ. (Էջ Բ-Բ-Վէ) Պահարանին վրայ . . . :
- լըջ. Այն ստակը . . . խօսեցէք ուրեմն . . . ո՛հ, բայց խօսեցէք, հայր իմ . . . :
- ԺԻԻ. Պանս . . . :
- ՏԻՏ. Պ. Ժէրօմ . . . :
- ԿԷԲ. և ԼԱՄ. Պ. Ժէրօմ :
- ՏՕՊ. (Ժէրօմ) Ճշմարտութիւնը, պարոն, Ճշմարտութիւնը . . .
- լըջ. (Էւրիստիէ Էւրի) Ըսէք ուրեմն թէ Լիէօրսէն կ'երթայի որ այս ստակը ձեզ բերեմ . . . արդարացուցէք զիս ուրեմն, հայր իմ. լաւ կը տեսնէք որ զիս մարդասպանի տեղ կը գնեն . . . :
- ԺԷԲ. (Բ-Բ-Վէ-Լ-Վ, Էրէրալ) Ո՛հ, ո՛չ . . . կ'երթայ . . . կ'երթար . . . ո՛հ : (Էջ Բ-Բ-Վէ. յետ Էրէրալի վրայ կը տանի զիւր, ստակի շարժումներ. Ժանն շէջ Էջ Բ-Բ-Վէ, Տիտի հարաւորաւ կատայ)
- ՏԻՏ. (Լըզիւրի) Բան մը չէ : անոր
- լըջ. (Վարդ) Ի՞նչ կը նշանակէ այս ամենը, Աստուած իմ :
- ՏՕՊ. (Ժօլիէ) Վկայ . . . քու վկայութեանդ մէջ հաստատ կը պնդես :
- ԺՕԼ. (Վարդ-Վ) Պարոն . . .
- լըջ. (Ժօլիէ) Կ'երգմանցընեմ զքեզ, յանուն երկնից, յանուն նուիրական Աստուծոյ զոր կը պաշտենք որ Ճշմարտութիւնն բոսս :
- ՏՕՊ. Եւ կը պատուիրեմ զքեզ իբր սուտ վկայ բոսել տալով բանար պահելու պատժով . . . : Կը պնդես դարձեալ որ կը ճանչնաս թէ Լըզիւրի արիօջգ տունը Լիէօրսէն տեսար ծաղկամբին ճին :
- ԺՕԼ. Այո՛, պարոն . . . :
- ՔՈՐԲ. (Տօլիէ-Վ) Բայց այն ատեն, Պարոն, Էն :
- ԺՕԼ. (ստակի-Բ-Բ-Վ) Ո՛հ, անիկա այս ընտանիքէն չէ : պիտի շերկմով . . . զլուխ զլիսատութեան կոճղին վրայ ալ ըլլայ՝ նորէն պիտի ըսեմ . . . այո՛, անոնցմէ է. տեսայ զինք . . . :
- ՏՕՊ. Զինամարդիկ, յանուն օրինաց, սա մարդը բռնեցէք (Վարդ Էւրի Էջ Էւրի, Էրէրալ Յարալ Էջ, Խորի վարդ Էջ)

- ՔՈՐԲ. (Տիտի) Ո՛հ, կ'իմանամ :
- ՏՕՊ. (Էլիէ և Լըզիւրի ստակի կը դարձի) Լըզիւրի, յանուն օրինաց կը ձերբակալեմ զձեզ . . . :
- ԺԻԻ. (Լըզիւրի ծօղնալով) Հայր իմ :
- Լըջ. (զայն էր Բ-Բ-Վ Էջ Էրիէ) Աղջիկս . . . : (ստակի մարտի Էջ կը ձայ)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

ՊԱՏԿԵՐ ԶՈՐՐՈՐԿ

Լըզիւրի բնակելու սենեակը: — Քակի մը վրայ նայող գեանայարկ մը այց կողմը ցած պատ մը, պատուհան մը եւ երկու թիկնաձողներ հասարակութեան դիմաց. ծախ կողմը զարդարուած վառարան մը, ժամացոյց մը եւ մէջ տեղը գրասեղան մը եւ բոլորտիքը երկու թեւաձող. մէջ տեղը դուռ մը ուսկէ գնդեցիկ նախասենեակ մը կ'երևի:

ՏԵՍԷ Ա.

ԺԱՆՆ՝ ստակի, յետ Էրէրալի Էջ Էրիէ-Վ, ստակի Կատայ:

Ո՛հ, անկարելի է այս, դատաւորներ, վկաներ, ոչինչ կ'ապացուցանէ ինձ թէ այս դժբաղը յանցաւոր ըլլայ. արդէտալիս սխալ մը կայ այս նմանութեան մէջ, զոր միայն ես կը կասկածիմ: Աս :

առանձ իմ, միթէ այս տան մէջ առաջնորդեցիր զիս որպէս զի ա-
նոնց իմ կեանքս ազատելուն փոխարէնը հատուցանեմ. . . : Իտեղճ
դեռատի աղջիկը իմ երակտագիտութեանս կը հաւատայ. եթէ մի-
այն արևնս բաւէր քու բնտանեացդ սպառիւր ազատելու համար,
ուրախութեամբ պիտի տայի զայն: Իմ զուկիս մայր մը պահեցիր
. . . խնդու հայր մը իւր աղջկան պիտի չվերագործընեմ: Ա՛հ,
ապացոյց մը, միայն մէկ ապացոյց, և պիտի տեսնես թէ բարերա-
րութիւն մը կը մոռնամ, սիրելի տիրուհիս. միայն մէկ ապացոյց և
պիտի տեսնես, Տիւրքոսք, թէ զիտեմ յիշել չարութիւն մը:

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԺԱՆՆՆ. ԺԻԻԻԻ ԻԻԻԻ ԴԴԻԻԻԻ:

ԺԻԻ. (յետէն նստել մը) Ժանն:

ԺԱՆՆՆ. (Բէլուսի) Նորէն լացեր է. . . խեղճ զուակ: (Բարձր

Օրինորդ:

ԺԻԻ. Ի՞նչպէս է այս առտու պապս. . . :

ԺԱՆՆՆ. Սովորականին պէս, օրինորդ, ինչպէս որ է հոս եղա-
ծէն ՚ի վեր:

ԺԻԻ. Բնացան. . . :

ԺԱՆՆՆ. Այլ ևս չքնանար:

ԺԻԻ. Զիս տեսնելու փափաքեցան. . . բան մը ըստ քեզ. . .

ԺԱՆՆՆ. Պ. Ժէրոմ այլ ևս չեստիր, օրինորդ, դատը սկսուե-
լէն ՚ի վեր:

ԺԻԻ. (Բարեհաճին կ'երթայ և բողոքելու մէջ կը քնորէ) Պալա-
տէն. . . Պ. Տօպէնթօնէ լուր չկայ:

ԺԱՆՆՆ. Ամենեկն:

ԺԻԻ. Հօրս բարեկամներէն և ո՛չ մին եկա:

ԺԱՆՆՆ. Այլ ևս ոչ որ կուգայ հոս:

ԺԻԻ. Ո՛չ որ. . . :

ԺԱՆՆՆ. Ա՛հ. . . Պ. Տիտիէէ զատ. . . որ ամեն օր կուգայ
նա:

ԺԻԻ. (Գործընթաց) Այո. բայց երէկ ան ալ չեկա, առա-
ջին անգամ. երեսէ կը թողու զիս. շատ բնական է այս, իրեն
չեմ բարկանար:

ԺԱՆՆՆ. Ա՛հ, օրինորդ, պիտի գայ, պիտի գայ:

ԺԻԻ. (Ժաննի մտքնալով) Եթէ գայ. . . և ես ալ տունը չըլ-
լամ, այս նամակը իրեն պիտի յանձնես. . . եթէ զայն կարգա-
լէն վերջ զիս տեսնել ուղէ (Տէրիէ Խորէն կը մտնէ) լաւ ուրեմն. . .
լաւ ուրեմն, Ժանն, պիտի ըսես իրեն. . . (Տէրիէն գետնալով)
Տիտիէ. . . ա՛հ. . . :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՆՈՅՆՔ. ՏԵՏԻԻ:

ՏԻՏ. (Ժաննի մտքնալով) Բարի լոյս, Օրինորդ:

ԺԻԻ. Տիտիէ. . . Պ. Տիտիէ. . . :

ԺԱՆՆՆ. Լաւ դիտելի՛ թէ պիտի դար: (Խորէն դուրս կ'երթէ)

ՏԻՏ. Ի՞նչ ցրտութեամբ կ'ընդունիք զիս. . . միթէ երէկ չկըր-
նալ գալուս համար է այդ. . . ո՛հ, հաւատացէ՛ք որ. . .

ԺԻԻ. Կնքընքնիդ մի արդարացրնէք. . . ձեզմէ բան մը չեմ
պահանջեր. . . ձեր ըրածին համար. . . չեմ յանդիմաներ
զձեզ. . . :

ՏԻՏ. Կը պաղատիմ, ինձ հետ այդ հանդիսաւոր և սառած շեշ-
տով մի խօսիք, որ կը յուսահատեցընէ զիս. . . նա մանտանդ
մի ամբաստանէք զիս. . . :

ԺԻԻ. (անոր նստել մը դուրս) Այո նամակը կարդալով պիտի տես-
նէք թէ զձեզ չամբաստանելէ զատ շնորհակալ կ'ըլլամ ձեզմէ որ
մեր զժբարդութեան ՚ի վեր ձեր բարեկամութիւնը այսքան երկար
ժամանակ պահելու ստիպուեցուք. չէ՛, չեմ ամբաստաներ զձեզ,

Պ. Տիտիէ . և եթէ ամբաստանելի՝ ապեբախտուհի պիտի ըլլայի :
ՏԻՏ. Կը բաժնուլք ինձմէ : . . . (Տէրէնտու տէր կ'ընէ)

ԺԻԻ. Կարդացէք :

ՏԻՏ. Ինչո՞ւ բերնով չէք ըսեր ինձ՝ ինչ որ գրած էք :

ԺԻԻ. Կարդացէք կ'ըսեմ ձեզ . . . նամակս ինձմէ աւելի հաս-
մարձակ է . . . շատ անդամ . . . ձեռքը՝ բառ մը գծելու քա-
ջութիւնը կ'ունենայ , զոր բերանը և սիրտը կը մերժեն արտասանել :

ՏԻՏ. Ի՞նչ բառ . . . կը զարհուրեցրնէք զիս . Ի՞նչ բառի վը-
րայ խօսիլ կ'ուզէք . . . (Ժէրէնտու տէր կ'ընէ) Ո՛հ , կեցիք ,
Ժիւլի . . . Ի՞նչ բառ է այն . . . կը պաղատիմ . . . :

ԺԻԻ. Այս այնպիսի բառ մ'է , որ շատ անդամ անձա՛օթ մը ,
երկու անջատուող բարեկամաց մէջ կարելի է յախտնականութիւն
կը գնէ . . . և այն բառը՝ Մնաք բարեան է , Պ. Տիտիէ :

ՏԻՏ. Մնաք բարեան . . . ինձ մնաք բարեան կ'ըսէք . . . մե-
ջը գրած էք թէ կը զատուիք ինձմէ . . . :

ԺԻԻ. Գրեցի զայն :

ՏԻՏ. (որո՞նչէք ճշմարտելով) Ինչո՞ւ ասանկ . . . :

ԺԻԻ. Վասն զի դուք պարկեշտ մարդ մ'էք . վասն զի դուք՝
լաւ հարստութիւն մը և երջանիկ ապագայ մ'ունիք . վասն զի ձեր
անունը ամբիժ է , և թէ ես . . . կարդացէք . կը պաղատիմ .
ձեզ գրածս՝ բերնով ըսելու առաւպանքն ինձայեցէք ինձ :

ՏԻՏ. (նամակը դարտարտելով) Գու ձեռք գրուած այդ մնաք բա-
րեանի բառը պիտի չկարդամ , Ժիւլի . ինձ նայեցէք , խորհեցէք ,
և եթէ երեսիս զայն ըսելու քաջութիւնն ունիք լաւ ուրեմն , ըսէք :

ԺԻԻ. Պիտի ըսեմ զայն , վասն զի իրաւունք չէ որ մեր ավօթայ
ու զգալիութեան ծանր բնուր կրել տամ ձեզ . . . Տիտիէ . ա-
մօթը , կործանումը և յուսահատութիւնը մեր տան վերեր կը թե-
ւարկեն . . . փախչեցէք , զիս ժամանակ կայ . խոջս տուք մինչ-
զեռ կը խօսիմ ձեր հետ . . . զուցէ վաղը շատ ուշ եղած ըլլայ .
խոջս տուէք . . . :

ՏԻՏ. Ժիւլի՛ . . . :

ԺԻԻ. Ո՛հ , չէ թէ իմ հայրս յանցար է . . . իմ աշայս

առջև , Ի՞նչ հոգս է վկայներուն ըսածը , Ի՞նչ հոգս է ամբաս-
տանութիւնները , Ի՞նչ հոգս ինչ որ արդարութեան ատենանը պիտի
որոշէ . . . : Կ'ըսեն , թէ վայրկեան մը հայրս յանցարտ տե-
սեր են . բայց ես՝ տանվեց տարիէ ՚ի վեր , իմ ծնելէս ՚ի վեր ,
մարդոց մէջ ամենէ լաւագոյնը և ամենէ աննենդը ճանչցայ զինք .
ո՛հ , իմ զիմաց ամբաստանել պէտք չէ զայն : Բայց այս ամենը
ձեր սիրտը շարժել պէտք չեն , Տիտիէ . ես Պ. Արզիւրբին աղջիկն
եմ . իմ պարտքս է այսպէս խօսիլ , դուք՝ որ նոյնպէս հայր մը
ունիք , դուք՝ որ քոյրեր ունիք , դուք պէտք չէք ընդունիլ որ մաս-
նակից ըլլաք մեր անպատուութեան , որ ձեր ընտանեաց վրայ պի-
տի ցայտէ . . . խոստացած էիք զիս կնութեան առնուլ , ձեր խօսքը
կը վերագարձընեմ ձեզ . ըսիք ինձ թէ կը սիրէք զիս , այլ ևս պի-
տի չյիշեմ զայն . այս վայրկեանէս սկսեալ , Տիտիէ , արձակեալ
էք , ազատ էք . ինձմէ ընդունած այս ակամայ անիրաւութեան հա-
մար ներեցէք ինձ :

ՏԻՏ. Օրինորդ , ամեն մարդ զիս իբր պարկեշտ մարդ մը կը նկա-
տէ . լաւ ուրեմն , եթէ իմ խօսքս ետ առնում , այլ ևս պարկեշտ
ըլլալէ պիտի դադրիմ . . . : Արեւ խօսք տուած եմ , ձեր հօրը ,
որ ինձ համար նոյնպէս վայրկեան մը իւր արժէքը չկորսնցուց . .
: Կ'ըսէք թէ իւր անմեղութեան վրայ ստոյգ էք , ես աակէ աւե-
լին պիտի ըսեմ , պիտի ասացուցանեմ զայն՝ եթէ հարկ ըլլայ որ
երկրի վրայ բոլոր անցունելու ժամանակս զործածեմ , և եթէ հարկ
ըլլայ որ իմ հարստութիւնս և կեանքս իսկ կորսնցրնեմ , վասն զի
երկուս ըրած էի ձեր հօրը զձեզ երջանիկացրնել , և ձեզի համար
չկայ երջանիկութիւն մը առանց ձեր հօրը ներկայութեան որ ար-
դարացած՝ իւր առջի վիճակին վերագարձած՝ նորէն իւր բոլոր ըն-
տանեաց սիրոյ և յարգանաց արժանի պիտի ըլլայ : (Տէրէնտու տէր կ'ընէ)
Ինչ որ կ'երգրում , օրինորդ , կը կատարեմ . . . : Արեւմն այս
դործը զլուս պիտի հանեմ , և երբ Աստուած իմ դործիս ծայրը
հասցընէ , երբ ձեզ օգնած , պաշտպանած , մխիթարած ըլլամ Պ.
Արզիւրբին կալանաւորութեան ժամանակ , երբ զայն ձեր բազկաց
մէջ ազատ տեսնեմ , երբ զիսնամ թէ ձեր երջանկութեան մէջ

ստուեր մը , ձեր սպաղային մէջ ամոց մը անդամ մնացած չէ , այն ատեն , օրիորդ , եթէ միշտ սնդէք ինձ՝ պիտի մտնամ . . . թէ դուք , դուք ալ ինձ խօսք մը տուած էիք , և թէ քիչ ժամանակ տաջ կ'ըսէիք ինձ . Տիտիէ , կ'ամուսնանամ ձեր հետ , չէ թէ վասն զի հարուստ , շրջապատեալ , երջանիկ եմ , այլ կ'ամուսնանամ հետերնիդ , Տիտիէ , վասն զի կը սիրեմ զձեզ :

Թիի . Ո՛հ , Տիտիէ , առաջուանէ աւելի կը սիրեմ զձեզ :

ՏիՏ . (Ժեւելէ Եւտիբը Բռնելով որ ոտք կ'ըսէ) Գուք զիս կը սիրէք , Ժիւլի , ուրեմն ձեռքերնիդ ձեռքիս մէջ , քայլենք բարձրագլուխ՝ հպարտ՝ դէպի այն վճիռը որ մեր հայրը պիտի կրէ : Ժիւլի , երկու անսպառելի նպատամիջոց ունինք , երկու զօրութիւն՝ որ ոչինչ կրնայ նուաճել . . . մեր սէրը՝ որ մարդոց չարութեան դէմ պիտի պաշտպանէ զմեզ . մեր բարի խղճմտանքը՝ որ մեր դատը պիտի վարէ Աստուծոյ ատենին առջև :

Թիի . (Տէրէլէ) Ո՛հ , Տիտիէ , հաւատս կը վերագարձնէք ինձ : (Էր ծնրաբերէ)

ՏիՏ . (Վերջնելով շայն) Ո՛հ , պէտք չենք յուսահատիլ . դեռ ամեն ինչ չլինցաւ ո՛չ մեզ և ո՛չ անոր համար . . . : Կոր վկայները գտնուեցան :

Թիի . Ո՛ւր տեղ . . . :

ՏիՏ . Մօնժըրօնի մէջ , որ Լիէօրսէնի ճամբուն վրայ զիւղ մ'էի . եղևնագործութեան օրը՝ ձիաւոր մարդեր դադար առեր են հոն . . . : Սուրհանդակի պանդոկը իջնելով կերեր խմեր են : Հոն տեղ իրենց ձիերուն վրայօք ծանօթութիւն առնուելով՝ հոս ճանչցուեր են Շօբար անունով ձիավարձիչի մը տունը , զիսես այն՝ զոր այնքան փնտռեցին , բայց չկրցան գտնել :

Թիի . Այո , գիտեմ . . . և Մօնժըրօնի մարդիկը . . .

ՏիՏ . Կ'ըսեն թէ զանոնք պիտի ճանչնան եթէ ցուցնեն իրենց զանոնք :

Թիի . Այո յոյսը կը մնայ մեզ ուրեմն . . . :

ՏիՏ . Ո՛հ , Ժիւլի , ահա ինչ որ Պ . Տօպէնթօնի բոյ անտիջապէս , երբ երէկ , այս լուրը տուաւ ինձ . . . : Խիստ անաշտ . . .

անյաղթելի մարդ մ'է այն , բայց իր պարտքին դերի , և հետևաբար փորձուած արդարասիրութիւն մ'ունի . . . : Բանի մը անհողութիւն չպիտի ընեմ , ըսաւ ինձ , ճշմարտութեան հասնելու համար . . . : Բանի մը անհողութիւն չպիտի ընեմ , Արդիւրբ արդարացրե՞նքու համար , թէ որ արդարացուցման արժանի է : Աաղը , ժամը Ա՛խն , անոր տունը դտնուեցէք . պիտի գիտնաք ինչ որ որոշեցի . կը յուսամ թէ զօհ պիտի ըլլաք :

Թիի . (Ժամացոյցը նայելու երբաւով) Ո՛հ , ամեն ինչ կորսուած չէ եթէ Պ . Տօպէնթօն մեզ կը շահօգտի . . . բայց ահա իր որոշած ժամը , իւր խոստումը պիտի բռնէ :

ՏԵՍԻԼ Դ .

ՄԱՅՆԷ , ՏՕՊԼԵՌՕՆ , ԺԱՆՆ :

Թիի . (Երբէն էլ մտնէ) Պ . Տօպէնթօն : Թիի . և ՏիՏ . (անոր մօտենալով) Ա՛հ , Պարոն , օրհնեալ ըլլաք :

ՏՕՊ . Բարեկամներս , երբ յաջողեմ իմ առաջադրութեան մէջ՝ այն ատեն շնորհակալ պիտի ըլլաք ինձմէ . մեզ պէտք եղածը ճիշմարտութիւնն է . միայն անկեղծ և անմխտելի ապացոյցներով կրնանք յաջողիլ : Ակայները կրնան ներգործուիլ երբ դիւանատան կամ դատատանատան մը մէջ կը տեսնեն ցաւէ , ամօթէ և անձկութենէ տժգունած ամբաստանեալները : Այն ատեն անմեղի մը յուզումն իսկ՝ իրեն հակառակ կը դառնայ : Ես այսպէս պիտի չվարեմ Պ . Արդիւրբի դատը . նա իմ բարեկամս էր , հետևաբար ամեն կարելի եղած յաջողութիւնները պիտի թողում իրեն :

Թիի . Ա՛հ . . . Պարոն . . . ինչ պիտի ընէք . . . :

ՏՕՊ . Հրամայեցի՝ որ հոս բերեն ամբաստանեալները :

Թիի . Հո՛ս . . . հայրս հո՛ս . . . :

ՏՕՊ . Այո . ամբաստանեալի մը նման պիտի չվարուիմ իր հետ . . . հայրդ մեր մէջ տեղ նստած պիտի ըլլայ , և զատաստանա-

կան ձեակերպումեանց սովորական եղած այն հանդիսաւոր տեսքն բոլորովն ազատ : Իւր բով պիտի ըլայ Բուրիօլ, որ այնքան վերկայութիւններ հաստատեցին թէ Լըզիւբքի հետ ընկերացած էր ՚ի Լիէօրսէն . այս անակընկալ և հանդարտ ժողովքին մէջ՝ որ բաղկացեալ է տեսքով անտարբեր մարդոցմէ, նոր վկայները ներս պիտի մտցունեն, որոնք և ոչ փաստ մը պիտի ունենան որոշելու զայնս՝ զորս իրենց ամբաստանութիւնը պիտի մատնէ : Այս փորձը օրինաւոր է, բարեկամներս : և որոշական :

ՏԻՏ. Պարկեշտ մարդու մը գաղափարն է այդ :

ՏՕՊ. Չեղ նման կը յուսամ և աւելի շատ կը փափաքիմ, վասն զի այս միջոցիս զօրծը՝ անհանդստութիւն պատճառող ձևեր կ'ըստանայ : Երգմնագատ ատենը արդէն կարծիք մը կը յայտնէ : Այս վերջին վկայութիւնները վճիռը պիտի արձակել տան : Բայց ըսենք ինչ որ հոս տեղի պիտի ունենայ. վկայ մը պիտի գայ, այն է ձիավարձիչն Շօբար՝ զոր շատ խուզարկութիւններէ յետոյ գտան : Գուցե այս մարդը շատ բաներ ըսէ . . . : կը խոստանամք ինձ, զանազան, որ ինչ որ ալ պատահի, համբերող, քաջասիրտ և անյողողող պիտի մնաք : Իմ պարտքես աւելի բարեկամութեան ձայնին անսալուս համար ցաւել մի տաք ինձ, հոս բերել տալով զայն՝ զոր իւր բանտին մէջ հարցափորձել կը հրամայէ ինձ օրէնքը :

ԺԻԻ. Ո՛հ, Պարոն, հօրս անմեղութեան ապացոյց մը ստանալու համար առանց զանգատելու ամենասոսկալի տանջանք իսկ պիտի կրէի . . . ինձ համար մի վախնաք . . . եթէ քաջութիւնս պակսի՝ ոչ ոք պիտի տեսնէ զայն : Աստուծոյ զատ՝ որ սրտիս մէջ կը կարգայ :

ՏՕՊ. Լաւ, լաւ, իմ խեղճ ժիւլիս . . . բայց պատր . . . ո՞ր է, ի՛նչ կ'ընէ . . . : Գո՛հ էք իւր ունեցած քաջասրտութենէ :

ԺԻԻ. Պարոն, այս ամբաստանութիւնը իւր մարմնոյ և մտքի կարողութիւնը կորսնցընել տուաւ . գատապարտութիւնը՝ զօրծը պիտի լմացընէ, բոլորովն պիտի սպաննէ զայն : (Կատիկ շարադէսն)

ՏԻՏ. (պարտահանէն ծօրենալով) Պարոն, Պարոն, ահա կառք մը որ բակը կը մտնէ :

ՓԻԻ. (Տէրէի էրէնալով) Տիտիէ, հայրս տեսար մէջը . . . :

ՏՕՊ. Չէ տակախն . այս այն մարդն է որու վրայ կը խօսէի ձեզ . . . եթէ նա կողայ՝ ըսել է թէ Լըզիւբք հեռու չէ . ապա պրտս էի որ Շօբարէ քառորդ մը վերջ բերեն զինք :

ՏԻՏ. (Ժիւլի) Օ՛ն, ժիւլի, քաջասրտութիւն :

ԺԻԻ. Այո . . . այո . . . :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՆԱԵՆՔ, ՇՕԲԱՐ, ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ՄԵ՛ Ի՛ՆԻ՛ ԲԻ՛Ե՛Լ :

ՏՕՊ. (Գործակալին) Այս մարդը՝ Շօբար վկայն է . . . :

ՇՕԲ. Այո, Պարոն . Ի՛իէր Շօբար ձիավարձիչ, անուանեալն Սիբոնն :

ՏՕՊ. (Գործակալին) Լաւ . թող տուր զմեզ : (Կարս կ'էնէ, դուռը կը բացուի)

ՇՕԲ. (Ժիւլոյն) Ակայ կ'անուանեն զիս . . . նայինք, ամեն ինչ լաւ կ'երթայ . . . վայ . ստիկայ ընկերական ընդունելի վրձակ մ'է . . . բայց որ ստանային ծակը բերին զիս հոս . . . :

ՏՕՊ. Պարոն Շօբար, ինչո՞ համար այս սպանութեան երկրորդ օրը աներևուեցաք . տարօրինակ է այս :

ՇՕԲ. Պարոն . ամեն տարի Բէրշի տօնավաճառը երթալու սովորութիւնս ունիմ . որ վաճառականութիւնս կ'ընեմ՝ ամեն անգամ և որ ծախանակ որ առուտուր գտնեմ . ըստ սովորականիս մեկնեցայ . . . աւելի ունեցած սպանութիւնը՝ չէր կրնար զիս արդիլել իմ գործերս տեսելի :

ՏՕՊ. Սա՛յն, Բարիկ մէջ ալ դործեր ունիք :

ՇՕԲ. Կինս հոն է, որ իմ տեղս կը կատարէ զանոնք, և իմ հաշիւներս կը բռնէ . հետեաբար միայն ծախու առնելու հօգը կը մնայ ինձ :

ՏՕՊ. Այսու ամենայնիւ, սպարոն, չէ թէ այս ձեր մեկնելը յան . . .

դիմանելու համար է որ արդարութիւնը կը կօչէ զձեզ, այլ ձեր վկայութենէ պէտք ունինք, ահա այս է ամենը . . . ամբաստանեալներու հետ զձեզ դիմացէ դիմաց պիտի հանենք . . . :

ՅՕԲ. Պատրաստ եմ, Պարօն: (Բեկոսէ) Ա՛հ, քիչ մը շու՛նչ կ'առնուամ: Հող չէ. զարշէլին վայրկեան մ'է ուր բարեկամներս երկու դանակի մէջ տեսնել և ինքզինքս բոլորովին զուարթ, բուլորովին ազատ պիտի զղամ: Ամեն բանէ ետք՝ բարեկամներ, բնաւ ին՝: Չո՛վ բռնեցին, Քուրիօլը. ահա՛ ճանչցած միակ անունս: Լա՛ւ ուրեմն, ան ալ բարեկամ մը չէ. . . այն Քուրիօլը. . . : Միւսին զալով, չեմ ճանչեր զինք, և որչափ ժամանակ որ մեծերնիս, այն երեւելին Տիւպօսը չընտում է, որո՞ւ հօղը կը տանիմ:

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆՔ, ԺԱՆՆ, ՋԻՆԱՄԱՐԻԿ, ԵՐԿ ԼԸՋԻՒԻՔ, ՔՈՒՐԻՕԼ:

ՃԱՆՆ. (Խորէն ին ծոփէ) Օրինորդ . . . օրինորդ, ահա կը բերին զինք . . . :

ՃԻԻ. Չի՛նքր . . . :

ՏԻՏ. Չի՛նքր . . . :

ՃԻԻ. (Վաղէլով) Ա՛հ . . . իմ . . .

ՏՕՊ. (Նշանով ին կեցնելով) Լուութիւն . . . : (Լըշերտէ կ'երէն)

ՅՕԲ. Տիւպօսըն. ո՛հ . . . հազար կայծակ. բունքը են զինք:

ՃԱՆՆ. Ինքն ալ ինծի պէս սարսուցաւ . . . :

ՔՈՒՐ. Շօբա՛ր . . . :

ԼԸԶ. (Ճանբոսթեա՛ք ծոփելով. Տօղեմի՛ն կ'երկայ խորը կեցող Գօբը ծախուին իօտելաւ) Ահա՛ իմ առնս ուր՝ այնքան երջանիկ, հանդարտ և ուրախ ըլլալ կը յուսայի ես . . . ու զուակներս . . . : Պարօն, ներելի՛ է ինձ ազջիկս գրկել . . . :

ՅՕԲ. Իւր աղջիկը . . . :

ՏՕՊ. Պարօն, օրէնքը՝ անմարդկութիւն չէ:

ԼԸԶ. Շնորհակալ եմ: (Իւր բառաւորները ժեւելէ կ'երկեցնէ որ կասեցայ անոնց ձեռնբոսելու, միւրեր Տիւբէ անոր յետեւը կը սեղօն)

ՅՕԲ. Տեսէք, տեսէք, խեղճ Տիւպօսը: Հա՛, ընտանեաց բոյն մ'ունի եղեր զարշէլին. այս աւելի կը շահօղտէ ինձ. ծն, ես պիտի չըլլամ զքեզ ամբաստանող:

ՏՕՊ. (Շօբա՛րէ) Չո՛վ կը ճանչես հոս:

ՅՕԲ. (Բեկոսէ) Ահա՛ վայրկեանը . . . : (բարձր) Ե՛ս . . . բայց . . . Պ. Քուրիօլը կը ճանչիմ որ հոս ներկայ է . . . : Բարի ըլլո՛ւ, Պ. Քուրիօլ, աղէկ ըսի՛նս էք . . . :

ՔՈՒՐ. Ձեր ամենախոնարհ ծառան, Պ. Շօբար:

ՏՕՊ. Սա Պարօնին վրայօք բան մը պիտի չըտէք մեզ ծաղկաւ միսին Տիւն նկատմամբ:

ՅՕԲ. Բայց ոչինչ մասնաւոր . . . :

ՏՕՊ. Այն օրը ձի մը չվարձեցիք անոր:

ՅՕԲ. Գուցէ այն. գուցէ ո՛չ. . . չեմ գիտեր . . . :

ՔՈՒՐ. Չարմանալի չէ այս . . . ես ալ ձի կը վարձէի իրմէ:

ՏՕՊ. (Բարեկէն) Լուեցէք . . . : (Շօբա՛րէ) Բայց հոս ուրիշ անձ մը ևս կայ զոր կրնաք ճանչնալ . . . :

ՅՕԲ. (Բեկոսէ) Ահա՛ հասանք . . . : (բարձր) Չո՛վ . . . :

ՏՕՊ. (Լըշերտէ ցոյցնելով) Պարօնը, օրինակի համար:

ՅՕԲ. (Լըշերտէն ծօղնուով) Պարօնը . . . չեմ ճանչնար զինք:

ՃԻԻ. (Ուրախութեամբ) Ո՛հ . . . :

ՏԻՏ. Ատումձ իմ . . . : (անոր յետեւը կը սեղօն)

ՏՕՊ. Մի մոռնար սակայն թէ Պարօնը ծաղկամիսի Տիւն ձեր տունն էր: (Լըշերտէ ին յարաւանայ. Շօբար Լըշերտէ կը ծօղնայ)

ՅՕԲ. Իմ տունս . . . : (նշան ին կ'ընէ Լըշերտէ որ կ'աղչէ)

ՏՕՊ. Անշուշտ. Պարօնը խոստովանեցաւ զայս:

ՅՕԲ. (զարմանալով) Պարօն: (կամաց ին Լըշերտէն) Խոստովանեցա՛ր զայս, թշուա՛ն . . . :

ԼԸԶ. (բարձր) Հրամայէք . . . ինչ կ'ըտէք . . . :

ՏՕՊ. Ինչպէս . . . :

ՅՕԲ. (Տօղեմի՛ն) Ե՛ս . . . ոչինչ . . . : (Բեկոսէ) Ի՛նչ ունի

ուրեմն : (բարձր) Պ. դատաւորն է որ կ'ըսէ թէ խոստովանեցաք :

ԼԸԶ. Եղածը յայտնեցի :

ՅՕԲ. Թէ իմ տունս եկաք . . . :

ԼԸԶ. Այո՛ , Քուրիօլի առաջնորդութեամբ :

ՅՕԲ. Ծաղկամբարն ծին , սպանութեան ճոր :

ԼԸԶ. Ծաղկամբարն ծին :

ՅՕԲ. (Լաշտերէ՛) ԳՅ. բայց դուն խեղ ես :

ԼԸԶ. (Շքարէ՛) Բայց ի՛նչ պէտք ունիք այդ բոլոր նշաններն ինձ
ընելու :

ՏՕՊ. Նշաններ . . . :

ՅՕԲ. (Տօղեմիտի) Նշաններ . . . Ես . . . : (Քեղտակ) Կատարած
է : (ցած) Բայց ինքզինքդ կը ժամնէս . . . թող որ ուրանամ . . .

ԼԸԶ. (Շքարէ) Բայց , ես չեմ ճանչեր դձեզ , չեմ գիտեր թէ
ինչ ունիք , որ հետս ցած ձայնով կը խօսք . ինչո՞ք ինձ խոստ-
ներ կուտար . . . : Ձեր տունն էի կ'ըսեմ ձեզ , և իբրեւ է . . .

ՅՕԲ. (Քեղտակ) Ա՛հ , հաւատս վկայ , վայ քեզ . . . : (բարձր)
Ձէ չեմ ըսեր , Պարոն . բայց քանի որ ես տունը չէի , չտեսայ
զձեզ :

ՏՕՊ. Եթէ տուններնիդ չէիք , մը էիք ուրեմն . . . :

ՅՕԲ. Ա՛հ , նզովից արմատ . . . :

ՏՕՊ. Լաւ յիշեցէք . . . :

ՅՕԲ. (Քեղտակ) Կ'երևի թէ միւսը ազատել ուզելով , ինքզինքս
կ'ազատեղեմ . . . :

ՔՈՒԲ. (յարաջ անցնելով) Ես կրնամ յիշեցընել իրեն , եթէ Պ.
դատաւորը հաւանութիւն տայ : (Տօղեմիտի Քե՛զ նշանի վրայ Գորբէ՛զ
չը շարունակէ) Գրեթէ ժամը չորսն էր , այնպէս չէ՛ , Լըզիւրք :

ՅՕԲ. (զարմացած) Լըզիւրք . . . :

ՔՈՒԲ. (ցած՝ Շքարէ) Է՛հ . . . այո՛ . . . Տիւրքերը չէ այս ,
այլ անոր նման մարդ մը . . . և զոր անոր տեղ կը գնեն :

ՅՕԲ. Ա՛հ , Տիւրքերը չէ՛ այս . . . կեցիր . . . կեցիր . . .

ՏՕՊ. (զանոնք բռնելով) Իբարու հետ խօսեցան . . . :

ՔՈՒԲ. Մի՛թէ Տիւրքերի անունը չտուին . . . :

ՔՈՒԲ. Ուրեմն ժամը 4ն էր , և այս ժամուն Շօրար իր տունն էր :

ՅՕԲ. Ա՛հ , այո՛ . ժամը չորսին տունս էի . . . :

ԼԸԶ. Բայց ես զձեզ չտեսայ :

ՅՕԲ. Հոն էի . բայց չտեսար դեռ :

ՔՈՒԲ. Եւ Պ. Լըզիւրք ձեզմէ ձի մը վարձեց . այնպէս չէ՛ , Շօ-
րար . . . :

ՅՕԲ. Այո՛ . Սուֆէօր (Յուշարար) անուանեալ ձին :

ՔՈՒԲ. Բայց ես . . . միթէ այն օրը ինձի համար վարձեցի ,
Շօրար . միթէ ես Լըզիւրքին հետն էի :

ՅՕԲ. Լըզիւրքի՛ հետ . . . ոչ . կ'երզնում ամեն բանի վրայ
որ . . . :

ՏՕՊ. (Շքարէ) Լաւ , լաւ . ես այդ չէի հարցըներ ձեզ :

ՔՈՒԲ. (Տօղեմիտի) Ա՛հ , Պարոն , թէ որ անմուղութիւնս ապա-
ցուցանելու համար միջոց մը գտայ . . .

ՅՕԲ. Իբրեւ է որ անմղ է . . . ինձի պէս :

ՔՈՒԲ. Նորէն հարցուցէք Լըզիւրքի , եթէ ես իրեն հետ Լիէօր-
ան գացած եմ :

ԼԸԶ. Ո՛չ , հետս չեկաւ , այսինքն հետս չէր :

ՅՕԲ. Արդ , Պարոն , հիմա կ'որ իմ տեղեկութիւնս ընդունեցաք ,
կրնամ իմ տեղս վերագտնալ : (կ'ողէ Քե՛զի)

ՏՕՊ. (Շքարէ) Ո՛չ , գեւ ոչ . . . :

ՅՕԲ. (Տօղեմիտի դառնալով) Ինձ կը թուի սակայն թէ . . .
ձիւրուն դարի սալու և ապուրս ուտելու ժամն է , իմ բարի դա-
տաւորս :

ՏՕՊ. Ձեր ներկայութենէ գեւ պէտք ունիմ :

ՅՕԲ. Ի՛նչ ընելու համար , եթէ կը հաճիք :

ՏՕՊ. Հիմա կ'ստի իմանաք : (աղմուկ կը լսուի) Նայեցէք , հի-
մա կ'ստի հասկընաք . . . Նստէք , Լըզիւրք , ձեր աղջկան քով :
Գուք , Պ. Քուրիօլ , Պ. Տիւրքի հետ խօսեցէք : Պ. Շօրար , իմ
կողմն դառնալու հաճեցէք . . . արուեստական ձեւը չեմ ուզեր ,
ոչ անհանգստութիւն և ոչ նեղութիւն , և ոչ սք չխօսի իմ խօ-
սելու ստաջ :

ԹՕԲ. (Վէրստ) Ի՞նչ սատանայական դաղափար ունի զիս հոս կե-
ցրնելով. . . ս'հ, ճշմարիտ, այսպիսի նմանութիւն մը . . . Ի՞նչ
բաղդաւոր է եղեր այն Տիւսօսըը :

ՔՈՒՐ. (Վէրստ) Ատիկայ աղէկ բան մը չյայտներ զեռ մեզ :

ԼԸԶ. (Ժեյնէ) Ի՞նչ կայ դարձեալ. . . :

ԺԻՆ. Հայր իմ, շնորհիւ մեր բարեկամին, մեր պաշտպանին,
ձեր անմեղութիւնը պիտի ապացուցուի :

ՔՈՒՐ. (Տէրէ) Կը յուսար որ մեր անմեղութեան ապացոյցը պի-
տի ստացուի :

ԼԸԶ. Հայրս չեմ տեսներ . . . ո՞ր է : (այս Վէրստ Տօղէնի՞ն
հրաման մը գտնել վայելեալ ներս ինչ փոքրէն : Ժեյնէ վայելեալ է երբ լը-
րէն ներս ինչ փոքրէն և շտապանին երբեք ինչ ինչն)

ՏԵՍԻԼ Է.

ՆՈՅՆԲ. ԾԵՐՈՒՆԻ ՄԸ, ԳԵՌԱՀԱՍ ԵՂՋԻԿ ՄԸ, ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ ՄԱՆԶ
ՄԸ : ԼԸԶԻՒՐԲ. ՏԵՏԻԷ Է ԷՐ ԴԵՒԵ ԷՐՄԵ ԵՆ ԷՐՄԵ ԷՆ :

ԹԵՐՈՒՆԻ. (Ժանն) Ո՞չ է Պ. Տօղէնի՞ն, Բօն-Նէօֆի բաժնին
դատաւորը : (Ժանն՝ Տօղէնի՞նի ուր ըլլաւ ինչ ցոյցէն և Էրբէն ինչն է :

Գործակալը դուրսն է . զինամարդիկ նախասեղանին մէջն էն Էրբէն)

ՏՕՊ. Ե՛ս եմ :

ԹԵՐ. Պարոն, մեզ ըսին թէ ձեր բարեկամաց տունը կը ճաշէք
և թէ կը փափաքէք մեզ խօսելու իմ եղբորս աղջկան, իմ առա-
ջին սպասաւորիս և ինձ. ահաւասիկ ենք :

ՏՕՊ. Ներեցէք ինձ զձեզ հոս ընդունելուս, բարեկամներուս
տունը՝ ինչպէս որ կ'ըսէք : (տեսնա՞նք ի՞նչ և ինչ նոր. նոյնպէս
ձերոսնին և երկրորդականին. սպասաւորը որտե՞ր է) Գուք Մօն-
ժրոջնի պանդոկի տէրն էք, այնպէս է : Ոստիկանութեան խուզար-
գարկութեանց նայելով՝ հաստատ կ'երևի թէ Լիօնի սուրհանդակին
մարդասպանները ձեր տունը իջած են :

ԹԵՐ. Գժրադարար կ'ըսեն թէ այնպէս է, Պարոն :
ԹՕԲ. (Վէրստ) Լիօնի սուրհանդակը . . . ս'հ, ի՞նչ է այս ըն-
կերութիւնը :

ՔՈՒՐ. (Վէրստ) Ուրիշ որոգայթ մ'ալ . . . :

ԼԸԶ. (ուրեխա-ճեմօք) Ա՛հ, վկայներ :

ՏՕՊ. (որ զսեռն ալ ալէն անցուցա՞նք է) Կարծեմ թէ ըսած էիք
որ անոնց անցքին վրայ կրնաք տեղեկութիւններ տալ :

ԹԵՐ. Որոշ տեղեկութիւններ . . . չորսն ալ աղէկ տեսայ . . .
(Շօքար և Գորբիլի սոսկա՞մ. փայն Լըռի-րէ շտապան-ճեմօք փոխ ի՞նչն է)

ՏՕՊ. Չորսն ալ . . . և եթէ տեսնէիք զիրենք . . .

ԹԵՐ. Ո՛հ, պիտի ճանչնայի զանոնք. վասն զի իմ տանս մէջ ես
և ուրիշներ բաղմամբիւ նկատողութիւններ ըրիք անոնց վրայօք :

ԹՕԲ. (Վէրստ) Ծեր աւազակ :

ՔՈՒՐ. (Վէրստ) Կարծեմ թէ գործերնիս լմնցաւ . . . :

ԼԸԶ. Նկատողութիւններ . . . ս'հ, աեղի լա՛ւ :

ՏՕՊ. Ըսէք մեզ քիչ մը, ի՞նչ որ նկատեցիք :

ԹԵՐ. Նախ՝ չորսն ալ ձիով էին :

ՏՕՊ. Հա՛, հա՛ :

ՄԸՆԶ. Վարձու ձիերով : (Շօքար ինչ սոսկայ)

ՏՕՊ. Ա՛հ, կարծէք թէ վարձու բռնուած ձիեր էին . . . :

ՄԸՆԶ. Դիւրին է ճանչնալը. բաւական նիհար էին . . . :

ԹՕԲ. Այս մանչը անդամ իմ ապրանքս կը ճանչնայ :

ՔՈՒՐ. Ահա՛ ձիավարձիչին անձնասիրութիւնը կը վերաւորի՛ :

ՏՕՊ. (ձերոսնին) Եւ աղա՞մ . . .

ԹԵՐ. Գուն ըսէ, եղբորաղջիկս :

ԱՂՋԻԿ. Եւ յետոյ, անոնցմէ միոյն, սո՞վոյն անձի մը, մեծ շիշ
մը օշինդրողի լեցուցի, զոր խմեց . . . :

ԹՕԲ. Տիւսօսքի փոքրիկ մեղքը :

ԹԵՐ. (ճանչն) Մի մոռնար նաև այն խողանակը զոր անոնցմէ ա-
մենէ աղէկ հազուադէպ տուի, որպէս զի իւր բաց կապոյտ գոյնով
հազուստին փոշին թոթուէ :

ՔՈՒՐ. Է՛յ . . . :

ԹՕԲ. Ան նայիմ, Քուրիօլ, մշկահոսին խողանակներ պէտք են :
ՏՕՊ. Այս է ամենը . . . :

ԹԵՐ. Ա՛Տ, ո՛չ . . . : Մասնաւորաբար հետաքրքրութեան աւելի արժանի բան մը կայ զոր և ոչ մէկու պատմցի . Արդարութեան ատենին կը պահէի զայն :

ՏՕՊ. Լաւ ուրեմն, պատմեցէք մեզ զայն . . . խիստ շահագուստիան են ասոնք :

ԼՐՁ. Մտիկ ընենք, դուակներս . . . :

ԺԻԻ և ՏԻՏ. Այս ամենը հայրերնիս պիտի ազատէ :

ՔՈՒԲ. Շահագուստիան կը դռնեն իրենք այս ամենը . . . : (Կարելի էր շէն զի կը պահէի)

ԹԵՐ. Անոնցմէ մին՝ մտրակով մը շարունակ սեղանին զարնելով կը կրկնէր. Կայծակներ, ձիերս շնչասպառ ըլլալու են . . . :

ԹՕԲ. Անպիտան մարդ :

ՏՕՊ. Պիտի կրնայիք ճանչնալ զայն . . . :

ԹԵՐ. Ինձ կը լծուի թէ կը տեսնեմ զինք : (Շփուր յետէ կ'ընկնէ) Երբ չորս ձիաորները տունէս մեկնեցան, տեսանք որ անոնցմէ մին իւր մտրակը մոռցած էր : Այս այն էր՝ որու վրայ խօսեցայ ձեզ . ուղեցի անոր ետեւէն մարդ հասցրնել . . . բայց աներևութայած էր . . . : Սակայն կէս ժամ վերջ վերադարձաւ իւր կորսնցուցած մտրակը խնդրելու . . . : Ես տուի զայն իրեն . բայց այնպիսի կոպտութեամբ քաշեց առաւ ձեռքէս որ պղնձեայ դուռնար փրթաւ և գետին ինկաւ :

ՏՕՊ. Անշուշտ առաւ զայն դեմնէն . . . :

ԹԵՐ. Ա՛Տ, պահ . . . ո՛չ. շատ կ'աճապարէր . . . և ոչ իսկ նշմարեց : Երբ սրահը մտայ, ոտքովս մէկ տուի և ներս գլտորնցաւ . . . Փայլուն բան մի էր, զձիուեցայ առի դեմնէն : Նետելու կը պատրաստուէի երբ անոր վրայ փորագրեալ երկու գիր տեսայ :

ՏՕՊ. Երկու գիր . . . :

ԹԵՐ. Բ մը և Շ մը :

ՏՕՊ. Ստոյգ էք . . . :

ԹԵՐ. (Գրգռուէն բռնաբը կը հանէ և Տօպիմիսի գալով զայն) Տեսէք . . . ահա՛ ասիկ :

ՏՕՊ. Եկէք որ տեսնէք, Պարսն Բիէր Շօքար :

ԹՕԲ. (Խառված) Ի՞նչ, Պարսն :

ՏՕՊ. Մօտեցէք, մօտեցէք :

ԹԵՐ. (Հայն հանչաւով) Մեծաղօ՛ր Աստուած . նոյն ինքն է . . . :

ԼՐՁ. Ի՞նչքը . . . :

ՔՂՁ. (Լըչիւրիւ հանչաւով) Օշինդրողի խմուշ մարդը :

ԺԻԻ. Ա՛Տ, Աստուած իմ, Աստուած իմ :

ՄԸՆՁ. (Բռնաբը կը ցոյցնէ իմ) Մշկահոսը . անհաւատալի բան : (Ընթանալու ռոտիոս)

ԹԵՐ. Պարսն . . . Պարսն, ո՛ր կը գանուինք . . . :

ՏՕՊ. Անհոգ եղէր և կարգաւ առաջ անցնինք : Սա երեք մարդիկը աչքերնուդ առջևն են . աղէկ ստոյգ էք թէ կը ճանչէք զիրենք :

ՔՄԵՆՔ. Ո՛Տ, կ'երգնում յախտնական փրկութեանս վրայ .

ՏՕՊ. Այս՝ մտրակը կորսնցրնող մարդն է այն միւսը՝ իւր շնչասպառ ձիերու վրայ խօսողը, այն՝ որու կը վերաբերի այս պղնձեայ գուռնար, այնպէս չէ՞ :

ԹԵՐ. (Յետէ երկնցնելով) Այո՛ :

ՄԻԻՊ. (Հայն կ'երգում) Այո՛ :

ԹՕԲ. Բաներնիդ գացէք : Վրան Շ մը փորագրուած է, ինչ կ'ըլլայ եղեր : Գաղղից մէջ միայն էս եմ այն անձը որու անունը Շ.ով կ'ըսկսի :

ՏՕՊ. (Գործակալին նշան զը կ'ընէ որ մտքին իրեն կոտայ) Նայէ՛ հեղ մը որ սա պղնձեայ դուռնար կը յարմարի՞ այս անգուռն մտրակին որ քիչ մը առաջ կ'նոջդ տան մէջ գտան :

ԹՕԲ. Լաւ ուրեմն, վերջը . . . ուրիշ տաս մտրակներ ևս կան կ'նոջս տան մէջ . . . միթէ զանոնք ալ գտան, քանի որ ձեր մտրակները տունը խուզարկեցին :

ՏՕՊ. (Գործակալին նշան երկու փոխանակալի սաւով) Ո՛չ. բայց ուրիշ բան գտան . . . :

ՅՕԲ. Նայինք Բնչ րան . . . :

ՏՕՊ. Այս հինգ հարիւր սկիինոց երկու փոխանակադիրները Գրամատան վրայ, թիւ 159 և 180, որք Լիօնի սուրհանդակին գրպանակին մէջէն գողցուեցան . . . : Ո՛հ, երկայն ատենէ ՚ի վեր կը դիտէի զքեզ, Շօրար . . . :

ՅՕԲ. Փիւֆ . . . :

ՏՕՊ. (Շօբարէ) Ձքեզ րանտը պիտի տանին: Աւրիշ խոստովանութիւններ ունին ընելու:

ՅՕԲ. (Տօղէնիւնի) Խոստովանութիւններ. ձեզ: Այդ՝ չափը կ'անցնի:

ԼԸՁ. Պարոններ, յանուն երկինց, խոստովանեցէք զոնէ որ ձեր հետը չէի: Պարոն, խոստովանեցէք թէ Մօնժորօն չգացի. խոստովանեցէք թէ զիս չէք ճանչնար:

ՅՕԲ. (Լըշիւրէ) Ի՛նչ րանի պիտի ծառայէր այդ . . . միթէ պիտի հաւատամ ինձ . . . զնա՛ րանդ . . . զնա՛ . . . պէտք է թողուր որ չար լեզուները խօսին:

ԼԸՁ. (Շօբարէ) Բայց լաւ դիտէք թէ ես անմեղ եմ. ես ձեզի Բնչ ըրի . . . զոնէ ըսէք որ ես անմեղ եմ:

ՅՕԲ. Քանի որ ամեն մարդ կը ճանչէ զձեզ, իմ բարի զիւղացիս . . .

ԼԸՁ. Վատ սխալ մ'է այդ, աղէտալի ճակատագիր մ'է այդ զոր չեմ հասկընար . . . : (Շօբարէ և Քուրիօլ) Բայց զուք երկուքնիդ ալ դիտէք ձեր խղճմանքով, զուք զիտէք թէ ես ձեր հետը չէի: Պարոն, եթէ Աստուծոյ կը հաւատաք . . . Քուրիօլ . . . եթէ մարդկային զգացում մը մնացած է վրանիդ . . . զեռ ըսէք թէ ես ձեր հետ չէի:

Քուրիօլ. (Լըշիւրէ) Բայց, սիրելիս, միայն այդ է ըսածս . . . հօգիս կ'ելնէ այդ կրկնելէ . . . : Ո՛հ, իմ հետս չէիք, և ոչ ես ձեր հետ: Երկուքնիս ալ անմեղ ենք:

ՅՕԲ. Չեն ուզեր հաւատալ, այս բռնաւորները . . . :

ԼԸՁ. (Տէրիէէ և Ժիւլիէ զորս Եր քաշիւց ձեզ ին շրիէ) Բայց կորսուած եմ, Աստուած իմ, բայց կորսուած եմ:

ՅՕԲ. Այո՛. բայց Տիւպօսը ազատած է . . . : Քաղցը րան է բարիք ընելը . . . : (Շօբար և Քուրիօլ Երբէք կ'երթան)

ԼԸՁ. (Ճէրուշիէն) Պարոն, անանք. անկարելի է որ թշնամիս եղած ըլլաք. անկարելի է որ զիս ուրիշ մը տեղ զնէք . . . : Նայեցէք երեսս, ես պարկեշտ մարդու մը հսգին, զէմքը և աչքերն ունիմ. դուք ալ, Օրիօրդ, դուք ալ, երկուքդ ալ լաւ նայեցէք . . . : Ես ձեզի խօսեցայ. ես . . . : Ես ձեր տունը օշնագրօղի խմեցի. ես . . . խնայցի՛. այս մարդոց ընկերութեամբ զնդախաղ խաղացի՛. ես: Բայց նայեցէք ինձ, նայեցէք ինձ ուրեմն, կ'ըսեմ ձեզ . . . : Միթէ իմ երակացս մէջ չկայ արիւն մը որ կ'եռայ, և կը զոչէ ձեզ թէ չեմ ստեր . . . : միթէ իմ աչերէս կայ մը չի՞թաի որ կ'ըսէ ձեզ թէ չեմ ստեր . . . : միթէ հօդիէս՝ ուժգին հնչուն մը չիցնցկար որ համոզէ զձեզ որ սուտ չեմ ըսեր . . . : (Ճէրուշիէն) Խօսեցէք, Պարոն: (աղչում) Բան մը, Օրիօրդ: (Ճանչի) Գուն, բարեկամս . . . : սա տեղ զանուող զաւակացս արևուն . . . ինձ մտիկ ընող հօրս արևուն, ըսէք թէ սխալած էք . . . ըսէք թէ չէք ճանչնար զիս . . . ըսէ՛ թէ կը վարանիս . . . կը սղաղախիմ ձեզ . . . (Ճնարդիւղ) Երկու ծնդացս վրայ՝ երկու ձեռքերս միացուցած . . . : (Լըշիւրէ և Գետուած իմ) Բան մը չէք ըսեր: (որ Ելէլլ) Աստուած իմ, Աստուած իմ. կը խենդենամ . . . : (Բնախօսի օր շրոյ կ'իյնայ հոգեւորացու)

ՏՕՊ. Այս մարդը՝ կամ հրէշ մը կամ մարտիրոս մ'է . . . : Բայց ո՛չ, այլ ես կասկածիլը ներելի չէ . . . : (Քուրիօլ օր) Վկայները տունս տարէք, ուր որ իրենց տեղեկութիւնները պիտի ընդունին: Ամբաստանեալներն ալ նորէն արգելարան տանին, զատ զատ . . . նախ՝ Շօբարը, յետոյ Քուրիօլը: (Չիւսմարդիկ Շօբարը և Քուրիօլը ին րանին: Տէրիէէ՛՝ րեւելլ ուր Ժիւլիէ րեւի ժաբէ) Տիւրիէ, հետացուր զայն: (Տէրիէ Ժիւլիէ ին րանի որ հաղիւ կրոյ ուր Ժիւլիէ կայնի)

ԼԸՁ. (Եր ուղիւն հետաւալ րեւելլ) Աղջիկս . . . զիւրկս: Ճիլի. (Դառնալլ) Ափսոս:

ԼԸԶ. Կը հեռանայ . . . աղջիկս չգրկեց զիս . . . : (Դէպ 'ն ժէբօժ Գոռնուլ) Հայր իմ, . . . դուք . . . գոնէ . . . :

ՓԻՔ. (Տօղէնթօն) Կը ներէք, Պարոն, որ խօսք մը ըսեմ իմ որդւոյս . . . միակ մէկ խօսք . . . վերջին խօսք մը . . . :

ՏՕՊ (Ժէբօն) Տաս վայրկեանէն պիտի դան Լըզիւրը առնելու որ բանտ տանին . . . : Տաս վայրկեան ունիք : (Բնդապետին) Առանձին թողէք զերենք, բայց դուքը հսկեցէք . . . : (Լըզիւրէ) Բարեկամի և պարկեշտ մարդու պարտքս կատարեցի . . . : Ա՛լ այսուհետև զիս իբր դատաւոր պիտի նկատես . . . : Մնաք բարեալ : (Գոռնուլ 'ն ընէ)

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՃԼԻՐՄ, ԼԸԶԻԻՐՔ.

ԼԸԶ. Աստուած իմ, . . . դու միայն գիտես թէ ինչ ըրի, որպէս զի արժանանամ այն պատիւն՝ որով կը հարուածես զիս. Աստուած իմ, երբեմն երջանիկ մարդը կը մոռնայ զքեզ. ափսոս, որչափ ծանր է ձեռքդ քու յիշողութեանդ տակ խոնարհեցընելու զանոնք՝ որք քեզ մոռցած են . . . աղջիկս իւր նայուածքը իզմ դարձուց . . . աղջիկս յանցաւոր կը կարծէ զիս . . . :

ՓԻՔ. (Իւր որդւոյն ծօղէնուլ) Կորսնցընելու ժամանակ շունինք, իս մտիկ ըրէք . . . :

ԼԸԶ. (Ուրբախիտի) Ա՛հ, հայրս կը մնայ ինձ. հայրս իմ վրայ պիտի չկասկածի :

ՓԻՔ. Այդ ճարտարախօսութիւնները պահէ անոնց համար՝ որք քեզ գէմ վկայութիւն մը կամ վճիռ մը ունին տալու : Իմ հետ մնողուս է կեղծաւորութիւնը :

ԼԸԶ. Կեղծաւորութիւն . . . :

ՓԻՔ. Այո՛. ես ոչ երդմնագատ եմ, ոչ դատաւոր մը և ոչ կախաղանապետ մը . . . : Հոս ոչ ոք կրնայ լսել զձեզ . . . լաւ գիտէք թէ մեր մէջ գեղեցիկ ոճերը քնքուած են :

ԼԸԶ. Ձեմ հասկնար ի՞նչ ըսել կ'ուզէք . . . :

ՓԻՔ. Կարճ կ'սպեցէք . . . : Միթէ կը վախնա՞ք որ այս ամեն մարդոց կ'երթամ միանալու, որք զքեզ կը ճանչնան և քու յանցանքդ կ'ապացուցանեն : Միթէ հայր մը, քեզ նման ապիրատու մը թշուառ հայրը՝ կ'երթայ գոչելու. Արդիս մարդասպան մ'է . . . :

ԼԸԶ. Բայց, դուք՝ ամեն մարդէ աւելի անցով՝ և ամենէ աւելի կատղած էք ինձի դէմ. . . դուք, հայր իմ. . . : Այնպէս կը թշնամանէք զիս, որ այս վկայող օտարականներէն և ոչ մին համարձակեցաւ այդպէս ընելու . . . :

ՓԻՔ. Վասն զի, անոնք տեսան զձեզ ճամբուն վրայ, ձիով արշաւելնիդ, անհոգ անհոգ սեղան նստած ժամանակնիդ՝ բաժակը ձեռքերնիդ, փոխանակ զձեզ տեսնելու սպառնալից, արբշխ, արիւնայի, մէկ ձեռքիդ մէջ գաշոյն մը և միւսին՝ ատրճանակ մը :

ԼԸԶ. Ե՛ս . . . :

ՓԻՔ. Վասն զի, զքեզ շտեսան, քու զոհերէդ միոյն վրայ ծրուած՝ հինինալով ու մոնչելով, սպանութեան և ոսկոյ ծարաւի և երբ դիտիէ մը՝ իւր կենաց վերջին մասը և կողպուտիդ վերջին կտորը կը կորզէիր :

ԼԸԶ. Ե՛ս . . . :

ՓԻՔ. Վասն զի, վկայներէդ և ոչ մին ձեր հայրն է, ձեր հայրը՝ որ խողխողեալ թշուառներուն աղաղակները լսելով կը հասնէր . . . : Վասն զի, ձեր վկայներէն և ոչ մին բռնեց զձեզ ինչպէս որ ես բռնեցի, շարագործ մը բռնել կարծելով. վասն զի, այս վկայներէն և ոչ մին իւր ուսին վրայ ընդունեցաւ ձեր ատրճանակին վերջին հարուածը՝ ինչպէս որ ես, ես՝ որ տեսայ զձեզ նոյնհետայն գո՛ղ, մարդասպան, հայրասպան, . . . :

ԼԸԶ. Ե՛ս, ե՛ս, ե՛ս . . . :

ՓԻՔ. (Ուրբախիտի) Ե՛ս տեսայ զքեզ :

ԼԸԶ. (Ընկճեալ) Հայր իմ, զառանցանք մ'է այդ, հայր իմ, ամփոփէ յիշողութիւնդ . . . թող ուրիշներ ենթագործն, անոնք չեն ճանչնար զիս. բայց . . . զգուշացէք այդ ըսածնէդ, հայր իմ, . . . պիտի հաւատային ձեզ. Աստուած իմ, . . . պիտի հաւատային :

ձեզ . . . : Ես արահետ ճամբուն վրայ ձեռքս զենքերով . . .
ես այսպիսի վատ որոգայթի մը հեղինակը . . . :

ՓԷԲ. Տեսայ գրեզ :

ԼԸԶ. (Ինչպէս էլ էլ Բարչուց) Երբ երեսուն տարեկէ ՚ի վեր
առաքինի մարդ մ'եմ՝ և այս համբաւս կենացս մէջ բնաւ արատ
մը կրած չէ, երբ արհուօրէն վատարկուած հարստութիւն մը ու-
նիմ, երբ այս գողութիւնը, այս վատանուն սպանութիւնը ոչինչ
կրնար աւելցրնել իմ հարստութեանս, ինչպէս կրնայի ձեռքերս
արեան մէջ թաթախել, ձեզմէ բռնուիլ և ձեր նայուածքը կրել,
ձեր վրայ զէնք վերցրնել, և սպաննել ուղի հայրս՝ որմէ ընդու-
նած եմ կեանքս ու պատիւս : Լաւ կը տեսնէք թէ անմեղ եմ . Լաւ
կը տեսնէք թէ անկարելի է այս :

ՓԷԲ. Տեսայ գրեզ : Արդ՝ բաւ է ստախօտութիւնները, բաւ է
ակարութիւնները, ամբողջ հարցաքննութեան ասեն չուզեցի պա-
տասխանել զատարներուս, թոյլ տուի որ իմ վրայ կասկածներ
լծարկեն, համբերեցի որ զիս ձեր մեղսակիցը կարծեն : Զիս ալ
ձերբակալելու վրայ էին . . . բան մը չըսի, թոյլ տուի որ խօ-
սին . ամեն մարդ ճանչցաւ զձեզ, յանցանքդ ապացուցուած, ստոյգ,
անմխտելի է . . . : Քիչ մը առաջ Տօպէնթօն վերջին փորձ մը
ընելու ջանաց . այն խեղճ պարկեշտ մարդը գեռ կը կասկածէր .
ես՝ երբէք չկասկածած էի . հոգ չէ, ըսի խրովի . . . եթէ Աս-
տուած զթայ իմ և ընտանեացս պատուոյն վրայ, եթէ այնպէս պա-
տահի որ այս ոճրագործը ազատի օրինաց պատժէն, իմ թոռս և
ես պիտի աղտոխնք, անունս անարատ պիտի մնայ . եկայ ինչպէս
որ կրցաք տեսնել, լսեցի նոր վկայները, մտիկ ըրի, անոնք ձեր
վճի՛ր արձակեցին . . . :

ԼԸԶ. Աստուած իմ, Աստուած իմ . . . :

ՓԷԲ. Ոճրին վատանունութիւնը, դատապարտութեան և մարդոյ
անարդանքը՝ քու հօրդ և ընտանեացդ վրայ նետեցիր, այսուհետեւ
ոչինչ պիտի կրնայ մաքրել զայն . . . : (Ինչ Ժամ էլ շարէ) Արատ
մը ևս կայ զոր կրնաս խնայել մեզ . . . : այն է կառափնարանին
վատանունութիւնը :

ԼԸԶ. կառափնարանը . . . :

ՓԷԲ. (Կեդրեակէ ընկնելով) Մի ընդմիջեր զիս . միայն երեք վայր-
կեան ունինք . չեմ ուզեր որ Լըզիւրք մը կառափնարանին վրայ
մեռնի, չեմ ուզեր զայդ . . . կը լսէք . . . առէք նայիմ . . .
(ապրճանակ մը կտայ)

ԼԸԶ. (ապրճանակն նայելով) Ո՛հ, հայր իմ . . . :

ՓԷԲ. Ա՛ռ կ'ըսեմ, կը վարանիս, վասն զի ուսս ջախջախելու
համար քեզ ծառայող մի և նոյն տարձանակը չէ այս, այնպէս չէ :

ԼԸԶ. (ապրճանակը առնելով) Լաւ ուրեմն, թող այնպէս ըլլայ,
թող զայ մահը, վասն զի սպրիլ չէ տառապիլը այնպէս ինչպէս
որ ես կը տառապիմ . . . : Կ'սաք բարեաւ, հայր իմ, բարի
հայր իմ :

ՓԷԲ. (Վերջէն ինչ պարտադրութիւն) Երթաք բարեաւ . . . :

ԼԸԶ. (ապրճանակը նետելով) Բայց ո՛չ . . . Ո՛չ . . . պիտի չի-
մեռնիմ . . . չեմ կրնար մեռնիլ . . . :

ՓԷԲ. (անոր ծոպնալով) Չես կրնար . . . թշուա՛ն . . . :

ԼԸԶ. (ուճիկն) Ո՛չ . վասն զի երբ ամեն բան կ'ամբաստանէ զիս,
իմ մահս՝ խոստովանութիւն մը պիտի ըլլայ, և ես յանցաւոր չեմ
. . . վասն զի իմ և աղջկանս պատիւը քուկդ է, և պէտք է որ
կեանքս գործածեմ զայն պաշտպանելու համար . . . : Ո՛հ, ձեր
նայուածքը չվախցրներ զիս . . . արդարանալէս առաջ՝ պիտի չի-
մեռնիմ . . . :

ՓԷԲ. Ուրեմն կառափնարանը նախագան կը համարիս :

ԼԸԶ. Հոգ չէ, եթէ անմեղութեամբ հոն ելնեմ :

ՓԷԲ. Բայց ես . . . զիտեմ թէ յանցաւոր ես . . . :

ԼԸԶ. Այս խօսքերը այն ատեն կրկնեցէք ինձ՝ երբ դատաւոր-
ներս ճանչցրեն անմեղ ըլլալս, և այն ատեն վերադարձուցէք ինձ
այդ ատրճանակը և պիտի տեսնէք թէ կը վախնամ մեռնելէ . . .

ՓԷԲ. (Ինչպէս էլ էլ) Կը վախնաս . . . կը վախնաս . . . :

ԼԸԶ. (ուճիկն) Հայր իմ . . . տասն վեց տարեկան էի երբ զօ-
րագունդս Անգղիացոց զէմ քալեց . քուսն հոգի սպաննուցան իմ
բոլորտիքս . բայց իմ սիրտս այս վայրկեանն նուազ բաքախեց :

ժէր. Ես կ'ըսեմ քեզ որ կը մերժես վասն զի վատ մ'ես . . . :
Լ.Ը.Ձ. Այլ ևս մի նախատէք զիս, հայր իմ. . . Ես իմ որոշումս բրած եմ. . . :

ժէր. Վատ, վատ, վատ :
Լ.Ը.Ձ. (այսինքն արքայազն) Երբ զիս գող, մարդասպան, հայրասպան կոչեցիր իմ սրտիս բոլոր բարկութիւնն սպառեցիր . . . :

ժէր. (սախտի) Չես ուզեր առնել այս ատրճանակը :
Լ.Ը.Ձ. (նշնայեա) Ո՛չ :
ժէր. Չես ուզեր քու ձեռքդ մեռնիլ :
Լ.Ը.Ձ. Ո՛չ :

ժէր. Լաւ ուրեմն, իմ ձեռքս պիտի մեռնիս. միշտ Լըզիւրը մը պիտի ըլլայ իւր ընտանեաց պատուոյն վրէժը լուծողը . . . :
(Քեզնէն արքեանայնը ! առնէ և իւր սրբայնը վրայ նշան կը քանէ. Ժանն ներս կը մտնէ և յեռակէն արքեանայնը ! առնէ)

ՏԵՍԻԼ Թ.

ժ.Ա՛նն, յե՛ր, զի՛նչ-ո՛րք ! ! :

ժ.Ա՛նն. (ժէրօժի յեռակէն արքեանայնը առնելէ յետոյ կը գուցէ) Օգնու-թիւն . . . օգնութիւն . . . :

ԳՆԳԸՊԵՑ. (ներս մտնելով) Ի՞նչ եղաւ . . . : (ժէրօժի) Ա՛հ, Պարոն . . . : (արքեանայնը յեռակէն կ'առնէ)
Լ.Ը.Ձ. (Ժաննէ) Ժանն, Ժանն, հոգ տար որ Ժիւլի այս սասկայի տեսարանը չտեսնէ :

ժ.Ա՛նն. (Վաղելով դուռնէն) Այո՛, այո՛, կ'երթամ, կ'երթամ :
ԳՆԳԸ. (Լըզիւրէն) Պարոն, վա՛ր իջէք : ձեզ կ'ըսպասեն . . . :
Լ.Ը.Ձ. (Կեր հօրը) Գեթ բառ մը ըսէք, հայր իմ. մի թողուք զիս որ յուսահատ մնիմ . . . :

ժէր. (ցած) Ձիս սպաննեցիր, պիտի անպատուես զիս . . . աս նիճեա՛լ ըլլաս . . . անիճեա՛լ . . . :

Լ.Ը.Ձ. (Կեր հօր շնորհ խօսելով) Հայր իմ. . . :
ժէր. (արքայազնի) Անիճեա՛լ ըլլաս . . . (քեզնէն ներս մտնելով)
Լ.Ը.Ձ. (Կեր հօր հարստութեան) Ա՛հ, չափը անցան. Աստուած իմ . . . :
Աստուած իմ . . . չափազանց եղաւ . . . :
ԳՆԳԸ. Եկէք, Պարոն = (Լըզիւրէն քեզնէն դուռնէն կ'առնէ և յեռակէն կ'առնէ)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԳ

ՊԱՏԿԵՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ

Լըզիւրի տան գետնայարկը դահլիճ մը : — Ետը՛ պատուան մը որ պարտէզին վրայ կը նայի. ծախ կողմը ցած պատ մը, ետեւը գաղտապահարան մը եւ գրասեղան մը. վառուած կանթեղ մը. աջ կողմը ցած պատ մը. բազմոց մը, աթոռ մը բազմոցին բով. միւս կողմի ծայրը փոքր գրասեղան մը. կողմնակի երկու դռներ. մեյլան, թուղթ եւ գրիչներ գաղտապահարանին մէջ : — Այնպէս թացուած ժամանակ խորի պատուանը բաց է :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ժ.Ա՛նն (բռնելով վրայ) ժի՛ւլի, ժի՛բօմ :

ժի՛ի. (ժէրօժի խել անցած է, որ անոր յեռակէնն տն կը ներս մտնէ) Չե՛ք բանած է :

ժէր. (Ժաննէ) Պարտէզին պատուհանը գոցեցէք : (Ժան սոսկ կ'երէնէ և կ'երթայ արքայազնին կը բռնէ և նստն կը նստի) Այո՛ պատուհան . . . :
11

նէն ցուրտ կուգայ . այս գետնայարկը խոնաւ է . . . Տիտիէ աշ
դեռ չվերագառնար . լուր մ'ալ չկայ :

ՓՆՆՆ. (յաի կողմէ Գրաստանին տեղնայտ) Ո՛Տ , Պարոն , մի ար-
թնցընէք այս խեղճ օրիորդը . . . այնչափ ժամանակ է որ չբնա-
ցած է :

ՓԼԲ. Ափսոս . . . տելի լաւ չէր ըլլար որ բնաւ չարթնար
. . . . ժամը քանի՞ն սկսաւ Երգմնադատ ժողովին գալանի խոր-
հուրդը . . . :

ՓՆՆՆ. Այս իրիկուն , ժամը չորսին , Պարոն : (Ժառնիկն ինչ շարժէ)

ՓԼԲ. (Կողմէ Երգմնադատ) Ա՛լ չեմ կրնար համբերել . պէտք է տեղե-
կութիւն մը տունուլ : Ո՛Տ , այո՛ , Տիտիէ բան մը գիտէ և դուք
ասոր համար է որ չվերագառնար . . . :

ՓՆՆՆ. Պարոն , Պարոն . . . լաւ գիտէք թէ Պ. Տիտիէ խենդի
նման է . . . որ միշտ կը խոզարկէ , որ միշտ կը յուսայ . . . :

ՓԼԲ. Ես մինչև Պ. Տօպէնթօնի տունը պիտի երթամ . հոս ինձ-
մէ պէտք չունիք . . . աւելի լաւ ունիմ պալատը կենալ , այո՛ ,
նստարանի մը վրայ , մթին անկեան մը մէջ , սինի մը ետև : Հոն
գէթ մօտ պիտի ըլլամ և առաջինը ես պիտի իմանամ . . . ինչ որ
գուցէ կը պահեն մեզմէ . . . : (Բեմին վրայ)

ՓՆՆՆ. (Երգմնադատ) Բայց , ինչ պիտի ըսեմ Օրիորդին . . . :

ՓԼԲ. Ինչ որ կ'ուզես . . . ինչ որ քեզ ըսի . . . Ճշմարտու-
թիւնը . . . մնաս բարեաւ . . . : Երբ վերադառնաս տեսնես զիս մեր
ճակատագիրը որոշուած պիտի ըլլայ : (Երգմնադատն ինչ կ'ըսէ)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՓՆՆՆ. ԳԻՒԼԻ (Կայտ) :

ՓՆՆՆ. Եւ կրնամ ապրիլ այս թշուառ հօր քով որ իւր զաւ-
կէն կը կասկածի . այս մանկան քով որ գուցէ իւր հօր վրայ կ'ե-

բաղէ . ես՝ որ միայն բաւով մը պիտի . . . ո՛Տ . . . ո՛Տ . . .
աւելի երկար ժամանակ պիտի չպահեմ այս գաղտնիքը որ կ'ըսպան-
նէ զիս . . . : Պարտաւոր եմ վայրկեան մը վարանիլ այս պար-
կեշտ մարդուն՝ զոր կ'ամբաստանեն և այն ապիբասին մէջ տեղ
զոր կը ճանչեմ . . . : Ես միայն կը գուշակեմ թէ Պ. Լըզլուրը
չկրնար յանցաւոր ըլլալ . . . այս աղէտալի նմանութիւնն է պատ-
ճառ որ ամեն բան բնեւէ է . . . : Եւ պիտի թողնմ որ անմեղը
դատապարտեն . իմ և զաւկիս պատիւը՝ իմ բարերարիս արեան
գնով ծախու առնեմ . . . : Ո՛Տ . . . ո՛Տ . . . Աստուած վկայ է
ինձ որ ճշմարիտ յանցաւորը ամբաստանելէս առաջ երկար ատեն ,
ո՛Տ , խիստ երկար ատեն սպասեցի . . . : Կը յուսայի թէ Նա-
խանամութիւնն ինքնին պիտի յայտնէր այս գաղտնիքը . . . թէ
Նա ինքնին պիտի պատժէր այն վատ Տիւսօսը ամբաստանութեան
մը ստիկամը ինձ խնայելով : (Գրաստանին կողմէ , Բոզլի կ'ըսէ և
յաի կողմէ Գրաստանին վրայ ինչ կ'ըսէ) Բայց քանի որ այնպէս չէ , քանի
որ քանի մը ժամէն մարդկային արդարութիւնը գուցէ անմեղը պի-
տի դատապարտէ և յանցաւորը անպատիժ պիտի թողու . Ես , ես
երեւան հանելու եմ , իմ պատուոյս գնով , ամեն ճշմարտութիւնը :
Այս նամակը՝ որ Պ. Տօպէնթօնի պիտի ղրկեմ , պիտի իմացընէ դա-
տաւորներուն իրենց աղէտալի սխալը :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՆՈՅՆԷ , ՏԵՏԻԷ :

ՏԻՏ. (Գրաստանին պատասխան) Թիւլի՛ . . . Թիւլի՛ . . .
ՓՆՆՆ. Պարոն Տիտիէ՛ : (Նամակը ինչ պահէ և գրաստանին կողմէ)
ԹԻԻ. (Երգմնադատ) Ի՛նչ կայ :
ՏԻՏ. (Կողմէ Երգմնադատ) Ա՛Տ , Թիւլի . . . Աստուած իմ . . .
ԹԻԻ. Լաւ ուրեմն , ի՛նչ եղաւ . . . :
ՏԻՏ. Ա՛Տ , Թիւլի՛ , թող որ շուտ առնուի :

ժիհ. Բայց, ինչ ունիք:

ՓԸՆՆ. (Տէրիէն ախար ինչ հարաւ) Նստեցէք. բոլորովին զեղնած էք:

ՏԻՏ. (Զարեալ) Պատրաստուեցէք, սիրելի բարեկամահիս . . .

ժիհ. Դժբաղդութեան մը . . . :

ՏԻՏ. Երջանկութեան մը . . . ո՛հ, մե՛ծ երջանկութեան մը . . .

ժիհ. (Խորհրդաբար) Հայրս ազատ է:

ՏԻՏ. Ոչ տակաւին. բայց պիտի ազատի:

ՓԸՆՆ. Ազատ . . .

ժիհ. Ո՛հ, զգուշացի՛ք, Տիտի՛, այսպէս մի՛ խօսիք ինձ, զգուշացի՛ք. եթէ սխալած էք . . . կը տեսնէք, այսպիսի ուրախութենէ մը յետոյ՝ պիտի մեռնէի:

ՏԻՏ. Չեմ սխալիր . . . պիտի ազատի կ'ըսեմ ձեզ. վասն զի անմեղ պիտի ճանչցուի:

ՓԸՆՆ. Անմեղ:

ժիհ. Անմեղ . . . ո՛հ, օրհնեալ ըլլաք ինձ բրած բարութեանդ համար . . . բայց, ապացոյցը . . .

ՏԻՏ. Մտիկ ըրէք. զիտէք որ ես միշտ այնպիսի թէ հայրենիք անմեղ էր. զիտէք թէ ինչ երգում ըրի զինք անպատճառ ազատելու համար: Ան ուրեմն, մինչդեռ Արդիւրք ՚ի զոր կ'աշխատէր ապացուցանելու թէ ծաղկամիսին ծին ժամը եօթին Բարիզ վերադարձած էր . . . մինչդեռ կը պաղատէր Շօքարի որ ապացուցը ցուցնէ և այս ապիրատը միշտ կը մերժէր, Շօքարի կնոջ տունը վաղեցի, որ այս միջոցիս յուսահատ, մոլորեալ և իւր ամուսնոյն բանտարկութենէ ՚ի վեր կիսով չափ խենդ, վախնալով որ չըլլայ թէ ինքն ալ մեղսակից սեպուի, ամեն մարդու կը պատմէ թէ չարագործ մ'է նա, և թէ յանցաւոր կը կարծէ զայն: (Ժամն զիտի ժիհի կը ծօղանայ) Գլխած էի թէ իւր տան մէջ ըլլալիք խուզարկութեան ժամանակները . . . արձանագրութեան զիրք մը անհետացած էր . . . այն է, իրենց վարձու տուած ձիերու մեկնելու և վերադառնալու ժամերը նշանակող զիրքը: Այս արձանագրութիւնը, ըսի իւրովի. պէտք է պարտնակէ ամեն մէկ ձիու մերսողար-

ձած ժամանակը. և այս զիրքը, այս վկայութիւնը զոր ձեր հայրը այնքան անդամ օգնանդրած էր, պէտք է որ նորէն գտնեմ:

ժիհ. Ա՛հ . . . Տիտի՛ . . .

ՏԻՏ. Վասնորոյ գուշէ տան անդամ Շօքարի կնոջ տունը վաղեցի որ այս զիրքը ուղեմ. բայց միշտ կը մերժէր . . . : Այս իրեկուն նորէն վերադարձայ հոն . . . : Ահա ձեզ հինգ հազար Փրանք, ըսի իրեն . . . տուէք ինձ այն արձանագրութիւնը: Քոզը չէ, պատասխանեց ինձ . . . : Ի՞նչ բրիք զայն . . . : Կորսուցաւ . . . : Ահա ձեզ տաս հազար Փրանք, գտիք զայն . . . : Անկարելի, ըսաւ ինձ ստակին նայելով . . . այրած պիտի ըլլամ:

ժիհ. Ատուած իմ:

ՏԻՏ. Կեցիք. ինձ այնպէս թուեցաւ թէ անոր աչաց մէջ ցանկութեան փայլակ մը տեսայ . . . : Մտածեցէք, ըսի իրեն, թէ ձեր ամուսինը յանցաւոր ճանչցուած է . . . թէ ձեր գրքին անբնութեանը չկրնար զինք արդարացնել . . . մինչդեռ անմեղ մը զլուխը կարելի պիտի տայ: Մտքերնիդ բերէք նոյնպէս որ այդ գիրքը պահելով Շօքարի ոճրին մեղսակից կ'ըլլաք, և եթէ ձեր տան մէջ գտնեն զայն պիտի կորսուիք . . . : Կինը շարժում մը ըրաւ. (Տիտիէ առ ինչէ և այնպէս կը խօսէ իբր թէ Շօքարէ կնոջ հոն էր) Այս զիրքը ձեր քովէ է, պողացի . . . լաւ գիտեմ որ զայն անհետացրնելու պիտի աշխատիք. բայց այսուհետեւ պիտի չբաժնուիմ ձեզմէ . . . մտանէն մինչև վերնայարկը պիտի խուզարկել տամ . . . : Շփոթեցաւ: (ժիհի և ժամն անյիւրեան շարժում կ'ըլլեն) Ան ուրեմն, յաւելցուցի, չէ թէ տաս հազար Փրանք, այլ քսան հազար Փրանք կ'ընծայեմ ձեզ . . . ահա այս գրպանակին մէջն են տուէք ինձ այն զիրքը . . . և զրպանակը ձերն է:

ժիհ. Ո՛հ, ո՛հ:

ՏԻՏ. Ոտք ելաւ, տոմսակները համրեց (Ժամն կուգայ Տիտիէն ծրարաբար ախարը կ'առնէ և Բրատեղանին մօտ կը դնէ զայն յաի կողմը) Ոտքի մէկ հարուածով ջախջախեց իւր նստած մազէ աթոռը և արձանագրութիւնը դուրս հանեց . . . : Կարծախիկ (Իսր ծոցին վերջը կը հանէ և ժիհիէ կուտայ)

ԺԻԻ. (չայն բանալով) Բարերար Աստուած . և այս գրքին մէջ . . .

ՏԻՏ. (Ժիւլին զբառնալին առ Վն անցնելով) Կարգացէք, Ժիւլին .

. . . Ծարկամիսին Տն . . . Սուփլէօր ձին Պ. Լրվւրքի վարձու տրուած, ժամը երեսուն սուր . . . : Ժամը չորսին մեկնած, ժամը եօթուկէսին վերագարձած . . . ընկալեալ հինգ ֆրանք . . . ստորագրեալ Կին Շօբարի . . . : Արդ, Լիօնի սուրհանգակը միայն ժամը ութուկէսին անցաւ Լիէօրսէնէ . . . : Ժամը իննին քառորդ կար երբ այս ոճիրը տեղի ունեցաւ . . . : Ոճրագործը ժամը տասէն առաջ չէր կրնար վերագարձած ըլլալ, և հայրերնիւք Բարիզն էր ժամը եօթուկէսին . . . : Ազատած է . . . :

ԺԻԻ (յուզմամբ) Ազատած է :

ԺԱՆՆ. (յուզմամբ) Ո՛հ, Աստուած իմ, Աստուած իմ. շնորհակալ եմ :

ՏԻՏ. Վայրկեան մը ժամանակ չկայ :

ԺԻԻ. Այս գիրքը Պ. Տօպէնթօնի պիտի սանինք : (Կ'ալին Ժիւլին)

ՏԻՏ. (հանգ առնելով) Ա՛հ . . . ձեր հօր արձանակները տուէք ինձ, Ժիւլին :

ԺԻԻ. (սոսկամով) Ի՞նչ ընելու համար . . . :

ՏԻՏ. Հոս գալու ժամանակս, ինձ այնպէս թուեցաւ, թէ ինձ կը հետեւէին :

ԺԻԻ. (Տէրիկն նորէն արեւորունը բերելով) Քեզ կը հետեւէին . . .

ՏԻՏ. Շօբարի կնոջ տունէն մեկնելու միջոցիս, մարդ մը ներս կը մտնէր . . . շարաշուք գէմք մը . . . մէկ ուրիշ մ'ալ, կարծեմ ճամբուն վրայ կ'ըստպատէր . վաղեցի, և ինձ կը թուի թէ վայրկեան մը վերջ իմ ետեւէս վազելու ձայն մը լսեցի : Ուրեմն, զիշերով առանց զենքի չեմ ուզեր դուրս ելնել, այս արձանագրութիւնով :

ԺԻԻ. Աստուած իմ. ի՞նչ բանէ կը վախնաս :

ՏԻՏ. Ո՛վ զիտէ, ամեն ինչ նախատեսնել պէտք է . . . վէճ մը, գիտնողներու հանդիպում մը : Այս գիրքը թանկագին է, կ'իմանանք, զայն կորսնցընելը՝ ձեր հօր կեանքը կորսնցընել է . . . :

ԺԻԻ. (բազմապատկարանին լուր երկուով) Իբաւունք ունիք . . . :

ՏԻՏ. Բայց ո՛չ, Օն, միտքս եկաւ, երկու քնիս միասեղ կառքով մեկնինք . . . : Կառքի մը վրայ չեն յարձակիր . . . : Բարիզն մէջ, ժամը ութուկէսին, Լիէօրսէնի ճամբուն վրայ սուրհանգակի կառքի մը նման . . . : Շնորհ, Ժիւլին, հազուեցէք, մինչդեռ կ'երթամ ես կառք մը վարձելու :

ԺԱՆՆ. Ներեցէք, Պ. Տիտի, ես կ'երթամ :

ՏԻՏ. Ո՛չ, կեցիր, Ժիւլին քեզմէ պէտք ունի :

ԺԻԻ. (Տէրիկն) Այո, զացէք, բարեկամ . . . : Ա՛հ, Տիտի, ի՞նչպէս պիտի վարձարեմ այդքան անձնուիրութիւնները :

ՏԻՏ. (անոր յետը պահելով) Ձեր սիրով . . . : Ժիւլին . . . : Տաս վայրկեանէն պիտի վերագառնամ :

ԺԻԻ. (յախ Կոզի դռնէն դուրս կ'ելնէ) Տաս վայրկեանէն . . . :

ԺԱՆՆ. (Տէրիկն՝ աշտանակը բռնելով) Ապասեցէք, Պարոն, որ ճրագը բռնեմ ձեզ . . . :

ՏԻՏ. Լաւ . . . Լաւ . . . շնորհակալ եմ : (աջ կողմէն դուրս կ'ելնէ)

ՏԵՍԻԼ Դ.

ԺԱՆՆ ԵՐԱՆՅԻՆ, ԱՎԵՆՅԻՆ ԵՎ ԻՆՅԻՆ ԵՐԱՆՅԻՆ ԿՐԱՅ ԵՎ ԴԻՆ :

ԺԱՆՆ. Օ՛ն, Նախախնամութիւնը՝ զոր կ'ամբաստանէի, անմեղը կ'ազատէ և յանցաւորը յայտնելու ցաւէն կը խնայէ զիս : Այս թշուառականը զաւկիս հայրն է . . . : Եթէ կորսուի զէթ իմ ձեռքէս պիտի չըլլայ : (Իւր գրած նամակը կ'այրէ)

ԺԻԻ. (դուրսէն) Ժանն, Ժանն :

ԺԱՆՆ. Հոն եմ, Օրիորդ, ահաւասիկ եմ . . . : (աշտանակը կ'առնէ և Ժիւլին տեսեալը կը մոռնէ)

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՏԻՒՊՈՒՔ, ԳՈՒԻՆԸՐ:

ՓՈՒՌՆԸՐ. (աղակին կորելով պարտահանը ին բանայ և լարս կուտն ին
նայն հաստատոյն ընկածը համար ին մարդ վայ. յետոյ պարզութիւն կողմն ին
դասանայ և ին պարտայ) Օ՛ն, շուտ, Տիւպօսը, շուտ:

ՏԻՒՊՈՒՔ. (պարզութիւն վրայ երևելով) Ա՛լ մարդ վայ . . . :

ՓՈՒ. Ո՛չ:

ՏԻՒՊ. (նկրա մտնելով) Ո՛վ կար հաս . . . :

ՓՈՒ. Երկու կանայք որ պարտին հետ կը շատախօսէին. երթանք:
(դուրս ելնել կ'ուզէ)

ՏԻՒՊ. Ո՛ր կ'երթաս դու . . . :

ՓՈՒ. (պարզութիւն վրայ. ցած յայնով) Ա՛ւրը կը հսկեմ. . . :

ՏԻՒՊ. (զան ետ կանչելով) Ստոյգ ես որ դիպքը իւր հետ շտարաւ
բու պարտնդ:

ՓՈՒ. (նորն երևելով) Ո՛չ. վասն զի անոր՝ այդ տեղ դնելը տե-
սայ: (հարցապարտանք ին ցոյցնէ)

ՏԻՒՊ. (հարցապարտանքն երևալով) Ճիշդ է . . . ահաւասիկ . . .

ՓՈՒ. (պարզութիւն վրայ) Պայծառ կը տեսնես . . . :

ՏԻՒՊ. Բաւական . . . : (ին կորուստ) Լըղերք. Սուֆլէօր ձին
մամը եօթուկէսին վերադարձած. ծաղկամտոյ ծին . . . : Չզու-
շայիր . . . հիմակ պիտի ցուցնեմ քեզ ծաղկամիսը . . . : (է-
բարանն դանակ մը ին հանէ և կ'ըստի գիրք տեսնէ)

ՓՈՒ. Գիրքը տա. աւելի շուտ կը լմնայ:

ՏԻՒՊ. Անմիտ . . . որպէս զի երբ վերադառնայ իւր քսան հա-
զար ֆրանքնոց դիրքը չգտնէ և զող կայ պուտայ:

ՓՈՒ. Ա՛հ . . . Ճիշդ է. բայց եկու, եկու. կը վախցնես զի:

ՏԻՒՊ. Շատ աղւոր կը խօսիս: Գիւղացի մը ունիմ հոն որ իմ
տեղս պարտքս արդարութեան աւալու վրայ է, և կ'ուզես որ մի-
ջոց տամ իրեն որ այդ պարտքէն ազատի:

ՓՈՒ. Բայց հիմա պիտի դան . . . :
ՏԻՒՊ. Հա՛ . . . լմնցաւ . . . ահա քսան հազար ֆրանքը կոր-
սուեցաւ: (գիրքը ին գոցէ. նկարագրելն մեջ յայն ին լուսն)

ՓՈՒ. Մարդ կուզայ . . . եկու . . . :

ՏԻՒՊ. Իրաւ է. փախչինք . . . : (պարտահանին դուրս ելնելու
միջոցին յախ կողմն աղմուկ մը ին լսէ) Ոստանայ: (Յոն կողմն քրտակ-
լանին ետև ին պահան)

ՏԵՍԻԼ Զ.

Լ. յի ինքնուրու. յի ինքնուրու. յի ինքնուրու. յի ինքնուրու. յի ինքնուրու:

ՓՈՒ. Ինչ այնպէս թուեցաւ թէ կար քին ձայնը լսեցի:
ՓՈՒՆՆ. Այո՛, Օրիորդ . . . :
ՓՈՒ. Շուտ վար իջնենք . . . : Ա՛հ, դիրքը . . . : (քաղ-
պարտահանքն մեջ ելած գիրքը կ'առնէ և ին համբարե դայն) Ո՛հ, զանձ,
կեցցե՛ս . . . :
ՓՈՒՆՆ. Ահա՛, պարտն Տիտիէ, ահա՛ . . . անցէք, Օրիորդ:
(աջ կողմն դուրս կ'ելնէ: Մոտի կ'ընայ)

ՏԵՍԻԼ Է.

ՏԻՒՊՈՒՔ --- ՏԻՒՆ:

ՏԻՒՊ. Երեսուն երկու հազար, և քսան հազար Էօքարի կնոջ՝
պիտի ըլլայ յիտուն երկու հազար. հաւատս վկայ, Էօքարուհոյն
հետ պիտի ամուսնանամ, երբ այրի ըլլայ . . . :

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՏԻՒՊՕՍԻ, ԺԱՆՆ:

ՏԻՒՊՕՍԻ ԱՆՅԻՆԼԱ ԺԱՆՆ, ԴՈՒՐԸ ԿԵ ԲՈՅՈՒԻ. ԺԱՆՆ ԻՒԵԻԻ ԵՆՐԵ ԺԱՒ ԸԸ = ԼՆՊ ԻՇԼԼՈՅ:

ՓԱՆՆ. (աջ կողմից կը հարկ) Մարդ մը հոս :
ՏԻՒՊ. Ժանն . . . :

ՓԱՆՆ. Տիւպօսը . . . անհ . . . :

ՏԻՒՊ. Ժանն այս տան մէջ . . . : (կ'ուզէ պարտահանէն փոխել)

ՓԱՆՆ. Ա՛հ, չարադործ . . . մի բանար եթէ ոչ կը պոռամ :

ՏԻՒՊ. (Ժաննի մտքնալով և խոսքը ցոյցնելով) Ուրեմն թոյլ տուր որ այս կողմէն անցնիմ : (Ժոհ կ'անցնի. Ժանն է)

ՓԱՆՆ. Ես թողում որ անցնիս, մինչդեռ ամբողջ ընտանեաց մը պատիւը և կեանքը կրնաս վերադարձնել . . . երբէք . . . երբէք . . . : (խոսքը կը քոյն և բռնակին վրայէն կ'առնէ)

ՏԻՒՊ. Կատակ պէտք չէ՛, կը ճանչես զիս . . . այս տեղ մը տնական հաշիւները կարդալը և փափաք չունիմ :

ՓԱՆՆ. Գո՛ւ ես, թշուառական . . . Լիոնի սուրհանդակը սպաննողը . . . :

ՏԻՒՊ. Լա՛ւ ուրեմն, աւելի մեծ իրաւունք մ'է այդ որ փախչիմ :

ՓԱՆՆ. Գուրս պիտի չեղնես ինչպէս որ մտար . . . քու ոճ-րագործութեանցդ չափն ալ լեցուեցաւ . . . վճարէ՛ այսօր, վճարէ՛ քու անցեալիդ համար . . . :

ՏԻՒՊ. (աջ կողմից խոսքը ցոյցնելով) Օ՛ն, Բայ ինձ սա դժուար . . . :

ՓԱՆՆ. (հասարակագրութեամբ) Ա՛հ, գուրս պիտի չեղնես :

ՏԻՒՊ. (խոսքը ելնելու համար շարժում մը կ'ընէ) :

ՓԱՆՆ. (տրանտալով կենտրոն) Գուրս պիտի չեղնես, կ'ուզես յանցաւոր ըլլալդ խոստովանիլ. կ'ուզես երթալ ինքզինքդ արդարութեան մասնակցի . . . :

ՏԻՒՊ. Սիրո՛ւն բան, աս ի՞նչտոր անձի հանգստի ենք :

ՓԱՆՆ. կ'ուզես ազատել անմեղը. կ'ուզես ճանչնալ թէ վրէժ-խնդիր Աստուած մը կայ . . . :

ՏԻՒՊ. Մնաս բարեաւ, Ժանն . . . : (տէպէ պարտահանը կ'երթայ)

ՓԱՆՆ. (զայն բռնելով) Ա՛հ, բռնած եմ զքեզ. պիտի չփախչես ձեռքես . . . :

ՏԻՒՊ. Թո՛ղ տուր զիս . . . :

ՓԱՆՆ. Անձնատուր եղի՛ր. ապա թէ ոչ զող կայ պիտի պոռամ :

ՏԻՒՊ. Թո՛ղ տուր զիս կ'ըսեմ :

ՓԱՆՆ. Գող կայ . . . կրակ կայ . . . : (Ժանն կը լսուս զնա և տէպէ պարտահանը վազելով կը բռնայ զայն)

ՏԻՒՊ. Ա՛հ, կը պոռան . . . : (Էր յետո՛վ բերանը կը տեղէ)

ՓԱՆՆ. (առնալով) Ա՛հ . . .

ՏԻՒՊ. Լռէ . . . պիտի հարստացընեմ զքեզ . . . լռէ . . .

կրնս պիտի ընեմ զքեզ . . . լռէ . . . :

ՓԱՆՆ. (ՏԻՒՊՕՍԻ յետէն կը ծուլարէ և պարտահանը վազելով կը պարտայ) Օղնութիւն . . . օղնութիւն . . . :

ՏԻՒՊ. (զայն բռնելով) կ'ուզես . . . :

ՓԱՆՆ. Մարդասպան կայ . . . :

ՏԻՒՊ. Ա՛ն նայիմ . . . : (տանալի հարտածող մը զայն գետնի կը պարտալ և անոր յետէն ինչո՞ք բռնակին առնելով աջ կողմէն դուրս կ'ընէ)

ՓԱՆՆ. Ա՛հ . . . իմ բարեբարութիւն, քեզ ունեցած պարտքս կը վճարեմ . . . : (կ'ենայ)

ՊԱՏԿԵՐ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Աճական ատենին գաղտախորհրդունեան դանլիճին մօտ սրահ մը: —
 Խորը դուռ մը: — Կողմնական դուռեր: — Խորը երկու ածուռ, ձախ կող-
 մը ածուռ մը, առաջին նկարարող, աջ կողմը փայտէ նստարան մը, առաջին
 նկարարող: — Խորը բաց ըլլալով՝ ատենանը ներկայացընել պէտք է. նա-
 խագահը հասարակութենէ չտեսնուիր. միայն երեք անյենարան նստարան-
 ներ կը տեսնուին, նոյնպէս եւ զինամարդիկ. դատաստանի ընթերցումը կար-
 դացուելու ժամանակ:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՏՕՊԸՆՅՕՆ, ԱՏԵՆԱԴՊԻ ՄԷ:

ՏՕՊ. (յախ կողմէն կը գրէ, Արեւադարձն որ կ'անցնէ) Պարոն Ա-
 տենազպիր, տուէք ինձ երդմնադատոյց ներկայացուած պաշտօնա-
 դրերը որ նորէն կարգամ: (Արեւադարձը թողնելը կողմէն անոր)
 ժամը քանի է:

ԱՏԵՆԱԴՊԻ. Ժամը ինն է, Պարոն:

ՏՕՊ. Բան մը ըսուիլը լսեցիք . . . դաղտախորհրդունեանը եր-
 կայն պիտի տեսէ:

ԱՏԵ. Ո՛չ, Պարոն . . . Երդմնադատները աղէկ համոզուած
 կ'երևէին:

ՏՕՊ. Եւ ամբաստանեալները . . .

ԱՏԵ. Վրսեն թէ անոնցմէ մին չկրցեր է շունչ առնուլ փոքր
 բանտին մէջ եւ մարեր է:

ՏՕՊ. Գոցէ Լրդիւրքն է:

ԱՏԵ. Ո՛չ, Պարոն . . . ամբաստանեալ Լրդիւրքը իւր բոլոր
 սրբութիւնը, իւր բոլոր ոյժը կը պահէ . . . ամբաստանեալ Քու-
 բիզն է մարողը:

ՏՕՊ. Անօգուտ անգլիսիներն պէտք չեն: Թէ որ ամբաստա-
 նեալները չեն կրնար այդ բանտին մէջ շունչ առնուլ, ուրիշ տեղ
 փոխադրել տուէք զանո՛ք . . . հոս իսկ . . . սովորական զգու-
 շութիւններով . . . : Գիտէք որ՝ թէ հոս եւ թէ վարը ըլլան, դա-
 տաստանի առաջին կոչումին երևելու համար ձեռքի տակ են:

ԱՏԵ. Լաւ, Պարոն: (յախ կողմէն գրէ ինչ-որ բան և ժերօճը կը գրէ-
 թէ որ պահանջարկն ընդունել կ'ուզէ ներս գրնել. անոր հետ կը խօսի)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՆԱԾԵՔ, ԺԷՐՕՄ:

ԺԷՐ. (Արեւադարձն) Պարոն, յանուն երկնից, թող տուէք որ
 Պ. Տօպէնթօնի հետ խօսիմ:

ԱՏԵ. (Ժերօճի) Այո միջոցին անկարելի է, հեռացէք:

ՏՕՊ. (աղմուկ լսելով) Ի՞նչ է ան . . . :

ԺԷՐ. (յախ կողմէն գրէ) Պարոն Տօպէնթօն . . . Պարոն Տօ-
 պէնթօն: Ի՛ս եմ, Ժերօճն է . . . :

ՏՕՊ. (Ժերօճի ձայնալով) Ա՛հ, եկէք, եկէք: (Արեւադարձը աջ
 կողմէն կը գրէ)

ԺԷՐ. (Տօպէնթօնի) Շնորհակալ եմ. . . ժամէ մը ՚ի վեր վարը
 բակին մէջ կ'ըսպասէի. կը յուսայի ձեր անցնելը տեսնել: Բան մը
 չունիք ինձ ըսելու:

ՏՕՊ. Լաւ բան մը չկայ: Սակայն աղէկ պաշտպանուեցաւ:

ԺԷՐ. Այո, իւր փաստարանը լաւ խօսեցաւ, բայց ի՞նչ բանի
 կը ծառայէ տաղանդը առանց ապացոյցի . . . :

ՏՕՊ. Օ՛ն, պէտք է որ սրտիս վրայ եղածը ըսեմ ձեզ . . . :
 Ես Լրդիւրքի դատարոն եմ, այլ ես իրաւունք չունիմ իր բարե-
 կամն ըլլալու. սակայն երբ ինքզինքս կը հարցափորձեմ, երբ իմ
 սրտիս խորը կ'իջնեմ, պէտք եղածէն աւելի հպատակած կը զըստ
 նեմ ինքզինքս քան ինչ որ զօք չէք. իւր դժբաղդութեան ա-

Ղև՝ ևս աւելի կարեկցութիւն ունիմ անոր համար, զոր պիտի դատապարտեն, քան զոր դուք չունիք, դուք՝ որ անոր հայրն էք:

ԺԻՐ. Պարոն՝ Տօպէնթօն, երեյթներու վրայ մի դատէք . . .

ՏՕՊ. Գատափիճոթեանց ժամանակ, կրնայիք իրեն օյնութեան հասնիլ, զայն միտարել . . . կրնայիք զայն պաշտպանել: Երգմնագատները և դատաւորները զձեզ անոր քով տեսնելով՝ սրտերնին պիտի շարժէր. դուք թող տուիք զինք, վախցաք ամօթէն: Գէշ ըրիք այդ, Պարոն ժէրօմ, գէշ բան ըրիք . . . :

ԺԻՐ. Այո, Պարոն, ամօթէն վախցայ:

ՏՕՊ. Գիտէք որ ձեր անտարբերութիւնը Լըզիւրքի գատին փաստաւ, գիտէք որ շատ մարդիկ կասկածեցան թէ հայր մը իւր որդին այսպէս երեսի վրայ ձգելու համար՝ ոճրին առաջին ապացոյցը ունենալ պէտք է: (Արենադպէրը ալ կողմէն է յոյն և ժէրօմի կը յօդուայ)

ԺԻՐ. Պարոն, ալ այսուհետև պէտք չունիմ մարդոց ենթադրութիւններով զբաղելու: Միայն մէկ բան գիտեմ. այն է թէ Աստուած արդար է. միայն մէկ բանի կը յուսամ, այն է թէ Աստուած բարերար ըլլալու է: (Արենադպէրը նշան կ'ընէ անոր որ պէտք է յօդուայ)

ՏԵՍԻՆ Գ.

ՆՈՅՆԷ, ԼԸԶԻԻՐԷ, ՇՕՐԱՐ, ՔՈՒՐԻՈՒՆ:

ՏՕՊ. (Ժէրօմ) Ձէք կրնար հոս մնալ, ահա ամբաստանաւորները:

ԺԻՐ. (Տօպէնթօնի) Ո՛հ, պիտի չխօսիմ իւր հետ: Պիտի պահուիմ . . . թող տուէք միայն որ տեսնեմ զինք: (Տօպէնթօն նշան կ'ընէ որ մէկ դէպքով. Արենադպէրը յետ կողմէն է յոյն և ժէրօմի կը յօդուայ)

ՅՕԲ. (ալ կողմէն յոյնելով) Շնորհակալ եմ . . . հոս աւելի աղէկ է, տեսա՞ք հիմա. հոն վարը կը խեղդուէինք: (Քուրիօն կը յոյնէ)

ՏՕՊ. (ամբաստանաւորներուն) Հոս պիտի սպասէք . . . այս դուրսը

բանին դրան պէս ունկնդրութեան սրահին վրայ կը բացուի . . . :
Նստեցէք: (ալ կողմէն յոյնելով է յոյն և ժէրօմի կը յօդուայ)

ԼԸԶ. (Պարոն ալ կողմէն յոյնելով և Տօպէնթօնի) Շնորհակալ եմ, Պարոն: (Ժէրօմը պէտքերը կը դնէ իր կողմէն. . . : (Ժէրօմ զիտէր է յոյն և ժէրօմի կը յօդուայ)) առանձին . . . առանձին այս աշխարհիս մէջ, բոլոր զիս սիրողներուն արհամարհանօքը և սոսկումնովը . . .

ՔՈՒՐ. (Շօքաբէ) Միթէ անմեղի մը այսպէս տառապիլը տեսնելով, Շօքար, սիրտդ չեցաւ իր . . . : Նայէ՛ հեղ մը. և ոչ իսկ իւր հայրը հետը կը խօսի . . . :

ՅՕԲ. Ինչո՞ք փափկասրտութիւն խնդրել պէտք չէ. ևս այդ բանը չունիմ . . . : Եթէ պրծինք, մեզի հետ ինքն ալ կ'ազատի. և եթէ մեռնինք . . . լաւ ուրեմն, իմ ետեւէս աշխարհ թող վերջանայ . . . :

ՔՈՒՐ. Բայց վերջապէս եթէ երեքնիս ալ դատապարտուած եմ, ալ ևս ազատում չկայ, այն ժամանակ կրնայ խոստովանուիլ թէ այս խեղճ մարդը յարցանք չունէր:

ՅՕԲ. Գուցէ ի՞նչ կ'ըսես կոր . . . ազատում չկայ . . . : Լաւ ուրեմն. ո՞ր գններ, վճարեցի՞ք բողոքարկութիւնը, Գործադիր ատենանէ խնդրուելու շնորհքը և Հինգ Հարիւրոց ատենանը . . . : Եթէ խոստովանիս թէ այս խեղճ մարդը անմեղ է, այն ատեն խոստովանած կ'ըլլաս թէ դու ես յանցաւորը . . . անբան . . . բողոքարկութիւնդ չընդունիր, և յետոյ . . . վըզթ . . .

ՔՈՒՐ. Ճիշդ է:

ՅՕԲ. Ասկէ գատ՝ կը սիրեմ ես Տիւպօսքը. չեմ ուզեր որ փորձանք մը դայ գլխուն:

ԼԸԶ. Պարոն Տօպէնթօն:

ՏՕՊ. Հրամայէք:

ԼԸԶ. Վերջին վայրկեանիս կը մօտենամ. ժամէ մը գուցէ վայրկեանէ մը ատենին վճիռը պիտի ազատէ՛ կամ ընդ միշտ պիտի զարնէ զիս . . . : Այլ ևս ձեզ ստելու շահօգուտ մը չունիմ. ինչ հոգս է միայն անձի մը յարգանքը քանի որ ամբողջ փիեղեքին աչաց առջև պիտի անպատուիմ . . . : Լաւ ուրեմն. կ'երդնում,

Պարոն Տօպէնթօն, որ չգործեցի այս ոճիրը որով կ'ամբաստանեն զիս. կ'երգնում' Աստուծոյ վեհափառութեան վրայ որ կը լսէ և պիտի դատէ զիս :

ՏՕՊ. Աստուած պիտի դատէ երկինքը զանոնք՝ որք երկրի վրայ գտնեցին : Լաւ ուրեմն, պիտի չլախնամ օր մը իւր աստեղին առջև ներկայանալու : (Ժէ-լէ և Տէրէէ յի իոզէն կոբան, և Արեւ-դարէն Ֆաշէրէ կը ցոյցէն որ կը իւրոս որ աշտէն) Ես որ այս գործը ուղղեցի, և իմ խղճմտանքս ինձ պիտի չյանդիմանէ երբ վեհագոյն դատարրին ըսեմ. Լըզիւրք յանցաւոր էր . . . :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՆՈՅՆԵ ԺԻՒԻՒ ՏԻՏԻԷՆԵՐ ԿՆԷԼԸ :

- Քիի. Ո՛՛՛. անմեղ է նա :
- ԼԸԶ. Աղջիկս . . . ի՞նչ կ'ըսէ . . . :
- ՏՕՊ. Գո՛ւք էք, Ժիւլի :
- Քիի. (Կիւրբուր) Ա՛՛՛, Աղջիկս :
- ԼԸԶ. Ժիւլի . . . զաւակս . . . :
- Քիի. (Լըզիւրքի և Ժէրէֆ) Ո՛՛՛, հայր իմ, ո՛՛՛, պապս, ազա՜ստանձ է :
- Քիի. Խենդեցա՛ւ այս, Աստուած իմ . . . :
- ՏՕՊ. Խե՛ղճ զաւակ . . . :
- Քիի. (Տօպէնթօն) Պարոն Տօպէնթօն, ատենին իմաց տուէք, գաղտնախորհրդութիւնը առկախել տուէք . . . ըրէք ըսածս, Պանրոն, ըրէք : Այն ապացոյցը զոր այնքան անգամ փնտնեցինք, այս ուրիշ տեղ գտնուած վկայութիւնը՝ զոր հայրս չյաջողեցաւ երբէք գտնել . . .
- ՏՕՊ. Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք :
- ԼԸԶ. Աստուած իմ :
- Քիի. Ա՛՛՛, շունչս կը հասնի . . . շունչս հատու . . . խօսանքէք, Տիտի :

ԼԸԶ. (Եւ աշտէն քաշուց մեծ աշտէն) Ուրիշ տեղ գտնուած վկայութիւն մը . . . խօսեցէք, Տիտի . . . խօսեցէք :

ՏԻՏ. (Տօպէնթօն) Եթէ ապացոյցանք թէ Պ. Լըզիւրք ծաղկամայն Տիւն՝ ժամը եօթնուկէսին Բարիւն էր, պիտի հաւատա՞ք թէ անմեղ է :

- ՏՕՊ. (Տէրէէ) Ո՛՛՛, անկարելի է :
- Քիի. (Կիւրբուր) Ո՛՛՛, այո՛, անկարելի :
- ՏԻՏ. (Տօպէնթօն) Պիտի հաւատա՞ք թէ անմեղ է . . . :
- Քիի. (Կիւրբուր) Ափսո՛ս :
- ՏՕՊ. (Տէրէէ) Տեսնենք. առէք ապացոյցը . . . :
- Քիի. (Կիւրբուր) Առէք :
- ԼԸԶ. Ի՞նչ է ուրեմն . . . :
- ՏՕՊ. (Ժէ-լէ) Ի՞նչ է այս . . . :
- ՏԻՏ. Այն Շօրարի արձանագրութեանց գիժերը :
- ԼԸԶ. (աշտէն) Ազատած եմ :
- Քիի. (Տէրէէ և Տօպէնթօն) Լաւ ուրեմն . . . ի՞նչ . . .
- ՏԻՏ. (Կիւրբուր) Լաւ ուրեմն, այս գիժերը կը պարունակէ այն ապացոյցութիւնը որ Պ. Լըզիւրք Բարիւն էր ժամը եօթնուկէսին կարողացէք :
- Քիի. (Եւ ուր քաշուց մեծ. որ քաշուց և Շօրարի ելած քերէ շօրարի է, քաշուց և Շօրարի ելած և ներս քաշուած են) Ո՛՛՛, այո՛. կարողացէք . . . :
- ՏՕՊ. (աշտէն քաշուց և քաշուց) Բայց . . . բան մը չիմ տեսներ . . . կեցէք . . . ո՛՛՛ . . .
- ՏԻՏ. Ինչպէ՛ս. բան մը չէք տեսներ . . . :
- Քիի. (Տօպէնթօն ձօպնալով) Թող տուէք որ ցուցրեմ . . . :
- ԼԸԶ. (ապրէնով) Այո՛, ծաղկամայն Տիւն թուականը նայեցէք :
- Քիի. (Կիւրբուր) Թշուառներ . . . Թշուառներ . . . :
- ՏՕՊ. (ապրէնով և աշտէնով) Լաւ կը տեսնեմ քանի մը բառեր որք ծաղկամայն կը նմանին : (Լըզիւրքի) Թող ց հաքերը կը տեսնեմ, բայց ամեն ինչ քերթուած, ջիջուած, անթթեղնելի են :
- ՔՕԲ. (որ աշտէն կը լսած է) Հասկըցայ՝ Տիտսոսին դորձն է :

ՏԻՏ. (Տօղեմբօնի յեռփն գերբ առնելով) Աւրուած . . . անըն-
թեռնի են . . . այն . . . այն . . . այն . . . :

ԼԸԶ. (նորարանին շրայ կ'իյնայ նորեն ուժաւառի: Իւր աղկիւն ժերօֆ
ուժ անցած է որ նայնդեա այս պարտահարին շրայ ուժաւառի եղած է):

ՏԻՏ. (գերբ Տօղեմբօնի յեռփն կ'առնէ և կը լնդիւարտ) Պարոն, կը
տեսնէք որ աւրեր են, նայեցէք . . . բայց, ո՛վ է ընողը, Աս-
տուած իմ. . . : (Ժէ-լէէ) Այս զիրքէն չհեռացա՛ք, Ժիւլի . . .

ԺԻԻ. (Տէրէէ) Ո՛չ. իմ զաղտապահարանիս մէջ պահեցի զայն
հաղուեցու միջոցիս, և հոն գտայ նորէն:

ՏԻՏ. Միայն ժանն կրնայ առած ըլլալ զայն, միայն ժանն:
(կ'առնէ դուրս ելնել)

ԺԻԻ. (կեցընելով շառ) Ո՛հ, անկարելի է . . . ժանն՝ զոր ազա-
տեցի՛ . . . :

ԼԸԶ. (կնդնինէն ելած) Ո՛վ է ընողը, ուրեմն . . . ո՛վ է այն
թշնամիս՝ որ այս կերպով ուզէ կեանքս և պատիւս գողնալ:

ՏԵՍԻԼ Է.

ՆՈՅՆՔ, ԺԱՆՆ:

Ժ-նն ի-ի ի-գէն ի-նելով և հ-գէն ի-նգէն Բ-նել կը-նուով:

ԺԻԻ. }
ԺԻԻ. }
ՏԻՏ. }
ԼԸԶ. }
 } Ժանն . . . :

ԺԱՆՆ. Ո՛հ, բռնեցէք զիս, վասն զի ոյժս կ'ըսպառի:

ՏՈՊ. (անոր մօտենալով) Ի՞նչ ունիք . . . կը տառապիք . . . :

ԺԱՆՆ. Այո, այո:

ԺԻԻ. (Տօղեմբօնի) Օգնութիւն, Պարոն: (Տէրիէ ժաննը կը նըս-
տեցընէ և Տօղեմբօնի կ'երթայ մարդ կանգնուած. Ժանն կը կեցընէ շայն)

ԼԸԶ. Ժանն . . . Ժանն . . . :

ԺԱՆՆ. Թող տուէք զիս, մարդ մի կանչէք խօսքս լմացընելս
առաջ, Պարոն: Քիչ մը առաջ, մարդ մը մտաւ Օրիորդին սե-
նեակը, պատահանէ մը զոր կարեց. արդ, զիտէք թէ ինչ ընե-
լու կողար այս մարդը: Տեսայ զինք, ճանչցայ զինք, ուղեցի պո-
ռալ, բռնել տալ զինք, զիս զետին տապալեց և խոյս տուաւ:

ՏՈՊ. Իրենց հայրը ազատելու համար մանուկներէն հնարուած
գորովահան ստախօսութիւն մ'է այս . . . բայց, ալ շատ ուշ է:

ԺԱՆՆ. (որոք էլնելով) Ստախօսութիւն մ'է . . . և այս վէրքը,
աս ալ ստախօսութիւն մ'է: (Իւր կործիւն կը բռնայ)

ՏՈՊ. Արիւն . . . :

ԺԻԻ. Բժիշկ մը . . . բժիշկ մը . . . :

ՏՈՊ. Կ'ըսէք, թէ այն մարդը զարկաւ զձեզ . . .

ԺԱՆՆ. Դաշայնի հարուածով մը . . . :

ԱՄԵՆՔ. Ա՛հ . . . :

ԺԱՆՆ. (Տօղեմբօնի) Այս մարդը, Պ. Լըզիւրքի կենդանի պատ-
կերն է. զիպուածը՝ մի և նոյն դէմքը տուած է մարդոց թէ՛ ամե-
նէ վեհանաճնին և թէ՛ ամենէ չարագործին. հարցուցէք սա երկու
պարոններուն եթէ կը ճանչնն զինք, զայն՝ որու վրայ կ'ուզեմ խօ-
սիլ:

ՔՈՒՐ. Աստուած իմ:

ԺԱՆՆ. (անոնց երթալով) Լաւ ուրեմն, լուր կը կենան. զեռ ա-
նոր անունը չտուին . . . լուր թիւն կը պահէք, Պ. Քուրիօլ:

ՔՈՒՐ. Բայց . . .

ԺԱՆՆ. Ո՛վ ուրեմն շահօգուտ մ'ունի թողլու որ Պ. Լըզիւրք
զատապարտուի. ո՛վ ուրեմն կրցաւ պատուհան մը խորտակել որ-
պէս զի դայ անոր անմեղութեան ապացոյցը ջնջէ. ո՛վ ուրեմն ոճ-
րագործութեան մէջ այնքան վարժ է, որպէս զի մէկ հարուածով
կին մը սպաննէ այնպիսի անվրէպ հարուածով ինչպէս իմ ընդու-
նածս . . . :

ՔՈՒՐ. (տոհմաւե ետ ետ տաշտելով) Սոսկալի՛, սոսկալի՛:

ԺԱՆՆ. (Բոսթօնի երթալով) Օ՛ն, քիչ մը քաջութիւն ունեցիք,
մարդոցմէ յուսալու բան մը չունիք, զոնէ Աստուծոյ գթութեան

արժանի եղևք . մարդասպանին անունը տուէք . . . տուէք անոր անունը :

ՔՈՒՐ . (Աւագնէրէ աւելի եւ աշակերտ) Ո՛Տ . . .

ԺԱՆՆ . (Ըօքաբէ երբեք զոր անկողնիէր է) Եւ դուք . Պարոն , զգուշացիք , ձեր կիներ պիտի խոստովանի թէ որ դուք չէք խոստովանիր : Գեռ լուռ կը կենար : Տեսէք . . . կը մեռնիմ ես , կը մեռնիմ այն թշուառականէն զարնուած . Ես . իր որդւոյն մայրը . . . : Կուգէք խօսիլ . չէք ուղիւր վեհանաճարութեան յօժարութիւնով մը ձեր յանցանքը նորէն ծախու առնել . . . ո՛չ . . . լաւ ուրեմն , իմ արիւնով պիտի նշանեմ զձեզ : (Ժանն Ըօքաբէ կը գոչէ որ կը կենար)

ՅՕԳ . Կայծակներ : . . .

ԺԱՆՆ . (Գեռնէն ինքնուրու) Եւս անդամ ա՛յ , նորէն՝ Տիւպօսքի մեղաւորները պիտի բլբար :

ԸՄԵՆՔ . Տիւպօսք . . .

ՔՈՒՐ . Ընձոր . . . շնձոր . . . :

ԺԱՆՆ . Ե՛Տ . կը խոստովանի . . . :

ՔՈՒՐ . Կը խոստովանիմ . . . :

ԼԸԶ . Զա՛ն . Տա՛ն . մերջապէս : . . . (չարժաւանք)

ՅՕԳ . (Գեռնէն) Կը խոստովանի որ Տիւպօսք անունով մարդ մը կայ՝ որ Պ . Լրգիւրբի կը նմանի :

ՔՈՒՐ . Ե . . .

ՅՕԳ . (Գեռնէն) Ե՛Տ . անտիտան , դեղաճառ կը կենի :

ՔՈՒՐ . Գիտեմ . բայց կը խոստովանիմ . . . կըցայ յանցանք մը գործել , բայց երբու յանցանք պիտի չգործեմ . կը խոստովանիմ . . .

ԼԸԶ . Ընորճակայ եմ , շնորճակայ եմ . Եստուած իմ . . . :

(Տիւպիէ և Ժանն Լըզիւրբի Բաւալայ մեջ կը նկատեն)

ՅՕԳ . (Ըօքաբէ մտնելով) Բայց դուք . Ըօքաբ . գեռ . կուրանար . արհաւիր չէ . . .

ՅՕԳ . (չիմարէ) Ե՛ս . . .

ԼԸԶ . Ո՛Տ . ուրացէք եթէ կ'ուզէք . Պարոն . կը ներեմ ձեզ , զաւակները գրկեցին զիս :

ՅՕԳ . (Գեռնէն) Ես զաւակ չունիմ . . .

ՅՕԳ . (Ըօքաբէ) Գեռ կը պնդէք Տաստատելու որ Լրգիւրբ մարդասպան մ'է . . . :

ՅՕԳ . Լաւ ուրեմն . . .

ԺԻԻ . (Ըօքաբէ գաղտնի) Ե՛Տ . Պարոն , դիտե՛ք . ընորճ . րէք , Քչմարաութիւնը , Քչմարաութիւնը : Կայեցէք . ընկերներդ խոստովանեցաւ . . . : Գուք այ խոստովանեցէք . բա՛ն մը , դէժ միայն մէկ բառ . և հայրս ազատած է :

ՅՕԳ . (Ինքնուրու) Կայծակներ . . . բսել է որ զլուխ կը սրահանջէք . . . : Լաւ ուրեմն . ըստ որում պատրոյզը արծարծած է , քանի որ ահա ամեն բան դիտելու կամ գրեթէ դիտելու . . . հաւատս մկայ . քանի որ ուրանալու միջոց չկայ . . . : Լաւ ուրեմն , կը խոստովանիմ , Լրգիւրբ անմեղ է . . . և քանի որ Գեռիւր Տիւպօսքին անունը յայտնեց . . . աղէ . ես անորմէ աւելին պիտի ըսեմ . . . : (չարժաւանք) Եւր . Տիւպօսքն է այս մարդասպանութեան զաղափարը տուողը . անոր հետն էր որ Լիւթօսքն պացնիւր . կը ստեն անոնք՝ որք կ'ըսեն թէ Լրգիւրբը մեր հետ տեսանի Լիւթօսքն . իրենց տեսածը Տիւպօսքն էր : (Ժանն) Զիմն . զո՛ճ եղաք . զլուխ տուի ձեզ : Բայց . օն անոր , վերջապէս երևելէ ընծայ մ'ալ չէ ձեզ ըրածս : (Երբ կ'երևայ)

ԺԱՆՆ . Տարէք զիս , ա՛յ կրնամ մեռնիլ : (Կը տանն զիս . Բաւալայ մեջ կ'ըսէ Ժանն և Ժանն կը կոչեն)

ՅՕԳ . Ներեցէք ինձ , Լրգիւրբ . ձեր պատիւը կը վերադարձրեմ ձեզ : (Յետեւ կը համբարեն)

ԺԻՐ . (Ձանրութեամբ կը մտնայ . կը գոչայ . կը քողարկէ . Խորէն Ենթիւնուտ մը կը ձերարբէ . . .) Ներէ՛ , ներէ՛ , ներէ՛ . . .

ԼԸԶ . (Երբ Ետեւ կը վերադառնա և կը գրէ շայն) Զայր իմ . . . : հայր իմ . . . :

ԺԻՐ . Զաւակս . բարի դաւակս . . .

ՅՕԳ . (այս միջոցին ինքնէն մը վրայ Բան մը կը գրէ և Բաւալային կուրայ որ շատ մը քառք կ'ընէ և կ'ընէ կը վերադառնայ) Եւս ատուսակը Յանցողատ աստեղին նախադասին տար . թե՛ղ ամեն ինչ՝ ի կախ թողու . . . շնտ . շնտ . . . :

Ժիի. (խոր հօր) Եւ Տիմակ, բարի հայրս, ո՞վ պիտի համարձա-
կէր դատապարտել զձեզ. . . :

ՏՈՊ. ո՛հ, ո՛չ, դեռ ժամանակ կայ և Տիմա կուղամ. . . (բռն-
դասանին որ ներս ին մտնէ) Լսա ուրեմն, Ժօղէֆ, տոմսակս . . . :

ԲԱՆՏԵՊԸՆ. Անկարելի է, Պարոն, Երգմադատք իրենց վճի-
որ արձակեցին : (պալատին շնորհակալ ին հուլէ)

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆԷ. ԱՏԵՆԱՆՊԵՐԸ :

ԱՏԵՆԱՆՊԵՐԸ. (խորէն ին մտնէ. որտեղ բաց ին մայ և աճիւստան
նէլոց տեղը ին տեւնուտի. զինամարդիկ հասարակութեան գիմացն են) Ա-
տեանը ամբաստանելոց կ'ըստատ . . . : (Երեւ աճիւստանէն ին
խորը երեցած նապարաններուն խորքին ին մտնէ)

ԶԱՏՆ ՆԱՆԱՊԱՆՆԻ. (որ ին լուսնի բաց հասարակութեան զբեմնաւոր)
Պարոն ընդհանուր դատախազին դատապահանջմունքը լսուած . ամ-
բաստանելներուն սաշտպանութիւնները լսուած . տեանելով Երգ-
մադատից վճիռները՝ ատեանը մահուան կը դատապարտէ Քուրի-
օլը, Ծորարը և Լըզիւրը :

Ժիի. }
ՏԻՏ. }
ՏՈՊ. }
Ժիի. }

ԼԸԶ. (զանոնք ցոյցնելով և իրիւրի) Ահա դատաւորներս . . . և
ազատ կաշուցին զիս . . . :

ՏՈՊ. Լըզիւրը, Ես պիտի ազատեմ զձեզ :

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ՊԱՏԿԵՐ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

ԲԱՆՏԱՊԱՀԱԿԱՆՈՅ

Քատրոնը կը ներկայացընէ պալատին զմէթը. խորը՝ վանդակաշերտը,
որու ետեւ պահանորդ մը կը պտըտի. բանտապանը վանդակաշերտին դրան
կը կռնի. կրնան թէ՛ աջ եւ թէ՛ ձախ կողմէն մտնել, առաջին նկարարոյ
վանդակաշերտէն սերս :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԲԱՆՏԱՊԱՀ. ՏԻՏԻ :

ԲԱՆՏԱՊԱՀ. (Տիւրկէ՛ որ ներս ին մտնէ) Ի՞նչ կ'ուզէք, Պարոն .
ՏԻՏ. Նամակ մը ընդունած եմ Պ. Տօպէնթօնէ, որ հոս ժա-
մագրութիւն կը տայ ինձ :

ԲԱՆ. Ուրեմն, սպասեցէք :
ՏԻՏ. Հարցում մը, բարեկամ. . . Ի՞նչպէս է Պ. Լըզիւրը .
ախոսո՞ւ, զաղտնի բանտն ըլլալէն ՚ի վեր զինքը շտեմանք : (տակ
կոտայ անք)

ԲԱՆ. (Մերթէլով) Շնորհակալ եմ, Պարոն. երբ խնդիրը Պ. Տօ-
պէնթօնի հնազանդելու վրայ է վարձատրութեան պէտք շունիմ .
դատապարտեալ Լըզիւրի համար կը խօսիք ինձ . . . այն խեղճ
մարդը . . . ա՛հ, շատ աղէկ է . . . :

ՏԻՏ. Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, ինչո՞ւ այսպէս կը գիտաք իւր վրայ :

ԲԵՍ. (Տօնօրհնութիւն յիշուի ինչ յիշուի) Ահա Պ. Տօնօրհնութիւնը, նա պիտի ըսէ ձեզ ինչ որ չեմ կրնար ըսել. . . . (Ինչ չեմ)

ՏԵՍԻՒԼ Բ.

ՍՈՊԵՆՔ, ՏՕՊԵՆՔՕՆ.

- ՏԻՏ. Ձիս կանչել տուեր էք, սիրելի Պարոն :
- ՏՕՊ. Ահսոս, այո . . . դուք քաջասիրտ, հանգարտաբարոյ անձ մի էք, Պ. Տիտիէ . . . նախ ձեզ պիտի սրտամեմ աղէտալի գոյժը . . . ահա ինչու աղաչեցի զձեզ որ հաս գաք :
- ՏԻՏ. Ա՛հ, Աստուած իմ :
- ՏՕՊ. Բողոքնիս մերժուեր է :
- ՏԻՏ. Մերժուեր է, մերժուեր է, անմեղի մը բողոքը . . . :
- ՏՕՊ. Գիտէք, բարեկամս, որ երբ վճռաջինջ ատենը դատ մը կը վերաքննէ, ուրիշ պաշտօն մը չունի բայց եթէ ձեռ թեւակատարութիւնները ճշգրտելու և ոչ թէ դատավճռի մը արդարութեան կամ անարդարութեան նայելու : Թէ որ դատավճիռ մը անարդար է, եթէ կանոնաւոր կերպիւ տրուած է, վճռաջինջ ատենը զայն կը վաւերացնէ :
- ՏԻՏ. Բայց այն ատեն . . . Պարոն . . . քանի որ բողոքնիս մերժուեր է . . .
- ՏՕՊ. Սիրելիք իմ Տիտիէ, հոս բերել տուի զձեզ որպէս զի յորդորեմ զձեզ որ Լըզիւրքի հայրը և աղջիկը անանք. աշխատեցէք զանոնք հանգարտեցրնելու, ջանացէք որ տեղի ունեցածներն բան մը չհիմանան . . . և . . . իմ վրայ վստահ եղէք . . . ուր են անոնք . . . :
- ՏԻՏ. Երկուքն ալ գնու այս առտու խեղճ ժաննի վրայ կը հրուկէին որ ամեն մ'ի վեր միայն իւր ունեցած քաջութեամբ կ'ապրի, և որմէ երէկ բժիշկները յայտնին կարեցին :
- ՏՕՊ. Ինչ՞ զ'զո՞հ . . . ցարդ Տիւպօսքի գոյութիւնը ձանձրնե-

իւ պիտի ծառայած ըլլայ միայն իւր անձնութիւնը : Ոստիկանութեան բոլոր խուզարկութիւնները պարզուին եղան . . . : Ա՛հ, եթէ այն թշուառականը գտնէին . . . բայց, ո՛չ. ամեն բան Լըզիւրքի գեմ կը դաւակցի . . . ամեն բան . . . :

ՏԻՏ. Բայց վերջապէս, Պարոն, ի՞նչ պիտի ընէք հէք դատարտեալին համար . . . :

ՏՕՊ. Պիտի զիտնաք երբ ժամանակը դայ : Բարեկամացդ տունը գարձիք . . . ըսէք Օրիորդ Ժիւլիի, ըսէք Ժէրօմի որ աճապարեն, թող երթան շուտով գործադիր ատենին պաղատանդրելու, եթէ ոչ Լըզիւրքի շնորհքը, զոր պիտի շնորհեն քանի որ բարձրագոյն ատենը այս իշխանութիւնը չտար անոր, գէթ վճռին երկարաձգութիւնը . . . : Այս միջոցիս՝ Տիւպօսքը պիտի գտնենք . . . և, Տիւպօսքը գըտնուածին պէս, նոր դատ մը պիտի սկսուի, ուրիշ հայրերնից աղատ և յաղթող պիտի ելնէ . . . վայրկեան մը մի կորսնցընէք, Տիտիէ . . . գնացէք, գնացէք . . . :

ՏԻՏ. Ա՛հ, կը վազեմ . . . կը վազեմ . . . (Գոչում կ'ելնէ)

ՏԵՍԻՒԼ Գ.

ՏՕՊԵՆՔՕՆ, ԲԵՆՏԵՊԵՆ.

- ՏՕՊ. (Վանդակաշէքօն ինչ չեմ) Ժօզէ՛ք . . .
- ԲԵՆ. (Ինչ չեմ) Տէր իմ . . .
- ՏՕՊ. Այդ վանդակին դուռը գոցէ :
- ԺՕՋԻՓ. Ահա, Պարոն :
- ՏՕՊ. Արնամ վստահիլ քու վրայ, ինչպէս որ շատ անգամ խոստացած ես ինձ . . . :
- ԺՕՋ. Պարոն, կիսն՝ որ Սարսափի ժամանակները, Տիտիէ աղջայլի ծառայութեան տակ էր, Յեղափոխական ատեննէն պիտի դատապարտուէր, բայց դ՛ուք ազատեցիք զայն. այն ատեննէն ի վեր յաւիտենական երախտադատութիւն մը երդու ընցայ ձեզ, ինչ կ'ուզէք ինձմէ, ըսէք :

ՏՊՊ. Դատապարտեալ Լըզիւրքի քով պիտի ելնես :

ԺՅԶ. Ճիշդ ժամն է :

ՏՊՊ. Ահա՛ ծրար մը զոր իւր սեղանին վրայ պիտի դնես . խնամով պահէ՛ դայն , մարդ չտեսնէ . . . :

ԺՅԷ. Լաւ , Պարոն :

ՏՊՊ. Եւ ապա , դատապարտեալին ըրածով մի՛ զբաղիր , կը լըսեն . մնացորդը ինձ կը վերաբերի . գնա :

ԺՅԸ. Ա՛նմիջապէս : (յո՛ւն էն ինչ Բէնէ)

ՏՊՊ. (առանձին) Օրէնքին հնազանդելով քիչ մնաց որ անմեղի մը արիւնը պիտի թափէի . . . ո՞վ կրնայ մեղադրել զիս այս զոհը ազատելու համար աշխատելուս . . . :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՏՊԳԵՆԹՕՆ, ԺԵՐՕՄ :

ԺԻԲ. (ա՛յն էն ինչ Բէնէ Բըլըրըն շփոթած) Պարոն . . . Պարոն . . .

ՏՊՊ. Դո՛ւք էք , Ժէրոմ , դո՛ւք . . .

ԺԻԲ. Ի՛նչ իմացայ . . . Ի՛նչ կ'ըսեն . . . Ի՛նչ է պալատին մէջ եղած այս շարժումը . . . :

ՏՊՊ. Տիտիէն չտեսա՞ք :

ԺԻԲ. Ո՛չ :

ՏՊՊ. Եւ ձեր Ժիւլի աղջիկը՛ :

ԺԻԲ. Հոն վարը , մեր մենաւոր փոքր պարտէզին խորը . . . այն ասան մէջ ուր մեր բոլոր բարեկամները երեսի վրայ թող տունն զմեզ , լուր չէինք ընդուներ , Տիտիէ չէր վերադառնար . Ժիւլի աղջիկը ինձ որ դամ՛ զձեզ գտնեմ . . . ճամբան . . . : Ա՛հ , Պարոն Տօպլընթօն , ո՛րչափ բազմութիւն . . . ո՛րչափ անապարտը մարդիկ խումբ խումբ կը քայլէին , կը խուժէին , ամենքը մի և նոյն ուզում թիւնը կը բռնէին : Որչափ որ կը յառաջանայի ինձ կը

թուէր թէ ամբողջ կ'աւելնար . . . : Քարտիին վրայ հասայ և հազիւ ճամբայ մը կոցայ բանալ . այս ամեն մարդոց դէմքերու վրայ այնպիսի նշաններ կային որք կ'ահաբեկէին զիս . . . : Սակայն միշտ կը յառաջանայի : Աերջապէս Նօթր-Տամի կամրջէն անցայ . . . և անկէ . . . Կրէվի հրապարակին վրայ . . . : Հոն տեսայ . . . : Ահ , Պարոն . . . Պարոն , ըսէք ինձ թէ բան մը չտեսայ . . . :

ՏՊՊ. (տիտիէնէ) Ին՞չ՞ հայր . . . :

ԺԻԲ. (ընկճեալ) Իբա՛ն է որ բողբոջը մերժուեր է :

ՏՊՊ. Ճիշդ է :

ԺԻԲ. Ուրիշ միջոց մը չկայ :

ՏՊՊ. Այս վայրկենիս աղջիկը բարձրագոյն ատենի անգամներուն կ'աղաչէ :

ԺԻԲ. Իշխանութիւն չունին շնորհ բնելու :

ՏՊՊ. Գուցէ դատին երկարաձողութիւնը կը շնորհեն :

ԺԻԲ. Պարոն . . . զիտէք որ կառավարանը կը կանգնեն , եկէք . . . :

ՏՊՊ. Հանդարտեցէք , կ'աղաչեմ . . . :

ԺԻԲ. (Բէնէն ինչ) Եթէ Գործադիր ատենը ներելու արտօնութիւն չունի , չինք Հարիւրոց ժողովը կը մնայ մեզ . . . Եկէք , եկէք : (Տօպլընթօն կ'ըսէ որ ինչն անգամ)

ՏՊՊ. Ատենակալները օրէնքը կը յօրինեն , բայց անոր գործադրութեան չեն հսկեր . . . :

ԺԻԲ. Եւ որովհետեւ Գաղղիոյ մէջ տէր չկայ , որովհետեւ ամեն մարդ իրեն համար կ'ապրի , իւր կամաց համաձայն , ոչ ոք պիտի ըսէ ինձ . Ին՞չ՞ հայր , ա՛ն նորէն քու օրդիդ . ոչ ոք պիտի ըսէ . Գատաւորներ , սխալած էք . դատաւորներ , անմեղ մը դատապարտեցիք . . . պատճառը , վասն զի պարկեշտ մարդ մը ուրիշի մը կը նմանի , այս է իւր միակ յանցանքը , Պարոն . պիտի մեռնի՞ , պիտի մեռնի՞ վատերու , դողերու և մարդասպաններու մահուամբ :

ՏՊՊ. (յայտնի ցողմանէ) Բարեկամս , կը պաղատիմ . . .

ԺԻԲ. Ամեն մարդ զիտէ թէ սրգիս յանցաւոր չէ , անոնք որք

իւր մեղսակիցները կը կոչուէին , այնպիսի հաստաք խոստովանու-
թիւններով արդարացուցին զինք , որ մտաց մէջ կասկածի մը ստուե-
րը շմաց . . . : Այլ ևս ամբաստանեալ մը չէ նա , այլ մարտի-
րոս մը . ինչ հոգ թէ որ օրէնքը զմեզ հարուածող զարհուրելի
դիպուածը շնախատեսց . ինչ հոգ թէ որ քաղաքականութիւնը
դիպուածը տապալելու ազատութիւնը չտար թագաւորի մը . . . :
Պարկեշտ մարդու մը գլուխը՝ Պարոն դատաւոր , Աստուծոյ յա-
ւիտենական կշռին մէջ ամենէ հարուստ թաղին հետ հասարար կը
կշռէ :

ՏՊՊ. Ընորհ ըբէք , հանդարտեցէք . . . : Չեր բամն ըսածը
իմ գլխուս վրայ կը ծանրանայ , բարեկամս . լաւ ուրեմն , մտիկ
ըբէք ինձ :

ԹԻՐ. (Ինչպէս էն եւթ) Մի ըսէք ինձ թէ որդւոյս շնորհը պիտի
մերժեն ինձ . անկարելի է , անկարելի է :

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՈՅՆՔ , ՏԻՏԻԷ , ԺԻԼԻ :

ՏԻՏ. (առաջարկութեամբ ձեռք կը հռնէ) Իրաւ է :

ԹԻՐ. (Տէրիկէ) Մերժեցին : (Ժէլիկէ օրնելը տեսնելով , անոր դէմոք
հէնէ , Ժիլիկէ հաղէն կընայ որդի վրայ կայելէ , էտ բաշկոյ օնջ կ'առնէ շշն)

ԹԻՐ. (Ժիլիկէ) Մերժեցին :

ԹԻՐ. (լալով) Անոնց ստեբերուն ինկայ , հօրս կեանքը խնդրեցի
անոնցմէ , իմս՝ անոր տեղ ընծայեցի . գիտէք թէ բանաղ է նա ,
ըսի իրենց . . . : Այս մարդիկ չար չեն , այս մարդիկ սիրտ մը
ունին , յուզուեցան . անոնցմէ մին լացաւ իսկ և սակայն մերժեցին :

ԹԻՐ. (յոսասահաք) Աստուած իմ . . . Աստուած իմ . . . :

ԹԻՐ. (Ինչպէս էն եւթ , Ռաբբանին օնջ վեր-վար Կայելով . Տօպեն-
թօն) Ես՝ կ'ուզեմ հայրս տեսնել . . . ուր է նա . . . այս մըր-
մուտքող բազմութիւնը . . . այս չարագուշակ պատրաստութիւն-

ները . . . հայրս հոս է , այնպէս չէ՛ , Պարոն . . . դուք որ զինք
դատապարտել տուիք , ձեզմէ կ'ուզեմ զան , վերադարձուցէք ինձ
զան , վերադարձուցէք զան :

ՏՊՊ. (առնէ կոշիկը Կայելով) Լաւ ուրեմն , այո՛ , պիտի վերա-
դարձընեմ զան ձեզ . . . այո՛ , ես որ ձեզ չափ կը տառապիմ .
ես որ այս չարիքն ըրի , պիտի դարմանեմ ըրածս : Հանդարտ ե-
ղէք :

ԹԻՐ. Գո՛ւք :

ՏՊՊ. (էրկոտն ալ օնջ կոշիկը Կայելով) Գիտէի որ այլ ևս յոյս չու-
նէինք , գիտէի որ բողբջը պիտի հերքեն , Գործադիր ատենի մեր-
ժումը գուշակած էի , և այս առտու . ընդհանուր գատախաղին հրա-
մանաց համեմատ՝ պէտք էի մահապարտութեան պատրաստութիւն-
ները հրամայել : Բայց գատաւորի պաշտօնիս հնազանդելով հան-
դերձ՝ ազատ էի իմ սրտիս , մարդկութեան , և ձեզ համար ունե-
ցած բարեկամութեանս հնազանդելու , ձեզ համար , ինչպէ՛ հայր ,
ձեզ համար , ինչպէ՛ որդի , և իրեն համար , ազնիւ մարդէրոս :
Ժամը մէկին , Լըզիւրք իւր սեղանին վրայ ծրար մը գտաւ . այս
ծրարին մէջ նամակ մը կայ , որ կ'իմացընէ իրեն թէ զլեատուը
այսօր տեղի պիտի ունենայ , թէ Հարլէյի փողոցին անկիւնը սուր-
հանդակի կառք մը իրեն կ'ըսպասէ , այս ծրարին մէջ գտաւ նաև
բանայի մը որ իւր բանտին գուռը կը բանայ . . .

ԹԻՐ. (Տօպենթօն) Ա՛հ , Պարոն . . . Պարոն . . .

ԹԻՐ. (Տօպենթօն) Պարոն , դուք մեր աղատիչն էք . բայց եթէ
նրբանքներուն մէջ մէկուն հանդպի , զորօրինակ բանտապետի սպա-
սաւորի՞ մը :

ՏՊՊ. (Ժէրօն) Այն՝ որու կրնայ հանդպիլ ինձ անձնուէր մարդ
մ'է , որու իմաց տուած եմ արդէն և իւր աչերը պիտի գոցէ :

ԹԻՐ. Թէ որ այդպէս է , այս ժամուս՝ գուցէ աղատած է . . .

ՏՊՊ. Այս ժամուս՝ հայրերնիդ այլ ևս վախնալու բան մը չու-
նի , և կառքին մէջ պիտի գտնէ անցագիր մը որմէ պէտք ունի
մինչև Տիլը հասնելու և անկէ՛ նաւ մանելու . . . :

ՏԻՏ. }
ԺԻԻ. }
ԺԼԲ. }

Ո՛Տ . . .

ՅՕՊ. (աօնն հողմ քննելով) Բայց լուռ թի՛ն . . . պահեցէք այդ ուրախութիւննիդ, որպէս զն ոչ որ չկասկածի. այս տեղ ամեն մարդ ձեր հօր ազատութեան կը փափաքի, բայց ամեն ոք պէտք է իւր պարտքը կատարէ: Ժամը երեքին դասապարտեալները դիւանատունը պիտի տարուին դատաստանական վերջին ձևակերպութիւնները կատարելու, և իրենց ազգականներուն վերջին բարևները քնդուներու . . . Ժամը երեքին ստոյգ պիտի ըլլաք թէ ազատած է:

ԺԼԲ. Ժամը երեքին . . .
ՏԻՏ. Քսան վայրկեանէն . . .

ԺԻԻ. Ո՛Տ, սիրաս, սիրաս պիտի կրնայ այսպէս բաբախել մինչև այն վայրկեանը . . . :

ՅՕՊ. Ժամը երեքին երբ միւսները տեսնէք, և զինք չտեսնէք, ո՛Տ, ինքզինքնիդ բռնեցէք . . . :

ԺԼԲ. (Տօպէնիսի) Այո՛, այո՛, անհող եղիք, պիտի բռնենք ինքզինքնիս:

ԺԻԻ. Ո՛րչափ բարի ես, Աստուած իմ. . . :
ԺԼԲ. Աստուած իմ, ներէ՛ մեզ կասկածոտ ըլլալնու համար:

(Երեւոյ՛ տարբեր կը զբոնէ)

ՏԻՏ. Ժամը երկուքին երեք քառորդը:
ԺԼԲ. Բայց ո՛վ է եկողը: (Խորի վանդակագործու ինքնաբերական լինելու, բանագործու, բանաւորու և դասիչի կ'անցնին և յախ հողմը կ'որոնեն, շինամարդիկ և սարկիստներու պաշտօնակալը խորը կը ծնան)

ՅՕՊ. Մի վախնաք . . . բանտին պաշտօնակալներն են ասոնք. միւսն ալ դատապարտեալները միտմարող կրօնաւորն է:

ԺԻԻ. (Դասիչի ցոյցելով) Եւ այս մարդը, Աստուած իմ, ո՛վ է:
ՅՕՊ. (Ժեղիկ) Շնորհակալ եղիք Աստուծոյ, որ անոր ձեռքէն ազատե՛ զՏայրդ, աղօթեցէք անոնց համար որք անոր պիտի վերաբերին:

(Տօպէնիսն աօնն հողմ կը նայի)

ԺԼԲ. Ձեռքդ ինձ սուր, ԺԻԻ:

ԺԻԻ. Այո՛, պապս, այո՛ . . . :
ԺԼԲ. (Տէրիկ) Ո՛րչափ յամբարար կ'անցնի ժամանակը . . .

այնպէս չէ՛, Տիտիկ . . . :
ՏԻՏ. Այո՛, այո՛ . . . :

ԺԼԲ. Քաջութիւն, իմ փոքրիկ ԺԻԻ:
ԺԻԻ. Ունիմ, Պապս . . . :

ԺԼԲ. (Ժեղիկ իւր բազմաջ զօջ առնելով) Գիտես թէ ինչ ըսաւ Պ. Տօպէնիսն. երբ միւսները տեսնէք և զայն չտեսնէք, լաւ պահեցէ՛ք մեր ուրախութիւնը, այս թշուառները չնախատէ՛ք . . . :

ԺԻԻ. (Ժեղիկ) Ո՛Տ, ո՛չ. . . զէչ բան մը պիտի ըլլար այդ . . . ո՛չ. . . Ժամը երեք պիտի չզարնէ՛ երբեք:

ՅՕՊ. (Կոչ) Օ՛ն, փորձառութեան վերջնակէտը կը հասնինք: (Ժամը երեւոյ՛ կը զբոնէ: Ժեղիկ, Ժեղիկ, Տէրիկ իսթովին կը կենան, անյան: Երեւոյ՛ յախ հողմը դուրսը կը նային որ կը բացուի)

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆՔ, ԵՐԿՐԱՅ ԳՈՒՐԿՈՒՄ, ԱՂԱՆ ԵՐԿՐԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ, ԵՐԿՐԱՅ ԳԵՆՆԱՅ:

ԺԻԻ. Մէկ, երկու:
ԺԼԲ. Հետեւին չէ՛ . . . : (Լըլըրտ կ'երկէ, ԺԻԻ կ'ան ազգայն)

ՅՕՊ. Ա՛Տ, կեցեր է . . . :
ԺԼԲ. (Իւր սրտայն դեմ վազելով) Դժբաղդ: Բայց գիտես թէ քու ներողաշնորհումը մերժեր են:

ԼԸՁ. Իմ շնորհանքում . . . : Ձեմ խնդրեր զայն. ներողաշնորհումը՝ միայն յանցաւորի մը կ'ընեն . . . : Եւ ըստ որում արդարութիւնը իւր վճիռը ետ չառնուր, բան մը չունիմ ըսելու. ամեն բան անձս կ'առնում, պիտի մեռնիմ . . . :

ՅՕՊ. (Լըլըրտ) Ո՛Տ, ի՛նչ բեր, ի՛նչ բեր . . . :

ԼԲԶ. (Տօղեմիտի) Շնորհակալ եղիք այն անծանօթ բարեկամէն իմ դժբաղու թեանս համար ունեցած անձնուիրութենէ : Ձէի կըրնար փախչելու հասանիլ : Ո՛վ պիտի հաւատար իմ անմեղութեանս . . . : (աւելի ցոյ՛) Օ՛ն , առէք նորէն այս բանալին զոր չկրցայ մէկու մը յանձնել . թէ որ հոն գտնուէր՝ կրնար վտանգի մէջ դնել զիս ազատել ու զող անծանօթը . . . : Իւր նամակը ջնջեցի , անհոգ եղիք :

ՏՈՊ. Ո՛հ , իմ սրտիս մէջ մշտնջենաւոր խղճի խայթ մը կը թռչուի . . . :

ԼԲԶ. Ի՛նչ կը խօսիք խղճի խայթի վրայ . . . դուք զիս ձեր խղճմտանքին համաձայն գատապարտեցիք :

ՏՈՊ. Բայց գատապարտեցի՛ դձեղ :

ԼԲԶ. Դուք չէք գատապարտողը , այլ՝ ճակատողիւրը . . . Բարեկամներս , ալէկ սեղմուեցէք իմ սրտիս վրայ : (Ժեւէ . Տէրիէ և Ժեբօժ Գեղ իրէն իւրօր) Վայրկեանը կը մօտենայ . այդպէս մի արտասուեր . Ժիւլի , քաջութիւնս պիտի կորսնցընել տաս , և պէտք ունիմ անկէ , կ'իմանաս , որպէս զի թողում այն կեանքը՝ զոր քու սէրը այնքան կ'անուշցընէր . . . : Բայց դուք , հայր իմ , դու , Տիտիէ , մարդ էք , իրաւունք ունիմ համբերութիւն խնդրելու ձեզ . . . Ի՛նչ կ'ուզէիք որ ընեմ . . . չկրցայ իմ ճակատողիւր խոյս տալ . . . :

Ժիի. (Իւր հօր քուղից մէջ հարեւով) Հայր իմ , հայր իմ . . . :

ԼԲԶ. Խեղճ դա ակս . մնաս բարեան , մնաս բարեան : Տիտիէ . քեզ կը յանձնեմ զայն , քու կգ է այն , ջանս որ զիս մոռնայ . 'ի բարձանց երկի պիտի օրհնեմ՝ զքեզ . . . : (Տէրիէ Լըլիւրէի խեղճի կ'առնէ Ժիւլին և աջ կողմէն ին Գանի : Ժեբօժ) Մնաք բարեան , հայր իմ , իմ բարի՛ հայրս . . . տեսէք , չարչարանք մը չէ այս : այլ՝ յաղթանակ մը . կառափնարանը չեմ երթար , այլ՝ Աստուծոյ քով :

Ժիի. (հեծկտալով և իւր սրտին քրիւլով) Այո , այո , Աստուծոյ քով , զաւակս . Աստուծոյ քով : (Ձեռն իջնայ , Լըլիւրէ իւր հայրէն ին քուղի . Տօղեմիտի շշտն ին կ'ընէ , և իւրիւն կ'ընէ : Խօսիք)

յախ կողմէն ին հեռանայ : Ժեբօժ ընկնելու ին մայ : Յանկարծ Ժանն ին հարէ յետոյ իւրիւն ին , առջին նկարագրը յախ կողմէ , դեղի Ժեբօժ և

ԺԸՆՆ. Կ'արտասուէք դուք . . . Տօղեմիտի ին իւրէն
Ժիի. և **ՏՈՊ.** Ժանն , Ժանն . . . (Ժեբօժ որո՛ կ'ընէ)
ԺԸՆՆ. Ես , կամ կ'ազատեմ զինք կամ իր վրէժը կը լուծեմ :
Ժիի. և **ՏՈՊ.** Գիտէք թէ ո՛ր է Տիտիսը :
ԺԸՆՆ. Եկէք , եկէք : (աջ կողմէ առջին նկարագրիկէն Գորոն կ'ընէ ին : Տեարարնը ին Գորոն)

ՊԱՏԿԵՐ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Թատրոնը կը ներկայացնէ զինետան մը առաջին յարկի մէկ պատշգամբ , Լըլիւի հրապարակին անկիւնը : Խօրը՝ կը տեսնուի Քարափը եւ Նօթը Տարմի աշտարակիկները . աջ կողմը սեղան մը ուր նստած է Տիտիսը , որ կը խմէ . Յուլիսար ոտրի վրայ կայնած է անոր առջև : Չախ կողմը սին մը եւ տակառախաղ մը , սեղան մը : Սինը՝ Տիտիսի աներեւութեանը կը ծառայէ : Իր ընկերը իր տեղը կը բռնէ , զերանին բոլորտիքը դառնալով : Սինն ծայնիկը խորէն կ'եննեն եւ հանդիսակամները բան մը չեն տեսներ . աջ կողմը կամար մը որ վար իջնելու համար սանդուղ մ'է , տանիքին ծայրը բացուածք մը :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՏԻՒՊՈՍԳ , ՓՈՒԻՆԱՐ :

ՏԻՒՊՈՍՔ. Ըմպելի՛ , ծարան եմ . . . :
ՓՈՒԻՆԱՐ. (անհանգստութեամբ) Բաւական խմեցիր , գնաս ասկէ կամ պահուէ , պէտք է որ վարը խանութն իջնեմ :
ՏԻՒՊ. (չիմիւն Գորոն) Չեմ ուզեր պահուիլ : չեմ ուզեր ասկէ երթալ . կ'ուզեմ խմել . . . :

ՓՈՒ. Բայց գէթ այդ տանիքին վրայ մի կենար: Միտքդ բեր անդամ մը որ մէկ վայրկենէ վարեն պիտի անցնի անցորդաշարը, և եթէ զքեզ տեսնեն այս տանիքին վրայ և վեր ելնեն . . .

ՏԻԻՊ. Վեր պիտի չկրնան ելնել, վասն զի միայն ինծի համար վարձեցի ես զայն, կ'ուզեմ որ իմ ուղածիս պէս տեսնեմ. . . Կրէ՞վի հրապարակը ասկէ լաւ կ'երևի, սքանչելի տեսարան մ'է այս:

ՓՈՒ. (Տէպօստէ ին Գիւրաւայ) Թշուառական . . . :

ՏԻԻՊ. (որտէնէն և դէպէ Գորնար ին յառաջանայ) Ի՛նձ նայէ, մի՞թէ գիտածով առաքինի Լըզիւրքի համար նախապատուութիւններ ունիս դու:

ՓՈՒ. Ա՛հ, Աստուած իմ. . . ինչո՞ւ չէ, միթէ այն դժբաղդը կարեկցութեան արժանի չէ:

ՏԻԻՊ. Կարեկցութեան արժանի ըսիր . . . ինչ, կ'ուզէիր որ էս ըլլայի անոր տեղ, հոն վարը (Ելնէն ին Բարնէ)

ՓՈՒ. (Բարնէ) Ո՛չ, բարեկամդ իմ Տիւպօսք, ո՛չ: (Գիւրաւայ) Մի վախ՛ար, ո՛հ եթէ միտնեցը ժամանակին հասնէին . . . (Բարնէ) բայց այդչափ մի խմեր:

ՏԻԻՊ. (պառաւով) Օ՛ն ուրեմն:

ՓՈՒ. Մի ստուար և մանաւանդ ջանս որ մարդ չտեսնէ զքեզ. վասն զի ամենքիս ալ պիտի կորսուէինք

ՏԻԻՊ. (Գորնարէ ինչ Բարնէ) Անհոյ եղեր. բայց կը տեսնես, կ'ուզեմ որ հաւաստի ըլլամ, տանկ աղէկ հաւաստի ըլլամ որ իմ յաջորդս ինձ յաջորդեց . . . վասն զի կը ճանչնամ ես օրէնքը, երբ մարդ մը իրաւամբ կամ յանիրաւի որ և է բանի մը համար ընկերութեան վճարած է պարտք մը, ընկերութիւնը իրաւունք չունի երկրորդ ա զամ վճարել տալ զայն ուրիշի մը:

ՓՈՒ. Ա՛հ, այո՛. բայց այն փոքր տիկնոջ գործը ունինք արձանագրութեան գրքին համար:

ՏԻԻՊ. Ժաննա . . .

ՓՈՒ. Գիտես . . . այն փոքր սպանութի՛նը

ՏԻԻՊ. (արթնալ յայնչ Գիւրաւայ) Այն միակ կ'ընդ զոր կեանքիս մէջ օրէնցի . . .

ՓՈՒ. (Գիւրաւայ) Աղմուկ կը լսեմ. . . անոնք են . . . (Բարնէ) Աստուած իմ, բաւական է՛ որ մարդ վեր չելնէ . . . :

ՏԻԻՊ. (Գորնարէ Բարնէ ին Բարնէ և զայն ին Գորնարէ) Գորնար գէտին կ'ընայ Ահա պատօնդ . . . լաւ հսկէ . . . :

ՓՈՒ. (որտէնէն) Կ'երթամ: (Գիւրաւայ, Գորնար ելնելով) Եթէ համարձակէի՛ անոր վեց պիտի ոլորէի . . . բայց ինձմէ աւելի ուժով է այն . . . և Ժանն որ չվերադառնար: (Աճօրն ին Գորնար) Ինչե՞լով Գորնար կ'ելնէ:

ՏԻԻՊ. (արանջին, Գորնարէն Գորնար, Խորը) Ահա՛ աստիկ . . . ճիշդ անոնք են . . . կը մտեսնան . . . : (հո՛ւ աճօրնի տղապիները աւելի Բարնէ ին Լարնէ) Գայլէ . . . բայց քայլէ կ'ըսեմ, սատանայի սայլակ . . . աւելի արագ, ալ աւելի արագ, անոյ քանի մը գլորում ևս և ազատած եմ. . . : (յանկարճ տղապիները ին Գորնարէն) Կանց կ'առնէ . . . կրող . . . առաջ անցիք կ'ըսեմ. . . : (դէպէ Բարնարն ին Գիւրաւայ և դէպէ Գորնարն Գորնար կ'ընկնէ) Անրան, ինչ պիտի ընէք: (տղապիները նորէն կ'ընկնէ. Գորնարն ետէն ին Գորնար, Խոր ընկերը ետէն Գորնար կ'ընկնէ)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԳՈՒՐԻՕՒ, ՇՕՒՆՐ, ԼՐՁԻՒՐԲ:

ՉՆԵՆ ԱՄՐՈՒՅԻՆ. Ահա՛ աստիկ են . . . ահա՛ աստիկ են . . . : (սայլակ տարաշնորհն Գորնար ին Գորնար)

Ք՛իւր. Լըզիւրք անե՛ղ է

ՇՕՐ. Այո՛. Լըզիւրք անե՛ղ է

ԱՄՐ. Ներողութի՛ն, ներողութի՛ն Լըզիւրքի համար:

ԼՐՁ. Բարեկամներս (հո՛ւ յայնք ին Գորնար) հայր մը և աղջիկ մը ու իմ. երկրիս վրայի սարկեշտ մարդոց կը յանձնեմ զանոնք՝ սպասելով որ երկնքը տեսնեմ զիրենք:

ԱՄՐ. Ներողութի՛ն . . . ներողութի՛ն

ՔՅԻՐ. Այո, անմեղ է նա . . . Շօքար և ես միայն յանցաւոր
ենք . . . սպաննեցէք զմեզ, մեռնելու համար բաւական դէշու-
թիւններ ըրինք. բայց զինք՝ իւր կրօջ և իւր զաւակներուն վերա-
դարձացէք :

ԱՄՔԱԽԸ. Ներողութիւնն Լըզիւբքի համար :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՏԻՒՊՕՍԿ Ի՛րէն ! Ի՛րէն և բէրի բո՛ւրբութիւն ! Ի՛րէն :

Լաւ չեմ տեսներ . . . : Ա՛՛՛՛՛, վեց ոտնաստիճան ևս և ազա-
ւած եմ :

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՏԻՒՊՕՍԿ, ԺԻՐՕՄ Ի՛րն Ի՛րն Լ՛՛՛, ԺԱՆՆ՛ :

ՓԼՆՆ. (Քուրբնար կ'օգնէ որ Ժանն վեր ելնէ, Ժանն քեպի Տիւրու-
միւրնայ) Բարի լոյս, Տիւրուր . . . :

ՏԻՐՊ. Ժանն . . . (կ'ողէ քեպիկը, Ժերօ՛ կը հասնէ և օյնէն կը
բռնէ. Տօղենի՛ն, Գործախալը և շինամարդիկ անոր կը հետևին)

ՓԼԻՐ. Տիւրուր . . .

ՏՕՊ. Տիւրուր. նոյն ինքն . . . (նշան կ'ընէ զայն բռնելու) բըռ-
նեցէք, բռնեցէք :

ՓԼԻՐ. (կ'ըստիպէ զՏիւրուր որ Գայ ինչինիւր ա՛բիտին շո՛ղջնէ) Թըշ-
ուառական . . . նայեցէք, նայեցէք . . . : ահա մարդասպանը =
Խնայեցէք որդիս . . . : (Խորը կը թռչէ զայն — Ժանն զորս կը զր-
նէ . . . — Ժանն մարտն կ'իյնայ — Ա՛բիտը կը պոտայ, ա՛բիտը կը
հասնէ, Տիւրուրը կը բռնէն) ՇԱ՛Ս ՈՒՇ :

ՏՕՊ. Խնդիրը ապագայ սերունդին կը յանձնեմ . . . (դառնիւր)

ՎԵՐՋ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0339545

